

تکنولوژی آموزشی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر نشر دانش و فناوری آموزشی

رشد

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دبیران، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان، مدیران مدارس و کارشناسان تکنولوژی آموزشی
دوره سی و چهارم - مهر ۱۳۹۷ - شماره پیاپی ۲۷۳ - ۴۸ صفحه - ۱۵۰۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

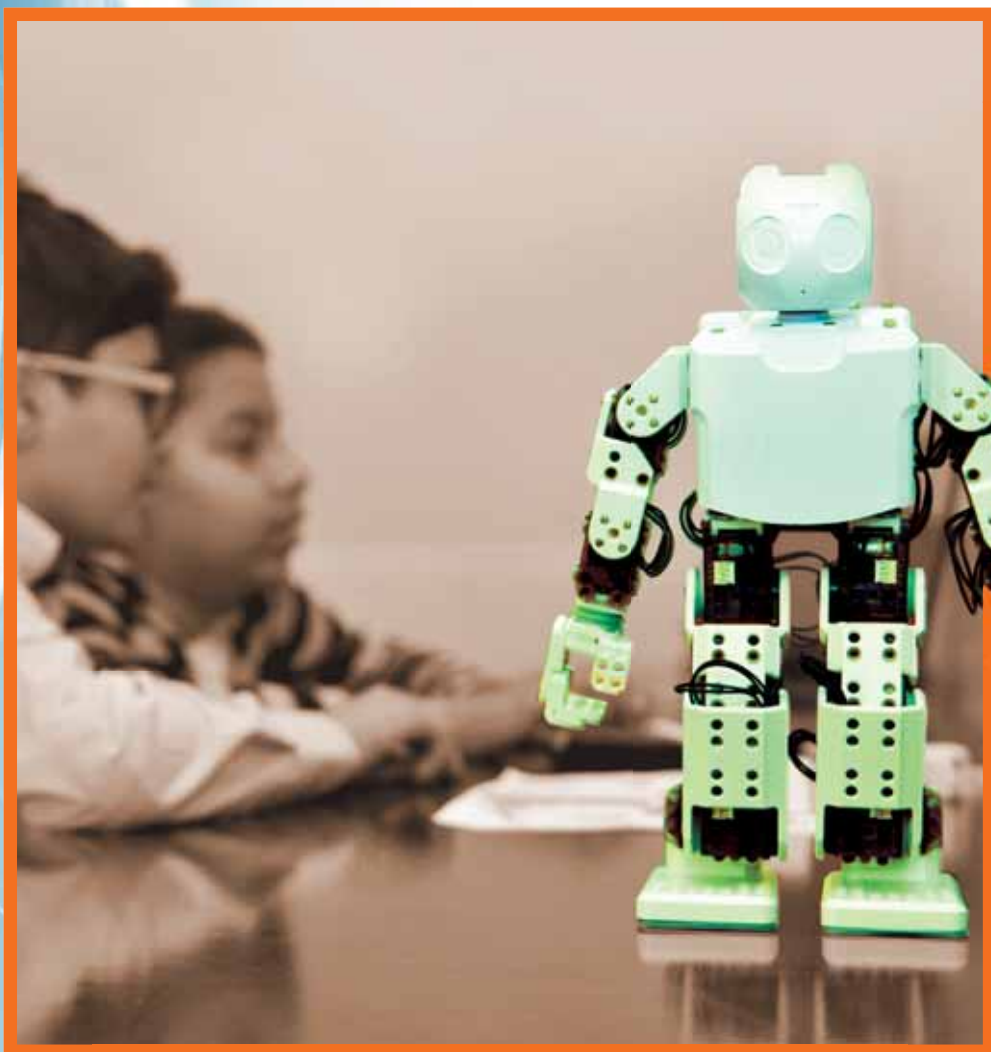
ISSN:1606-9099

♦ سواد رسانه‌ای در مدرسه ♦ نرم‌افزار هم‌کلاسی یار تازه معلم در مدیریت کلاس

♦ کاربرد فناوری واقعیت افزوده در کلاس درس ♦ مطالعه خانوادگی

تفکر خلاق،
فرایندی برای گسترش
ایده‌های منحصر به فرد است

آموزشی فصلنامه علمی و پژوهشی روشد

دوره سی و چهارم
شماره پیاپی ۲۷۳
مهر ۱۳۹۷
۱۵۰۰۰ ریال
۴۸ صفحه

ISSN:1606-9099

ماهنامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

یادداشت

- سخنی با معلمان، نویسندگان مقاله ها و خوانندگان ارجمند / دکتر عادل یغما ۲

تبیین تکنولوژی آموزشی و پداگوژی

- سواد رسانه‌ای در مدرسه / محمد هاشمی ۸
- اهمیت و ضرورت ساخت فیلم آموزشی به وسیله معلمان / وحید گلستان ۴۲

کاربرد تکنولوژی آموزشی

- تشکیل گروه‌های آموزشی با تعامل / سعید ملاتاج کاسگری ۲۲
- زنگ فیلم / روح‌ا... مال میر ۲۴
- نمایش جریان همرفتی و تأثیر آن در زندگی / مصطفی سهرابلو ۴۶

طراحی و تولید

- رویکرد زمینه‌محور در طراحی آموزشی - یادگیری جذاب / لیلا سلیقه‌دار ۴
- انتقاد و پیشنهاد، فرصتی برای یادگیری / مصطفی سهرابلو ۱۴
- ساخت دستگاه برش / فاطمه شهزادی ۱۱

پژوهش و نوآوری

- مطالعه خانوادگی / احمد شریفان ۱۶
- تدریس با پرتقال / احمد عادل دوست ۱۹

مدیریت یادگیری الکترونیکی

- سنجش اثربخش مدیریت یادگیری / فرخ‌لقا رئیس‌دانا ۱۲
- کاربرد فناوری واقعیت افزوده در کلاس درس / سوسن بالغی‌زاده ۲۶
- نرم‌افزار هم‌کلاسی یار تازه معلم در مدیریت کلاس / محمد آذین، سارا امین‌پور ۳۶

خبر و اطلاع‌رسانی

- افزایش دقت و سرعت یادگیری با استفاده از تکنولوژی آموزشی / محمدحسین دیزجی ۳۰
- تولید محتوا توسط دانش‌آموزان فرایند یاددهی و یادگیری را جذاب می‌کند / محمدحسین دیزجی ۳۸

ما و خوانندگان

- معرفی کتاب / فرناز بابازاده ۳۵
- پاسخ‌های تصویر و تفسیر / ۴۷

آموزه‌های فرهنگی و تربیتی

- درس صداقت / فرناز بابازاده ۲۹

مدیرمسئول: محمد ناصری

سرمدیر: دکتر عادل یغما

شورای برنامه‌ریزی و کارشناسی:

دکتر لیلا سلیقه‌دار

احمد شریفان

دکتر سوسن بالغی‌زاده

دکتر ابوالفضل بختیاری

فاطمه شهزادی

محمد هاشمی

فرناز بابازاده

سیدسعید بدیعی

محمدحسین دیزجی

مدیرداخلی: فرناز بابازاده

ویراستار: کبری محمودی

طراح گرافیک: شاهرخ خره‌غانی

تصویرگر: میثم موسوی

نشانی دفتر مجله:

تهران، ایران شهر شمالی، شماره ۲۶۶

صندوق پستی:

۱۵۸۷۵/۶۵۸۷

وبگاه: www.roshdmag.ir

پيام‌نگار: technology@roshdmag.ir

تلفن دفتر مجله:

۰۲۱-۸۸۸۳۱۱۶۱-۹ (داخلی ۴۲۸)

۰۲۱-۸۸۳۰۹۲۶۱۰۴ و ۸۸۸۴۹۰۹۸

چاپ و توزیع:

شرکت افست

تلفن امور مشترکین:

۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸

صندوق پستی امور مشترکین:

۱۵۸۷۵/۳۳۳۱

شمارگان:

۲۰۰۰۰ نسخه

درخور توجه نویسندگان و مترجمان گرامی

- مقاله‌هایی را که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با موضوع تکنولوژی آموزشی مرتبط و در جای دیگر چاپ نشده باشند.
- منابع مورد استفاده در تألیف را بنویسید. ● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشند و چنانچه مقاله‌ها را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید کنید. در هر حال، متن اصلی نیز باید با متن ترجمه شده ارائه شود. ● مقاله‌ها یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شوند. ● نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌ها و اصطلاحات علمی و فنی دقت شود. ● محل قرار دادن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن، با علامتی در حاشیه مقاله مشخص شود.
- مجله در رد، قبول، ویرایش، تلخیص و اصلاح مقاله‌های رسیده مختار است و مسئولیت پاسخ‌گویی به پرسش‌های خوانندگان با پدیدآورنده است.

تولید انبوه وسایل و مواد

کمک آموزشی معرفی شده در این

مجله، با اجازه کتبی صاحب اثر

بلامانع است.

سختی با معلمان، نویسندگان مقاله‌ها و خوانندگان ارجمند

با سلام و یاد خدای مهربان، اولین شماره از دوره سی و چهارم مجله رشد تکنولوژی آموزشی پیش روی شماست. در این شماره، توجه شما عزیزان را به چند نکته لازم و ضروری جلب می‌کنیم: ماهنامه رشد تکنولوژی آموزشی با هدف ارتقای دانش و مهارت‌های فرایند یاددهی و یادگیری و آشنایی معلمان با کاربرد انواع روش‌ها و فنون جدید آموزشی و بهره‌گیری مناسب و سودمند از رسانه‌ها و فناوری‌های الکترونیکی و تقویت مبانی علمی و هنری حرفه معلمی، از طرف دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی وزارت آموزش و پرورش برای استفاده معلمان عزیز کشورمان منتشر می‌شود. نکته مورد توجه در تداوم برنامه سالانه مجله، خط‌مشی و گزینش راهبردهای دسترسی به اهداف ذکر شده این است که معلم، و تدبیر و هنر تدریس او همواره مقدم و مهم‌تر از هر نوع تکنولوژی است. زیرا تکنولوژی زمانی در آموزش معنادار می‌شود که به وسیله تدبیر معلم در امر آموزش و یادگیری اثربخش باشد. امروزه در عصر دانش، همگان به راحتی می‌توانند به گنجینه اطلاعات دسترسی پیدا کنند، ولی همگان نمی‌توانند از منابع غنی اطلاعات برای رفع مشکل بهره ببرند. هدف واقعی تکنولوژی آموزشی بهره‌گیری مناسب و خردمندانه از منابع علمی و فنی برای تسهیل، تسریع و حل مشکلات آموزشی است که بیشتر جنبه هنری دارند. به قول ویلیام جیمز^۱ «این طرز تفکر که معلمان می‌توانند از طریق روان‌شناسی، طرح‌ها، برنامه‌ها و شیوه‌هایی معین و قطعی برای خود در کلاس درس استخراج کنند، کاملاً خطاست. تدریس نوعی هنر است و علم هیچ‌گاه نمی‌تواند ذاتاً به خلق هنر بپردازد. ذهن خلاق باید واسطه میان علم و کاربرد آن باشد.»

♦ برای نیل به اهداف ذکر شده و دسترسی آسان به مطالب مورد نیاز، محتوای مجله در قالب پنج سرفصل اصلی مربوط به مباحث تکنولوژی آموزشی، به شرح زیر، تنظیم و تدوین شده است:

سرفصل اول: تکنولوژی آموزشی و پداگوژی (تبیین)

سرفصل دوم: کاربرد تکنولوژی آموزشی در فرایند یاددهی و یادگیری

سرفصل سوم: پژوهش و نوآوری در امر آموزش و فناوری

سرفصل چهارم: تکنولوژی آموزشی و مدیریت یادگیری الکترونیکی

سرفصل پنجم: آموزه‌های تربیتی و فرهنگی در قلمرو فناوری

در این دوره، معاونت تکنولوژی آموزشی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی قصد دارد فیلم‌های موجود در دفتر را برای استفاده معلمان مدارس کشور معرفی کند. آشنایی با فیلم‌ها و نحوه دریافت آن‌ها، و نیز

چگونگی تولید فیلم‌های کوتاه علمی و آموزشی به وسیلهٔ معلمان از مطالب جدید این دوره است.

♦ یکی از توصیه‌های مهم این مجله برای معلمان و کارشناسان علاقه‌مند طراحی آموزشی که مایل‌اند مقاله‌هایشان در مجله درج شود این است که در تهیه و تنظیم طرح درس‌های نمونهٔ خود، تنها به ذکر هدف‌های خاص آموزشی هر درس اکتفا نکنند، بلکه دو هدف مهم دیگر را هم در طرح درس خود مورد توجه قرار دهند:

۱. هدف‌های مشترک درس‌ها (شایستگی‌های پایه) که بیشتر جنبهٔ تربیتی و پرورشی دارند و در برنامهٔ درسی ملی تأکید شده‌اند.

۲. مهارت‌های خاص قرن بیست‌ویکم که به طور مستقیم با زندگی روزمره و مشاغل آیندهٔ جوانان ارتباط دارند و از ضرورت‌های زندگی در قرن بیست‌ویکم محسوب می‌شوند. برخی از مهارت‌ها عبارت‌اند از:

♦ دسترسی به اطلاعات و شیوهٔ استفاده از آن‌ها

♦ برقراری ارتباط

♦ تفکر انتقادی

♦ ابتکار و خلاقیت

♦ مشکل‌گشایی

♦ تولید فکری و عملی

♦ یادگیری خودراهبر

رشد تکنولوژی آموزشی در تبیین و توضیح این مهارت‌ها با شما همراه و همگام خواهد بود. لطفاً در نوشتن مقاله‌ها دقت کنید که عنوان آن‌ها کوتاه و گویا باشد. حتماً بعد از نگارش مقاله، متن اشاره، کلیدواژه، منابع، پی‌نوشت‌ها، اصطلاحات و معادل‌های لاتین، میان تیتراها و سوتیتراها، نام، نام‌خانوادگی و نشانی خود را کنترل کنید. حجم مقاله‌ها نباید از ۱۸۰۰ کلمه بیشتر باشد. در ضمن، در صورت امکان، تصویر یا تصویرهای مربوط به مقاله را پیوست کنید یا در مورد تصویر مورد نظرتان چند جمله‌ای توضیح دهید.

♦ در ترجمهٔ مقاله‌ها، به مقاله‌های کاربردی اهمیت بیشتری بدهید و متن اصلی مقاله را هم به پیوست ارسال کنید.

پیشاپیش از همکاری گرم‌تان صمیمانه تشکر می‌کنیم و توفیق بیشتر شما را در مسیر پرافتخار تعلیم و تربیت از خدای مهربان خواستاریم.

دکتر عادل یغما

* پی‌نوشت

۱. ویلیام جیمز. گفت‌وگویی با معلمان در زمینهٔ روان‌شناسی. ترجمهٔ سیدشمس‌الدین هاشمی مقدم. انتشارات دانشگاه اراک. ۱۳۷۹. ص ۱۶.

رویکرد زمینه‌محور در طراحی آموزشی

یادگیری جذاب

اشاره

هنگامی که سخن از طراحی آموزشی به میان می‌آید، مجموعه فعالیت‌هایی به ذهن می‌رسند که مطابق آن‌ها بتوان فرایند یادگیری را برنامه‌ریزی کرد. طراحی اساساً فرایند عقلانی، منطقی و متوالی حل مسائل است. با این نگاه، طراحی آموزشی فعالیتی است که در آن روش‌های معینی برای دستیابی دانش‌آموزان به هدف و در شرایط مشخص ابداع شود. به این منظور، رویکردهای گوناگونی پا به عرصه آموزش و پرورش نهاده‌اند که هر گروه ویژگی‌های خاصی در مورد اجزای آموزش، اعم از اهداف، نحوه و شکل ارائه، ترتیب و گروه‌بندی در کلاس درس و نیز زمان دارند. در این میان، رویکرد زمینه‌محور از جمله مواردی است که تعامل دانش‌آموزان را با یادگیری بیشتر می‌کند. مقاله حاضر این رویکرد را معرفی می‌کند.

کلیدواژه‌ها: طراحی آموزشی، رویکرد زمینه‌محور، یادگیری نوین

رویکرد تماتیک (زمینه‌محور) چیست؟

در فرایند یاددهی - یادگیری، هنگامی که دانش‌آموزان بتوانند برای آنچه آموزش داده می‌شود، دلیل و معنایی در محیط اطراف بیابند، یادگیری بسیار راحت‌تر صورت می‌گیرد. به عبارت دیگر، برای یادگیری لازم است زمینه و بافت هر نکته آموزشی شناسایی و شناسانده شود تا یادگیرنده بتواند برای آنچه می‌آموزد دلیل و جایی در زندگی روزمره خود پیدا کند.

براساس رویکرد زمینه‌محور، هر واحد یادگیری مرتبط با زمینه واقعی زندگی یادگیرندگان طراحی و تدوین می‌شود و یادگیرندگان از طریق کسب تجربه دست اول، نقشی اساسی و فعال در یادگیری دارند. آن‌ها در ایجاد ارتباط با محیط اطراف خود، با هدایت و راهبری منابعی همچون مربیان، به آموخته‌های جدیدی دست پیدا می‌کنند.

هنگامی که یادگیری جذاب‌تر می‌شود

در این رویکرد، زمینه زندگی روزمره یادگیرندگان، اساس آموزش مفاهیم علمی است. به همین علت

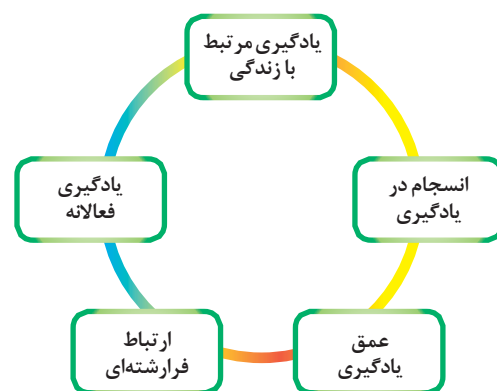
یادگیری جذاب‌تر می‌شود. این رویکرد از این بابت تماتیک نامیده می‌شود که تم‌ها را اصل قرار می‌دهد و مفاهیم علمی را در ارتباط با این زمینه‌ها طرح می‌کند. در چنین شرایطی، چون زمینه‌های یادگیری از بطن زندگی روزمره اخذ می‌شود، دانش‌آموزان با مفاهیم علمی احساس نزدیکی و آشنایی می‌کنند و انگیزه بیشتری برای یادگیری دارند. آن‌ها در عمل با زمینه درگیر می‌شوند و در این ارتباط مفاهیم علمی را به کار می‌گیرند. این شیوه به کارگیری علوم و موضوعات و مفاهیم علمی در موقعیت و مکان‌های آشنا و مناسب، یادگیری را برای یادگیرندگان معنادار و ملموس می‌کند.

برای مثال، هنگامی که دانش‌آموزان با راهنمایی و ترغیب معلم تلاش می‌کنند برای یادگیری موضوع «سایه و منبع نور»، در طول یک دوره زمانی، در موقعیت‌های متنوع در خانه، مدرسه یا فضای باز آزمایش‌هایی انجام دهند و در نهایت برداشت‌ها و یادگیری‌هایشان را به کلاس آورند، یادگیری در زمینه زندگی و تجربه دست اول رخ داده و بر رویکرد زمینه‌محور مبتنی است.

چیستی زمینه‌ها در یادگیری

زمینه در این رویکرد همان اصلی است که تمام یادگیری حول محور آن رخ می‌دهد. به عبارت دیگر، دانش‌آموزان هر موضوع را در زمینه یا بستری می‌آموزند که می‌تواند وحدت درونی را برای آنچه لازم است آموخته شود، از طریق ایجاد ارتباط با زندگی معمول آنان فراهم آورد. بنابراین، لازم است معلم زمینه‌های یادگیری را شناسایی کند تا بتواند موضوع مورد نظر را در زمینه مناسبی ارائه دهد. برای این کار، توجه به ویژگی‌های هر زمینه‌ای ضروری است.

یکپارچگی، رمز یادگیری

بسیاری از علوم از ابتدا و در سال‌های دور جدا از یکدیگر نبوده‌اند و همه ارتباطی عمیق و درونی دارند. بر این اساس، رویکردهایی که می‌توانند زمینه این رابطه درونی را فراهم آورند، در تعمیق و ماندگاری یادگیری تأثیر بسزایی دارند. این ویژگی در رویکرد زمینه‌محور قابل ملاحظه است. این رویکرد می‌تواند بسیاری از حوزه‌های برنامه درسی را به هم پیوند بزند و از پراکندگی موضوعات بکاهد.

به همین دلیل، در این رویکرد معلم نیازمند بهره‌گیری از موقعیت‌های متنوع یادگیری است تا بتواند با کمک محیط‌های واقعی و متنوع زندگی دانش‌آموزان، زمینه ارائه مفاهیم را با نشانه‌های معمول آن‌ها ارائه دهد. بدیهی است، در چنین شرایطی، حتی اگر نگاه و تأکید معلم بر هدف خاصی متمرکز باشد، دانش‌آموزان صرف قرارگیری در طیفی از موقعیت‌های یادگیری و نیز فراگیری در شرایط غنی، می‌توانند از زمینه‌های یادگیری افزون‌تری بهره‌مند شوند. بنابراین، آموخته‌های دانش‌آموزان در تعامل با یکدیگر و محیط و نیز هدایتگری معلم شکل می‌گیرند.

زمینه مناسب در یادگیری زمینه‌محور ارتباط موضوع مورد نظر در یادگیری با زندگی است، به گونه‌ای که دانش‌آموز جدایی میان یادگیری و زندگی را احساس نکند. وقتی دانش‌آموزان مفهوم کسر را از طریق تقسیم خوراکی‌ها میان دوستانشان دریافت کنند، از طریق اتفاقی معمول در زندگی، مفهوم تازه‌ای را می‌آموزند. این کار موجب می‌شود عمق یادگیری افزایش یابد. به دیگر سخن، از جمله ویژگی‌های زمینه در این رویکرد این است که زمینه مورد انتخاب قابلیت عمق‌پذیری داشته باشد و محدود نباشد. برای مثال، موضوع آب از جمله زمینه‌هایی است که می‌تواند برای مطالعات گوناگون درسی زمینه یادگیری فراهم کند. بسیاری از مفاهیم مانند حلالیت، رسانایی، ساختار مولکولی، حجم، جرم و برخی موارد دیگر، امکان آموختن از طریق بررسی و تجربه در زمینه آب را دارند. این ویژگی در واقع شرط دیگر زمینه را یادآوری می‌کند که لازم است امکان ایجاد ارتباط با رشته‌ها و زمینه‌های دیگر و در عین حال یکپارچگی داشته باشد.

چرا زمینه‌محور باشیم؟!

در صورتی که از معلمان و برنامه‌ریزان دعوت شود به رویکرد زمینه‌محور تکیه کنند، لازم است از مزیت‌های این رویکرد مطلع باشند تا بتوانند حداکثر آثار بهره‌گیری از آن را مشاهده کنند. تاکنون به بخشی از ویژگی‌های برتر این رویکرد اشاره شد. سایر موارد در جدول صفحه بعد آمده‌اند.

مرتبط بودن یادگیری با زمینه زندگی دانش‌آموزان از جمله مواردی است که می‌تواند به انسجام و یکپارچگی یادگیری و نیز رشته‌های گوناگون مورد نظر در هر فعالیت بینجامد. تصور کنید معلم تلاش کند موضوع «نسبت و تناسب» را از طریق قرار دادن دانش‌آموزان در محیط‌های معمول زندگی دنبال کند و از آن‌ها بخواهد این مفهوم را در خانه و خانواده بررسی کنند. در این صورت، دانش‌آموزان از طریق این توجه، نه تنها نسبت و تناسب را در محیط اطراف خود می‌شناسند، بلکه بسیاری از مفاهیم زندگی از جمله زیبایی، قدردانی و تشکر، تلاش برای ایجاد تأثیرگذاری در محیط اطراف (از طریق ایجاد تناسب) را نیز می‌آموزند. همین امر موجب می‌شود یکپارچگی موضوعات یادگیری به تسهیل آن کمک کند و نیز این امکان فراهم شود که توجه به اسناد بالادستی و طراحی‌های کلان صورت گرفته، به سادگی در یادگیری و آموزش عملیاتی شوند، چرا که در مثال یاد شده، وجوه اخلاق و تلاقی علم و عمل که هر سه از عناصر برنامه درسی ملی هستند، در فرایند یادگیری دانش‌آموزان مورد توجه قرار می‌گیرند.

زمینه‌محوری در کلاس درس

در بررسی رویکردهای مربوط به طراحی آموزشی، این پرسش مطرح می‌شود که معلم چگونه می‌تواند از رویکرد، فارغ از شرایطی که به تغییرات کلان نیازمندند، در کلاس درس خود استفاده کند. برای پاسخ لازم است ویژگی‌های عملی آن مورد توجه قرار گیرند تا زمینه بهره‌گیری به سادگی فراهم شود. گروهی از ویژگی‌های یاد شده شامل موارد زیرند:

- در این رویکرد معلم تلاش می‌کند برای ارائه هر موضوع، ارتباط آن را با زندگی دانش‌آموزان پیدا کند و درس را به گونه‌ای ارائه دهد که برای آن‌ها آشنا باشد.
- معلم موضوع درس را به گونه‌ای معرفی می‌کند که دانش‌آموز احساس کند یادگیری آن برایش ضروری است. لذا برای این کار برانگیخته می‌شود و علاقمندی او تحریک خواهد شد.
- دانش‌آموز می‌تواند در طول یادگیری به نمونه‌ها و مثال‌های بسیاری که در اطراف خود یافته و یا به او معرفی شده‌اند رجوع کند. وقتی او احساس کند توانسته است بین موضوع جدید و اطلاعات و توانایی‌های گذشته خود ارتباط برقرار کند، آمادگی خواهد داشت برای یادگیری بیشتر دست به جمع‌آوری اطلاعات بزند و آن‌ها را تجزیه و تحلیل کند.
- با هر گام از یادگیری، دانش‌آموز می‌تواند احساس کند در حل مسائل زندگی و پیرامون خود پیشرفت

وقتی دانش‌آموز مفهوم کسر را از طریق تقسیم خوراکی‌ها میان دوستانش دریافت می‌کند، عمق یادگیری افزایش می‌یابد

اتصال به عوامل بیرونی

انسجام درونی

عمق بخشی

ارتباط با زندگی

و در این مسیر از منابع متعدد و گوناگونی بهره می‌گیرند.

نمونه طرح درس مبتنی بر رویکرد زمینه‌محور در ادامه آمده است. از شما دعوت می‌شود ضمن تکمیل این طرح درس، سؤالات و ابهامات احتمالی خود را یادداشت کنید و با دفتر مجله به اشتراک بگذارید. در شماره دیگری، نمونه طرح درس زمینه‌محور تکمیل شده به همراه توضیحات بیشتر ارائه می‌شود.

کرده است و مثال‌ها و نمونه‌ها و موضوع درس در داشتن زندگی بهتر به او کمک می‌کنند. ممکن است این احساس به این دلیل ایجاد شود که او در طول یادگیری متوجه شود زمینه شغلی مورد علاقه یا شرایط خاصی برای آینده خود یافته است که برایش جذابیت بالایی دارد.

● دانش‌آموزان تجربه یادگیری خود را در تعامل با دیگران و به ویژه هم‌کلاسی‌های خود کامل می‌کنند

طرح درس با رویکرد زمینه‌محور

عنوان درس:		مربی:
پایه:		تعداد دانش‌آموزان:
اهداف و انتظارات یادگیری	اهداف یادگیری:	
	پیش‌دانسته‌ها و نحوه ارزیابی آن‌ها:	
	پیش‌بینی فرصت‌های متنوع یادگیری متناسب با اهداف درس (فناوری آموزشی و...)	
فرایند یاددهی و یادگیری	نقش معلم	نقش یادگیرنده
	۱. زمینه‌سازی برای ارتباط با زندگی:	۱.
	۲. زمینه‌سازی برای عمق‌بخشی:	۲.
	۳. زمینه‌سازی برای ایجاد انسجام درونی:	۳.
	۴. زمینه‌سازی برای اتصال به موضوعات بیرونی:	۴.
تکالیف و فعالیت‌های تکمیلی	فعالیت‌های تمرینی:	
	فعالیت‌های موقعیتی، اجتماعی و طبیعی و...:	
	فعالیت‌هایی در قالب دست‌ورزی، ساخت وسیله و...:	
	پروژه و پژوهش:	
ارزشیابی	ارزشیابی مفهومی (فهم، استدلال و...):	نمونه سؤال‌ها:
	ارزشیابی عملکردی (محصول، نتایج و پیامد یادگیری):	نمونه سؤال‌ها:

* پی‌نوشت
1. thematic

سواد رسانه‌ای در مدرسه

اشاره

در گذشته، بی‌سوادی یک مشکل فراگیر اجتماعی بوده است. سواد به معنای توانایی خواندن، نوشتن، حساب کردن و آموزش این مهارت‌ها به دانش‌آموزان، عمده‌ترین رسالت تعلیم و تربیت قلمداد شده است. امروزه با پیشرفت در زمینه‌های گوناگون، سواد از معنای سنتی خود فاصله گرفته و انواعی را شامل می‌شود که یکی از آن‌ها سواد رسانه‌ای است. رشد سواد رسانه‌ای، به‌عنوان یک ضرورت برای افراد، نیازمند زمینه‌هایی است. به نظر می‌رسد نظام آموزش و پرورش می‌تواند به‌عنوان یک نهاد رسمی در آموزش این سواد نقش اساسی ایفا کند. نگارنده قصد دارد در مقاله حاضر مفهوم سواد رسانه‌ای، الزامات آموزش آن در مدرسه و نکات عملی برای آموزش آن را بررسی و بیان کند.

کلیدواژه‌ها: سواد رسانه‌ای، تعلیم و تربیت، آموزش، ارزیابی و تحلیل اطلاعات

مقدمه

امروزه حضور فراگیر رسانه‌ها موجب شده است افراد خود را مقابل حجم وسیعی از اطلاعات ببینند و امکان کسب تجربه‌های متنوعی برای آن‌ها فراهم شود. ما در برهه‌ای از تاریخ قرار گرفته‌ایم که رسانه‌ها نقش غالب را در روابط و تعاملات ایفا می‌کنند. ما عمدتاً از اطلاعات و معلومات خود را از رسانه‌هایی از جمله اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، روزنامه‌ها، تلویزیون، رادیو، مجلات و کتاب‌ها دریافت می‌کنیم. برای اینکه بتوانیم در استفاده از این رسانه‌ها کاربرانی موفق باشیم، باید اطلاعات موجود در آن‌ها را دریافت، تحلیل و ارزیابی کنیم و قابلیت‌های هر کدام را به خوبی بشناسیم. این امر، پدیده‌ای به نام سواد رسانه‌ای و آموزش آن را اجتناب‌ناپذیر ساخته است. اخیراً در بسیاری از نظام‌های آموزشی، آموزش سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان در دستور کار قرار گرفته است.

سواد رسانه‌ای: تعریف، تاریخچه

سواد رسانه‌ای عبارت است از قدرت درک نحوه کارکرد رسانه‌ها و معنی‌سازی در آن‌ها. یا توانایی دسترسی، تحلیل، ارزیابی، و ایجاد انواع پیام‌های رسانه‌ای. مفاهیم سواد رسانه‌ای در سه سطح عمومی، متوسط و پیشرفته قرار می‌گیرند. مفاهیم عمومی بر اینکه چگونه رسانه‌ها ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند، تمرکز دارند. مفاهیم متوسط به چگونگی ایجاد معنا از مفاهیم رسانه‌ای می‌پردازند و مفاهیم پیشرفته تعامل رسانه‌ها و جامعه و نقش سواد رسانه‌ای در ایجاد تغییرات را بررسی می‌کنند. انجمن ملی آموزش سواد رسانه‌ای آمریکا* هدف آموزش سواد رسانه‌ای را کمک به اشخاص در تمامی گروه‌های سنی، به منظور توسعه مهارت‌های مواجهه با رسانه‌ها می‌داند و معتقد است، افراد نیاز دارند در دنیای امروز متفکرانی منتقد، ارتباط گرانی مؤثر و شهروندانی فعال باشند (هابز و ریچارد، ۲۰۰۳). آموزش سواد رسانه‌ای در بعضی کشورها پیشینه‌ای به نسبت طولانی دارد. در روسیه مفهوم آموزش رسانه به سال‌های ۱۹۲۰ و در انگلستان به سال‌های ۱۹۳۰ باز

می‌گردد. بعد از آن، به تدریج مفهوم سواد رسانه‌ای نیز پا به عرصه وجود گذاشت. در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ روش‌های جدید آموزش سواد رسانه‌ای در ایالات متحده ایجاد شد که مطابق آن‌ها معلمان ویدیوهای تجاری به دانش‌آموزان نشان می‌دادند که آن‌ها را با اصطلاحات جدیدی آشنا می‌کرد. در دهه ۱۹۶۰ چارچوب فکری متفاوتی در رابطه با سواد رسانه‌ای، در بعضی از کشورهای غربی، شکل گرفت که بر کار در یک فرهنگ همگانی، به جای تلاش برای متقاعد سازی افراد نسبت به مخرب بودن فرهنگ همگانی، تأکید داشت. در دهه ۱۹۷۰ تمرکز سواد رسانه‌ای بر به کارگیری تصاویر و بازنمایی‌ها قرار گرفت که به عنوان چارچوب بازنمایی شناخته می‌شود. از همان سال‌ها، به علت فراگیر شدن استفاده از رایانه در آموزش و بعدها ظهور اینترنت و متنوع‌تر شدن رسانه‌ها، در بسیاری از کشورها آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه به یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر تبدیل شد. امروزه در کنار اینکه نهادهای مستقل و متنوعی برای آموزش سواد رسانه‌ای وجود دارند، نظام تعلیم و تربیت نیز به عنوان نهادی رسمی شناخته می‌شود که یکی از مهم‌ترین مراجع برای آموزش سواد رسانه‌ای به نسل‌های در حال رشد است.

آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه چه اهمیتی دارد؟

سواد رسانه‌ای پاسخی ضروری و واقع‌نگر نسبت به محیط جدید رسانه‌ای است. اگر دانش‌آموزان به سواد رسانه‌ای تجهیز نشوند، در میان انبوهی از اطلاعات آموزشی، فرهنگی اجتماعی، سیاسی، روان‌شناسی و مذهبی سردرگم می‌مانند. با آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه، می‌توان زمینه کاهش آسیب‌های اجتماعی ناشی از رسانه‌های نوظهور را ایجاد کرد. با آموزش سواد رسانه‌ای، دانش‌آموزان قادر خواهند بود چگونگی ایجاد پیام‌های رسانه‌ای را یاد بگیرند، سوگیری‌های رسانه‌ها را تشخیص دهند، اطلاعات اشتباه رسانه‌ای را تشخیص دهند، پیام‌های رسانه‌ای را براساس تجربیات،

اگر دانش‌آموزان به سواد رسانه‌ای تجهیز نشوند، در میان انبوهی از اطلاعات آموزشی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، روان‌شناسی و مذهبی سردرگم می‌مانند

باورها و ارزش‌های خود ارزیابی کنند، و نیز پیام‌های رسانه‌ای را طراحی، ایجاد و منتشر سازند. در فضایی که رسانه‌ها در جریان یاددهی - یادگیری نقشی بنیادی دارند، در صورتی دانش‌آموزان می‌توانند بهره لازم را ببرند که سواد رسانه‌ای در آن‌ها تقویت شود. این مباحث اهمیت آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه را برجسته می‌سازد.

چگونه در مدرسه سواد رسانه‌ای را آموزش دهیم؟

آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه نیز مانند سایر فرایندهای یاددهی - یادگیری در صورتی موفقیت‌آمیز خواهد بود که بر اساس اصولی مشخص طراحی، اجرا و ارزشیابی شود. در آموزش سواد رسانه‌ای، مواردی از جمله اهداف، محتوا، روش‌های اجرا، سازوکارهای تدریس و ارزشیابی باید متوجه زوایای خاصی باشند و به نحوی سازمان‌دهی گردند که پیامدهای مد نظر را به دنبال داشته باشند، در جدول ۱، محقق با اتکا به مبانی موجود، چگونگی و کیفیت مؤلفه‌های دخیل در جریان آموزش سواد رسانه‌ای را ارائه کرده است.

نتیجه‌گیری

آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس ضرورتی انکارناپذیر است که نادیده گرفتن آن پیامدهای منفی برای دانش‌آموزان، نظام آموزشی و جامعه خواهد داشت. در آموزش سواد رسانه‌ای باید اهداف، محتوا، روش‌های اجرا و تدریس، و همچنین ارزشیابی از اصول خاصی برخوردار باشند تا پیامدهای مورد نظر حاصل شوند. ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که در نظام آموزشی ما، بدون تردید آموزش سواد رسانه‌ای با چالش‌هایی مواجه است، از جمله اینکه هنوز آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس به رسمیت شناخته نشده است، شرایط و امکانات مدارس ما در بسیاری از منابع کافی و مناسب نیست، معلمان آموزش دیده در این حیطه اندک هستند، تدوین این دوره‌ها برای نظام آموزشی هزینه‌بردار است و نیز توانمندی دانش‌آموزان در مناطق مختلف برای قرار گرفتن در معرض این آموزش‌ها متفاوت است. اکنون این سؤال پیش می‌آید که آموزش سواد رسانه‌ای برای نظام آموزش و پرورش کشور ما تا چه اندازه اولویت دارد؟ نظام آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد رسمی اجتماعی مسئولیت دارد برای آموزش سواد رسانه‌ای به دانش‌آموزان، تدابیر لازم را در نظر بگیرد و موانع لازم بر سر راه این هدف را از میان بردارد. در ادامه، محقق پیشنهادهای خود را مبنی بر سوق دادن نظام آموزشی به سمت آموزش سواد رسانه‌ای به این شرح بیان می‌دارد:

۱. بدون تردید معلمان برای آموزش سواد رسانه‌ای نقش مهمی ایفا می‌کنند. لذا ضرورت دارد نظام آموزشی در قالب دوره‌های ضمن خدمت، توانمندی‌های لازم را در این خصوص به معلمان منتقل کند.
۲. به منظور کسب اطلاع از وضعیت موجود در رابطه با امکانات و تسهیلات لازم برای آموزش سواد رسانه‌ای، قابلیت معلمان و دانش‌آموزان، پژوهش‌های میدانی صورت گیرد و نتایج آن برای تصمیم‌گیری‌های لازم لحاظ شود.
۳. سعی شود تا حد امکان برای بومی‌سازی تجربیات نظام‌های آموزشی پیشکسوت در این حوزه مطالعات تطبیقی انجام شود.

* منابع

1. Hobbs, Renee, and Richard Frost. (2003) "Measuring the acquisition of medialiteracy skills." Reading research quarterly 38.3, 330-355.

* پی‌نوشت

* Alliance for a Media Literate America

جدول ۱. سازوکار مؤلفه‌های درگیر جریان آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه

سازوکار	مؤلفه‌ها
اهداف دوره‌های آموزش سواد رسانه‌ای	هویت ایرانی - اسلامی دانش‌آموزان و معلمان باید تقویت شود
	دانش‌آموزان هوشمندانه از رسانه‌های گوناگون استفاده کنند و به خود مدیریتی در استفاده از رسانه‌ها دست یابند
	پرسشگری نقادانه در بین دانش‌آموزان تقویت شود
	توانایی پردازش پیام رسانه‌ای در بین دانش‌آموزان ارتقا یابد
	دانش‌آموزان بتوانند با نگاه انتقادی محتوای رسانه‌ها را بررسی کنند
محتوای لازم برای آموزش سواد رسانه‌ای در مدرسه	دانش‌آموزان با انواع رسانه‌های چاپی و الکترونیکی و تاریخچه مختصر آن‌ها آشنا شوند
	دانش‌آموزان با چگونگی دستیابی به اطلاعات معتبر در فضای مجازی آشنا شوند
	دانش‌آموزان پیام‌های آشکار، پنهان و نمادها و نشانه‌های متون رسانه‌ای را تشخیص دهند
	دانش‌آموزان با امکانات، ویژگی‌ها و چالش‌های فضای مجازی آشنا شوند و در مصرف رسانه‌ای به آن‌ها توجه کنند
	ارتباطات اجتماعی دانش‌آموزان ارتقا یابد
روش‌های اجرای آموزش سواد رسانه‌ای	دانش‌آموزان با مفاهیم سواد رسانه‌ای آشنا شوند
	شناخت پایگاه‌های اینترنتی
	شناخت ویژگی‌های رسانه‌ها به همراه تاریخچه آن‌ها
	معرفی بازی‌های رایانه‌ای، ویژگی‌ها و مزایا و معایب آن‌ها
	آشنایی با شیوه‌های اقناع مخاطب در گونه‌های رسانه‌ای
محتوای آموزش سواد رسانه‌ای	چالش‌ها و مخاطرات حضور در فضای مجازی
	آشنایی با اخبار و تبلیغات سیاسی
	استفاده مناسب از فناوری‌های نوین ارتباطی، مدیریت جستجوی اینترنتی، مدیریت زمان و برنامه‌ریزی
	آشنایی با اصول، قواعد و زبان رسانه‌ها
	سواد بصری، هنری، و زیبایی‌شناسی در بررسی نمادها و نشانه‌ها
تدریس محتوای آموزش سواد رسانه‌ای	نقد فیلم، انیمیشن، بازی‌ها، و کتاب‌ها
	تولید محتوای رسانه‌ای
	تکنیک‌ها و ویژگی‌های تبلیغات رسانه‌ای
	ابتدا به صورت آزمایشی اجرا شود
	در دوره متوسطه به صورت یک درس مستقل در نظر گرفته شود
ارزشیابی آموزش سواد رسانه‌ای	در دوره ابتدایی به صورت تلفیق با درس‌های دیگر، به ویژه درس کار و فناوری، تدریس شود
	در دوره متوسطه، به صورت کتاب کار ارائه شود
	از روش‌های تدریس به صورت تلفیقی استفاده شود
	معلم نقش تسهیل‌گر داشته باشد و مباحث با توجه به شرایط سنی و فرهنگی شاگردان بیان شود
	انجام فعالیت‌های فردی و پروژه برای شاگردان در نظر گرفته شود
ارزشیابی آموزش سواد رسانه‌ای	از فناوری‌های نوین در تدریس استفاده شود
	در تدریس به تقویت زبان فارسی توجه شود
	به ارتباط محتوا با مطالب سایر کتاب‌های درسی در همان پایه و پایه‌های قبل و بعد توجه شود
	ارزشیابی به صورت مستمر و با توجه به فعالیت‌ها به شکل توصیفی انجام گیرد
	ارزشیابی پایانی براساس تولید محتوای رسانه‌ای و انجام پروژه‌ها به صورت توصیفی انجام گیرد

ساخت

دستگاه برش

نام وسیله: آره برقی

مخاطبان: دانش آموزان دوره های اول و دوم متوسطه

موضوع: فیزیک

نحوه استفاده

- دوسر سیم های موتور الکتریکی را به باتری $1/5$ ولتی وصل کنید. صفحه آره شروع به حرکت می کند و می تواند کاغذ و پلاستیک را برش دهد.
- با توجه به تاریخچه موضوع و وسیله مورد نظر، آیا می توانید به سؤال های کنجکاوانه زیر پاسخ دهید؟
۱. اگر در این آره برقی، لبه صفحه آره کنگره دار نباشد و صاف باشد، باز هم می تواند برش ایجاد کند؟ چگونه؟
 ۲. اگر کنگره های لبه صفحه آره، ریزتر و بیشتر باشند برش بیشتر می شود یا اگر درشت تر باشند و تعدادشان کمتر؟ چرا؟
 ۳. هر چه سرعت چرخش صفحه آره بیشتر باشد، قدرت برش بالاتر یا سرعت برش؟ چرا؟
 ۴. اگر بخواهیم قدرت برش در آره ها یا قیچی برش های صنعتی بیشتر شود، به نظر شما چه باید کرد؟
 ۵. آیا همیشه صفحه آره ها به یک شکل کار می کنند؟ مثلاً در آره برقی نجاری، بعضی اوقات نجارها در اثر بی احتیاطی انگشتان خود را از دست می دهند، ولی در مقایسه با دستگاه گچ بر که آن هم آره برقی است، در هنگام برش گچ استخوان، آسیبی به بدن نمی رسد، چرا؟

تاریخچه ای مختصر از

دستگاه های برش

بشر ابتدایی برای بریدن از اشیای تیز و برنده مانند سنگ ها و فلزات در دسترس استفاده می کرد. بعدها این کار جواب تمام خواسته های او را نداد و وسایلی با قدرت برندگی و سرعت بیشتر نیاز بود. کم کم انسان متوجه شد هر چیزی که حالت سطح شیب دار و کوه داشته باشد، برش بیشتر و آسان تری دارد. به دنبال این کشف، اینک دستگاه های برشی ساخته شده اند که می توانند الماس سخت، لایه های ضخیم سنگ و پارچه و چوب را به راحتی برش دهند (با تیغ های برنده آره های تیز و قوی برقی).

ساخت آره برقی

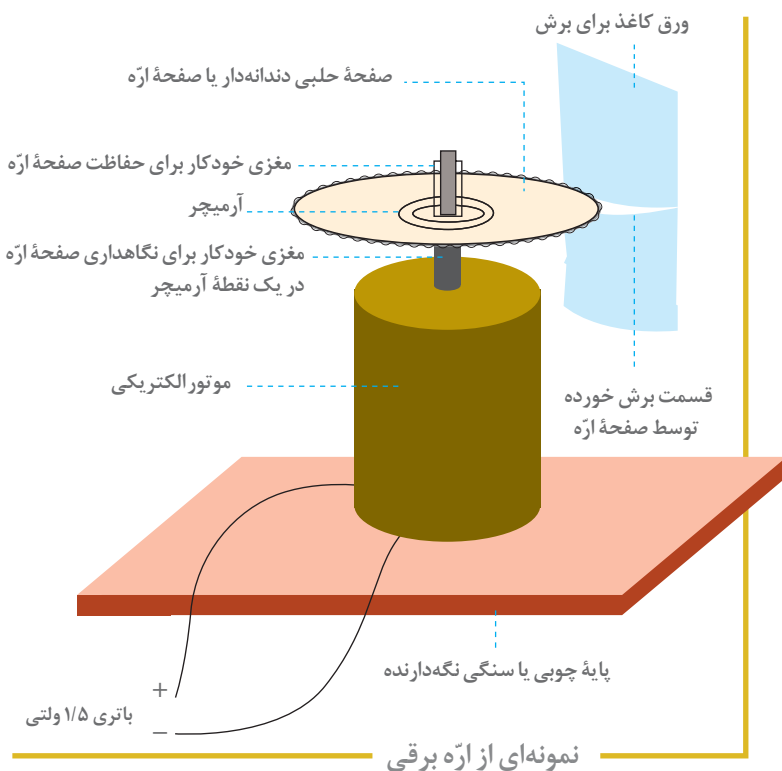
به عنوان وسیله ای ساده در برش

وسایل مورد نیاز:

۱. قطعه ای چوب یا سنگ به شکل دایره به قطر تقریبی ۱۰ تا ۸ سانتی متر به عنوان پایه نگهدارنده وسیله
۲. یک دستگاه موتور الکتریکی
۳. یک قطعه حلبی دایره ای شکل به قطر ۳ سانتی متر با ایجاد کنگره هایی روی لبه آن
۴. دو قطعه مغزی خودکار
۵. باتری $1/5$ ولتی

روش ساخت

۱. با چسب مایع بی رنگ موتور الکتریکی را روی پایه چوبی یا سنگ محکم بچسبانید.
۲. قطعه حلبی را به شکل دایره در آورید و مطابق شکل با قیچی کنگره دار کنید.
۳. روی محور آرمیچر یک قطعه مغزی خودکار فرو برید. سپس دایره حلبی کنگره دار را روی آرمیچر بگذارید و باز روی آن یک قطعه مغزی خودکار قرار دهید تا قطعه حلبی (صفحه آره) ضمن حرکت بیرون نپرد. حال وسیله برای برش کاغذ یا پلاستیک مهیاست.

سنجش اثربخشی مدیریت یادگیری

الگوی کرکپاتریک

اشاره

هدف اساسی هر نوع ارزشیابی در هر موضوع و هر حوزه آموزشی از جمله مدیریت یادگیری گردآوری مستندات و شواهدی برای قضاوت درباره کیفیت و ارزش برنامه تهیه یا اجرا شده و شناسایی فوائد طرح و برنامه و نیز شناسایی نقطه ضعفها، آسیبها، موانع و محدودیت‌های آن است. ارزشیابی آموزشی از طریق سنجش اطلاعات گردآوری شده بر مبنای پژوهش علمی میزان موفقیت یاددهندگان و یادگیرندگان در فرایندهای یاددهی - یادگیری مبتنی بر هدفهای مشخص را معین می‌کند و معلمان و مدیران را در اصلاح روش‌های مدیریتی خود کمک می‌کند. گفته شده است که ارزشیابی آموزشی از دهه پنجاه میلادی تاکنون شش رویکرد را پیش رو داشته است: هدف‌مدار، هدف‌آزاد، سیستمی، پاسخگو، نظر متخصصان آموزشی و سنجش، و شبه قانونی. الگوهای ارزشیابی، که خود چندگانه‌اند، بر مبنای یکی از رویکردهای ارزشیابی شکل گرفته‌اند. از آنجا که بیشتر ارزشیابی‌ها در سال‌های گذشته بر مبنای الگوی ارزشیابی چهارسطحی جیم کرکپاتریک شکل گرفته‌اند که منبعث از رویکرد هدف‌مدار و الگوی جامع، ساده و عملی در بسیاری از موقعیت‌هاست، بر آن شدیم در این مقاله به معرفی مبسوط این الگو بپردازیم.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی، یادگیری، واکنش، دانش یادگیری، رفتار، نتایج، الگوی ارزشیابی کرکپاتریک

الگوی ارزشیابی کرکپاتریک

جیم کرکپاتریک در سال ۱۹۵۹ برای ارزشیابی‌های آموزشی، به‌ویژه ارزشیابی برنامه‌های کارورزی، یک الگوی چهارسطحی مبتنی بر رویکرد هدف‌مدار ارائه کرد. تعریف کرکپاتریک از ارزشیابی، فرایند تعیین اثربخشی هر برنامه آموزشی اعم از برنامه‌های کلان و برنامه‌های خرد در سطح کلاس درس است. الگوی او ساده، جامع و قابل اعمال در موقعیت‌های گوناگون است. از همین رو، بسیاری از ارزشیابان آموزشی الگوی او را ملاک ارزیابی‌ها قرار می‌دهند. در رویکرد هدف‌مدار یا به عبارتی نتیجه‌مدار، نتایج و پیامدهای حاصل از برنامه در ارزشیابی بررسی می‌شود و بر آن مبنا تصمیمات آموزشی اتخاذ می‌شود. فرایند ارزشیابی کرکپاتریک در چهار سطح شکل می‌گیرد:

۱. واکنش

واکنش^۱ عبارت از عکس‌العملی است که یادگیرندگان نسبت به کلیه مؤلفه‌های دخیل در اجرای هر برنامه آموزشی از خود نشان می‌دهند. چگونگی احساس دانش‌آموزان در هر رده، در مورد چگونگی اجرای برنامه آموزش، میزان رضایت‌مندی

۲. دانش یادگیری

ارزشیابی در سطح دانش^۲ در پی آن است که میزان یادگیری (نسبت به هدفهای آموزش) در سطوح دانشی، بینشی و نگرشی مشخص شود و مهارت‌های کسب شده شناسایی شوند. ابزاری که او برای سنجش و گردآوری اطلاعات در این سطح

**واکنش عبارت از
عکس‌العملی است
که یادگیرندگان
نسبت به کلیه
مؤلفه‌های دخیل
در اجرای هر برنامه
آموزشی از خود
نشان می‌دهند**

* پی‌نوشت‌ها

1. reaction
2. Knowledge
3. Validity
4. reliability
5. behavior
6. results

* منابع

1. Kirkpatrick, D. Techniques for Evaluation Training programs, Journal of American Society for Training & Development, retrieved Jan. 25, 2018.
2. Kirkpatrick, Evaluation, Training Magazine network, Jan. 11, 2018.

پیشنهاد می‌کند، تعدادی پیش‌آزمون و پس‌آزمون است. به اعتقاد کرکپاتریک، چنانچه آزمون‌های تعیین شده روایی^۳ و پایایی^۴ قابل قبول داشته باشند، اثربخشی آموزش را می‌توان با مقایسه نتایج پیش و پس‌آزمون مشخص کرد.

۳. رفتار

در سطح ۳، ارزشیاب بر آن است که چگونگی تغییرات رفتار^۵ یادگیرندگان را بررسی کند. بدون شک این بخش از ارزشیابی در طول زمان، به هنگام قرار گرفتن یادگیرنده در موقعیتی مقتضی قابل بررسی و سنجش است. این سطح نسبت به سطوح قبلی چالش برانگیز است، زیرا مشارکت‌کنندگان در آموزش باید فرصتی را برای تغییر رفتار در اختیار داشته باشند. به علاوه، امکان و جو مناسب برای تغییر رفتار باید در اختیار آن‌ها قرار گیرد.

۴. نتایج

در سطح ۴، نتایج آموزش نسبت به تحقق هدف‌های مستقیم آن مورد توجه ارزشیاب است. ابزارهای اندازه‌گیری نتایج باید متناسب با موضوع و محتوای مورد آموزش و یادگیری تهیه شوند. به عبارت دیگر، ابزارهای سنجش در این سطح باید از روایی لازم برخوردار باشند.

از آن‌جا که براساس برخی نظرهای ارائه شده درباره این الگو، دو سطح اول ارزشیابی در داخل محیط آموزشی قابل اعمال هستند و دو سطح پایانی، به طور معمول، باید در محیط کار اندازه‌گیری شوند، به نظر می‌رسد این الگو در نهادها و شرکت‌های بزرگ تجاری کارایی دارد و در سطح مدارس و کلاس درس موضوعیت نمی‌یابد، اما با نگاهی ژرف‌تر می‌توان چنین برداشت کرد که معلم با اعمال ارزشیابی‌های مستمر، مطابق با این الگو در طول دوره آموزش، می‌تواند از دو سطح اول ارزشیابی این الگو بهره بگیرد و در پایان دوره و همچنین در ابتدای دوره آموزش پیوسته در ترم یا سال بعد، دو سطح دیگر را به کار گیرد.

جمع‌بندی

ارزشیابی علمی و دقیق از برنامه‌های آموزشی در سطوح خرد و کلان تضمینی بر اطلاع از میزان کارآمدی آن برنامه‌هاست. آگاهی از نقاط قوت برنامه‌های آموزشی اجرا شده، به منظور حفظ و تقویت آن‌ها و آگاهی از نقاط ضعف، به منظور ضرورت رفع

کاستی‌ها، نقایص و محدودیت‌ها، در هر برنامه اجرایی ضروری است. ارزشیابی جزئی جداناپذیر از هر گونه برنامه‌ریزی است. ارزشیابی فرایندی منظم است برای گردآوری اطلاعات، مستندات و یافته‌هایی که نیاز اولیه هر گونه تصمیم‌گیری آموزشی هستند. ارزشیابی فراهم‌کننده بازخورد برای مجریان، به منظور ارتقای کیفیت یاددهی - یادگیری است. ارزشیابی‌های آموزشی بر مبنای رویکردهای متفاوت، الگوهای متفاوتی را پی می‌گیرند. الگوی کرکپاتریک بر مبنای رویکرد هدف‌مدار شکل گرفته و ارزشیابی را در چهار سطح الگودهی کرده است. سطوح چهارگانه واکنش، دانش، رفتار و نتایج یا پیامدها در این مقاله معرفی و تشریح شدند. این الگوی چهارسطحی الگویی ساده، جامع و قابل اعمال در محیط‌های گوناگون است؛ الگویی کامل که در ارزشیابی‌های راستین آموزشی باید ملاک عمل قرار گیرد تا با اطمینان بتوان گفت ارزشیابی آموزشی صورت گرفته است. بر مبنای این الگو، بسیاری از ارزشیابی‌هایی که در سطح مدارس و کلاس‌های درس صورت می‌گیرند ناقص هستند و باید با ارزشیابی‌های دوره‌ای در طول زمان کامل شوند تا بتوانند تغییر رفتار را به خوبی بسنجند و به نتایج واقعی آموزش‌ها دست یابند.

انتقاد و پیشنهاد فرصتی برای یادگیری

اشاره

ایجاد فرصت‌ها و موقعیت‌هایی برای ظهور استعدادها و توانایی‌های دانش‌آموزان در ابعاد متفاوت، از ضروریات کار معلمی است. گاهی نیز لازم است معلم به دانش‌آموزان فرصتی بدهد تا بتوانند نظرات و دیدگاه‌های ناگفته خود را در اموری مانند «ویژگی‌های شخصیتی معلم، کلاس درس، روش‌های تدریس، و مشکلات شخصی و عاطفی»، بصورت خصوصی و بدون نگرانی، با او در میان بگذارند. این کار به ایجاد روابط عاطفی و مناسب بین معلم و دانش‌آموز و شناخت بیشتر معلم کمک می‌کند و پیش‌زمینه کلاسی شاداب و آماده شدن دانش‌آموزان و یادگیری عمیق خواهد شد. فرصت انتقاد و پیشنهاد از جمله فرصت‌های پیش‌روی دانش‌آموزان است. در این مقاله، تجربه‌ای از این فعالیت مفید ارائه می‌شود که نگارنده در کلاس‌های علوم تجربی هفتم، هشتم و نهم در چهار مدرسه روستایی به اجرا در آورده است.

کلیدواژه‌ها: تجربه آموزشی، راهبرد آموزشی، هنر معلمی، تعامل در کلاس درس

مقدمه

دانش‌آموزان را صادقانه در اختیار معلم هر درسی قرار دهد. البته دانش‌آموزان می‌توانند در صورت ضرورت یا احساس راحتی و انس با معلم، موارد لازم را با ذکر نام خود بنویسند. معلم هم باید بکوشد با بررسی و برنامه‌ریزی‌های خود، موانع را رفع و تصمیم آموزشی بگیرد. او می‌تواند در صورت لزوم و شرایط خاص با همکاری مشاور مدرسه به رفع مشکل و موانع اقدام کند تا متناسب با علاقه‌ها و نیازهای دانش‌آموزان تدریس کند.

دانش‌آموزان باید فرصتی داشته باشند تا انتقادهای و پیشنهادهای خود را نسبت به جنبه‌های گوناگون محیط یادگیری بیان کنند. بدین صورت که بتوانند هر نوع انتقاد و پیشنهاد درباره امور کلاس، تدریس، رفتار معلم و دانش‌آموز را، بدون نگرانی و اضطراب از شناخته شدن خود، برای معلم درس مربوطه بنویسند. این کار می‌تواند اطلاعات زیادی از توانایی‌ها، انتظارات و دغدغه‌های

چگونگی اجرای فعالیت

ابتدا طبق برنامه‌ای که از قبل تهیه کرده بودم، هدف خود از این فعالیت را برای دانش‌آموزانم توضیح دادم. سپس به آن‌ها ۲۰ دقیقه وقت دادم انتقادات و نگرانی‌ها و پیشنهادهای خود را در ارتباط با وضعیت کلاس، روش تدریس و رفتار معلم بنویسند. در پایان برگه‌ها را جمع‌آوری کردم تا مواردی را که لازم است، بصورت عمومی پاسخ بدهم. ضمن این کار، به منظور اینکه صاحبان نوشته‌ها معلوم نشوند، همه دانش‌آموزان را مخاطب قرار می‌دادم. از سوی دیگر، موارد خاص را با مسئول مربوطه (معلم، مشاور و مدیر) مطرح می‌کردم تا آن‌ها، در صورت منطقی بودن نظر، به رفع نقص اقدام کنند. چند نمونه از انتقادات و پیشنهادهای در تصویر آمده است.

نتیجه

با اجرای فعالیت مذکور، دانش‌آموزان، موارد متعددی را مطرح کردند. نکته جالب توجه این بود که اولیای مدرسه (به‌ویژه خودم) از این طریق آگاهی‌های ارزنده‌ای به‌دست آوردیم. ان‌شالله بتوانیم از آن در جهت بهبود فرایند یاددهی - یادگیری محیط یادگیری، و تعاملات انسانی استفاده کنیم. برای مثال، شاید برخی از ویژگی‌ها و رفتارهای معلم برای دانش‌آموزی کسالت‌آور باشد. مطالعه نوشته‌های دانش‌آموزان باعث می‌شود معلم ضمن بررسی آن‌ها، در جلسات بعدی نسبت به رفع آن‌ها اقدام کند. این فعالیت به شناخت بهتر من از دانش‌آموزان و از خودم کمک کرد و نتیجه آن به تدریس بهتر و صمیمیت بیشتر و آموزش و یادگیری کامل‌تر منجر شد، به‌طوری که من به‌عنوان معلم علوم تجربی توانستم در طول سال‌های تدریسم، از موارد به‌دست آمده برای ایجاد انگیزه و تدریس بهتر در مدارس روستایی استفاده کنم.

... و اینکه من از درس دادن شما خیلی خوشم می‌آید. بعضی از معلم‌ها همش درس میدن اونم پی با تنفر. اما شما در وسط درس هم شوفی میکنین، هم درس میدین که من از این طرز درس دارتون بسیار بسیار خوشال و فخرانم. امیدوارم همیشه استوار و سرزنده باشید.

من می‌فوام بگم در طول این یکسال که معلم ما بودی ازتون راضی هستم البته این رو به طور کلی گفتم و انتقادهایی میشه بتون کرد مثلاً این که از بس ازمون پرسیدید دیکه کلافه شدیم تازگی‌ها داشت کلاسمون قابل تملم می‌شد که سال تموم شد امیدوارم مثل ما که از شما درس گرفتیم شما هم ضعف‌هاتون رو شناخته باشین و برای دانش‌آموزان سال‌های بعدی اونارو برطرف کنید.

یک تجربه آموزشی مطالعه خانوادگی

اشاره

«یادگیری از طریق مشاهده» یکی از نظریه‌های یادگیری است. بانی این نظریه بندورا است که به طور مفصل به این جنبه از یادگیری انسان پرداخته است. روان‌شناسان پیرو این نظریه، در بررسی عوامل مربوط به شکل‌گیری رفتار، تنها به تحلیل رویدادهای محیطی که رفتار فرد را برمی‌انگیزند یا آن را تحت سلطه یا کنترل خود قرار می‌دهند، توجه ندارند، بلکه به بسیاری از متغیرهای شناختی که در ذهن فرد در حال شکل‌گیری یا فعال است نیز توجه می‌کنند. این گروه از متغیرها شامل اندیشه‌ها، برداشت‌ها، باورها و تصورات ذهنی فرد درباره آن چیزی است که مشاهده کرده است. در واقع، در این نظریه، باور بر این است که رفتار فرد محیط را می‌سازد و این محیط نیز رفتار فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، ما بسیاری از مهارت‌ها، رفتارها، ارزش‌ها و شناخت‌های خود را از راه مشاهده رفتار و پیامدهای آن یاد می‌گیریم. خواه این رفتار به خودمان و خواه به افرادی مربوط باشد که در زندگی با آن‌ها مواجه می‌شویم. بر این پایه می‌توان گفت، والدین در شکل‌گیری رفتار فرزندان نقش بسیار مؤثری دارند. این مقاله به کارگیری طرحی با عنوان «خواندن با والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی» را بررسی می‌کند که در تدوین آن از این نظریه یادگیری بهره گرفته شده است.

کلیدواژه‌ها: تجربه آموزشی، تقویت خواندن، تقویت نوشتن، استقلال در یادگیری، فرهنگ مطالعه، نقش خانواده، گسترش کتاب‌خوانی

مقدمه

همه می‌دانیم، رفتن به مدرسه در زندگی آینده هر کودک نقشی مهم و اساسی دارد و رفتن به مدرسه هم بدون یادگیری خواندن و نوشتن معنا ندارد. به همین دلیل است که تصور بسیاری از مردم از رفتن به مدرسه این است که: «ما به مدرسه می‌رویم که خواندن و نوشتن را یاد بگیریم.» خبر خوش این است که امروزه کودکان مانند لوح‌هایی سفید و دست نخورده به مدرسه نمی‌روند، بلکه در هنگام ورود به مدرسه تجربه‌های متفاوتی در مورد خواندن و نوشتن دارند.

در دهه‌های اخیر وسایل دیداری - شنیداری (مانند تلویزیون، ویدیو، ضبط صوت) و وسایل الکترونیکی (مانند رایانه و اینترنت) در جامعه آموزشی جنبشی ایجاد کرده‌اند؛ به‌طوری که برخی از متخصصان از دوره پایان کتاب و کتاب‌خوانی خبر می‌دهند و برخی نیز ترس دارند که کتاب و خط مفهوم و ارزش بنیادی خود را از دست بدهند. اما شواهد نشان می‌دهند، اگرچه زمانی که صرف استفاده از وسایل الکترونیکی (به‌ویژه وسایل ارتباط جمعی مجازی یا غیرمجازی) می‌کنیم رو به افزایش است، اما زمان اختصاص یافته به مطالعه نیز کمتر نشده، بلکه شکل آن تغییر کرده است. برای نمونه، کودکی که با رایانه، گوشی همراه و نظایر

آن‌ها کار می‌کند، مجموعه‌ای از کلیدهای گوناگون حروف الفبا را در مقابل خود دارد که ضرورت دارد تمام آن‌ها را بشناسد و به هنگام نیاز از آن‌ها استفاده کند. پس خواندن و نوشتن در زندگی روزمره هر فردی بخش جدایی‌ناپذیر زندگی او تلقی می‌شود که به هیچ وجه نمی‌توان شکل‌گیری و گسترش آن را نادیده گرفت.

«یادگیری برای خواندن» هدف آموزشی مهمی است. توانایی خواندن دیدگان فرد را به دنیای تازه‌ای می‌گشاید و فرصت‌های جدیدی را برای او فراهم می‌آورد. خواندن به ما امکان می‌دهد دانش تازه‌ای کسب کنیم، از ادبیات لذت ببریم و کارهای روزمره مانند کتاب غیردرسی، روزنامه، آگهی شغلی، دستورالعمل‌های آموزشی و نقشه‌های شهری را بخوانیم که بخش‌هایی از زندگی هر فرد هستند. فردی که نمی‌تواند بخواند یا خوب بخواند، از وسیع‌ترین بخش فرهنگی زندگی محروم است. به همین دلیل است که باید بکوشیم توانایی مذکور را به بالاترین حد خود برسانیم. زیرا خواندن مهارتی است که به دارنده آن قدرت می‌دهد از گنجینه دانش نوشتاری بهره‌مند شود و در نهایت به آن جان بخشد. آموزش مؤثر کودکان را قادر می‌سازد یاد بگیرند بخوانند و بخوانند تا یاد بگیرند.

**خواندن مهارتی است
که به دانش آموز
قدرت می‌دهد از
گنجینه
دانش نوشتاری
بهره‌مند شود
و در نهایت به آن
جان بخشد**

تجزیه و تحلیل اطلاعات

بعد از اینکه یک دوره از مطالعه کتاب‌ها به طور کامل به پایان رسید، مجدداً از والدین دانش‌آموزان برای شرکت در جلسه انجمن مدرسه دعوت به عمل آمد تا درباره نتایج به‌دست آمده از به‌کارگیری راهبرد آموزشی مذکور به بحث و گفت‌وگو بنشینیم.

به منظور اینکه بحث‌های والدین به طور مشخص به موضوعات واحدی مرتبط باشد، محورهای زیر تعیین و به طور جداگانه با والدین به بحث گذاشته و نظرات آنان جمع شد:

- ◆ تقویت مهارت خواندن
- ◆ تقویت مهارت نوشتن
- ◆ توانایی مطالعه مستقل
- ◆ غنی‌سازی اوقات فراغت
- ◆ توسعه فرهنگ مطالعه و کتابخوانی

نتایج

از بحث‌های به عمل آمده با والدین درباره اجرای این طرح، می‌توان استنباط کرد که شرکت دانش‌آموزان و معلمان در طرح مذکور توانسته است مهارت و توانایی خواندن و نوشتن آن‌ها را تقویت کند. زمینه‌های مؤثر واقع شده به این شرح‌اند:

- ◆ روان‌خوانی متن‌های فارسی
- ◆ توضیح دادن متن کتاب خوانده شده به طور خلاصه
- ◆ آشنایی با معنای لغات جدید
- ◆ پاسخ‌دهی به سؤال‌های مطرح شده درباره متن
- ◆ استفاده از تجربه‌های شخصی برای توضیح دادن متن خوانده شده

راهبردهای آموزشی

یکی از راهبردهای آموزشی در زمینه خواندن، تشکیل گروه خواندن است. خواندن در گروه نکات برجسته‌ای دارد که می‌توان برخی از آن‌ها را به شرح زیر نام برد:

- ◆ تقویت صداشناسی و آگاهی از تلفظ حروف و لغات
- ◆ ایجاد فرصت مناسب برای رشد زبان شفاهی
- ◆ تشویق برقراری تعاملات گفتاری مناسب بین اعضای گروه
- ◆ تقویت توانایی روان‌خوانی
- ◆ تقویت توانایی درست‌خوانی مطالب
- ◆ ارائه به موقع بازخورد برای استفاده از منابع آموزشی مانند فرهنگنامه‌ها
- ◆ تکرار آموزش‌های دریافت شده در کلاس درس
- ◆ افزایش خزانه لغات و کاربرد لغات در تعامل بین اعضای گروه
- ◆ تقویت مهارت گوش دادن
- ◆ بهبود درک مطلب و ارائه خلاصه شفاهی متن خوانده شده
- ◆ امکان بحث و گفت‌وگوی گروهی قبل، ضمن و بعد از خواندن متن
- ◆ افزایش توانایی تمرکز بر متن خوانده شده
- ◆ برقراری ارتباط بین خواندن و زندگی خارج از کلاس درس
- ◆ پر کردن اوقات فراغت به طور اثربخش
- ◆ گسترش فرهنگ کتابخوانی و مطالعه

با توجه به اثرات مثبتی که درباره تشکیل گروه خواندن از نظر گذشت، گروه آموزشی مدرسه ما نیز طرحی را با عنوان «خواندن با خانواده» تدوین و در مدرسه به اجرا گذاشت. زیرا تعامل سازنده والدین و اعضای خانواده با دانش‌آموز، یکی از اهداف ضمنی برنامه‌های درسی است که می‌تواند به شکل‌گیری و توسعه فرهنگ کتابخوانی در جامعه کمک کند و به تثبیت آموخته‌های دانش‌آموزان نیز منجر شود.

روش

ابتدا در انجمن مدرسه، موضوع خواندن با خانواده مطرح، درباره آن بحث و چند زمینه مطالعه مشخص شد. سپس فهرستی از کتاب‌های کتابخانه مدرسه که با موضوع‌های انتخاب شده مرتبط بودند، تهیه شد و در اختیار والدین قرار گرفت تا با هم‌فکری فرزندشان کتاب‌های مورد علاقه برای مطالعه را انتخاب و در طول هفته، سه نوبت با هم مطالعه کنند. بعد از مطالعه هر کتاب، دانش‌آموز باید خلاصه‌ای از کتاب یا نکات مهم آن را یادداشت و در ساعت فارسی در کلاس درس ارائه می‌کرد تا سایر دانش‌آموزان نیز از محتوای کتاب آگاه شوند. البته در صورتی که سایر دانش‌آموزان نیز همان کتاب را انتخاب کرده بودند، می‌توانستند نقطه نظرانشان را (بر گرفته از مطالعه کتاب بود) ارائه کنند. علاوه بر این، معلم نیز در انتها آن‌ها را جمع‌بندی می‌کرد و نکات برجسته آن را روی تخته کلاس می‌نوشت.

♦ افزایش تعاملات گفتاری هفتمند در کلاس درس
♦ قدرت دفاع از نظرات در حضور جمع

در ابتدا، به طور کلی ما به عنوان اولیای آموزشی مدرسه دریافتیم، دانش‌آموزان با بیشتر خواندن پیشرفت می‌کنند. زیرا به این ترتیب خزانه لغات و دانش آن‌ها افزایش می‌یابد. این امر به نوبه خود به آن‌ها کمک می‌کند از خواندن و یادگیری بهره بیشتری ببرند. دانش‌آموزان سنین پایین زمانی قادرند لغت‌های نوشته شده و متناسب با زبان خودشان را به راحتی تشخیص دهند که روان‌خوانی‌شان توسعه یافته باشد. روان‌خوانی هم با توسعه زبان شفاهی و هم با نوشتن پیشرفت می‌کند. هر چه دانش‌آموز بیشتر بخواند، لغات و دانش بیشتری کسب می‌کند و روان‌تر می‌خواند. از سوی دیگر، ایجاد فرصت‌های بیشتر برای نوشتن، توانایی خواندن آن‌ها را بهبود می‌بخشد. بنابراین، خواندن مهارتی است که به هر کسی که خواندن را یاد می‌گیرد قدرت می‌دهد از گنجینه دانش نوشتاری بشر بهره‌مند شود و در نهایت به آن جان بخشد. آموزش مؤثر و به کارگیری راهبردهای اثربخش آموزشی، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد یاد بگیرند بخوانند و بخوانند تا یاد بگیرند.

دوم، با مطرح کردن موضوع فعالیت در انجمن اولیا و مربیان مدرسه و همراه کردن والدین در خواندن با فرزندشان، شرایطی را فراهم کردیم که والدین نیز پیش چشم فرزندشان بخوانند و بنویسند و درباره موضوعی واحد که مورد علاقه هر دو (والدین و فرزند) است، با یکدیگر تعامل گفتاری داشته باشند و به گفت‌وگو بنشینند. از طرف دیگر، چون والدین اولین مربیان کودک هستند و برای فرزندشان ارزش و احترام خاصی قائل هستند، می‌توانند در این زمینه (یعنی خواندن، نوشتن و تعامل گفتاری) الگوی مطلوب فرزندشان باشند. زیرا هیچ چیز به اندازه فعالیت‌ها، قابلیت‌ها یا راز و رمزهای مورد علاقه والدین، فرزندان را جلب نمی‌کند. کودک یا دانش‌آموز می‌خواهد چیزهایی را بداند که ما آن‌ها را ارزشمند می‌یابیم. به عنوان اولیا، می‌توانیم فرزندمان را از راه‌های متفاوت درگیر موضوعات روزمره زندگی خود (خواندن، محاسبه کردن و نوشتن) کنیم؛ ۱. الگوی فرزند خویش باشیم. آنچه فرزند یا دانش‌آموز از ما می‌بیند و می‌شنود، احتمالاً پایدارترین چیزی است که از ما یاد می‌گیرد. مطالعه به سرعت الگوی آنان می‌شود. به راحتی می‌توانیم شور و علاقه خود را نسبت به کتاب، روزنامه، مجله یا هر نوع متن چاپی نشان دهیم؛ ۲. برای فرزندمان امکان استفاده لذت‌بخش از منابع یادگیری (مانند خواندن مطالب چاپی برای او یا به همراه او و بر پایه یک برنامه منظم) را فراهم کنیم.

سوم، به واسطه خواندن با والدین توانستیم شوق یادگیری را در دانش‌آموزان زنده نگه داریم و به شکل‌گیری و گسترش فرهنگ کتاب‌خوانی و مطالعه در خانه و مدرسه کمک کنیم و به آن اهمیت بدهیم.

مطالعه زمانی می‌تواند جزئی با نشاط و لذت‌بخش از زندگی روزمره دانش‌آموزان باشد که ما نیز همراه با آنان مطالعه و درباره مطالب خوانده شده گفت‌وگو کنیم

- ♦ آشنایی با نحوه خواندن متون با توجه به علائم نگارشی آن‌ها
- ♦ کاهش اشتباهات نگارشی به هنگام نوشتن خلاصه متن خوانده شده
- ♦ نوشتن پیام‌های کوتاه درباره متن خوانده شده
- ♦ افزایش سرعت نوشتن
- ♦ استفاده مناسب از کلمه‌ها در نگارش خلاصه متن، با توجه به معنای آن‌ها
- ♦ افزایش ثبت آسان تجربه‌های دیداری - شنیداری

- ♦ مهارت در یادداشت‌برداری از مطالب خوانده یا شنیده شده
- ♦ بهبود نوشته‌ها از نظر رعایت دستور زبان فارسی و اصول نگارش
- ♦ مستقل شدن در خواندن و نوشتن
- ♦ افزایش قدرت خواندن و نوشتن در امور روزمره، مانند خواندن تابلوها و اعلامیه‌ها
- ♦ مطالعه مستقل در زمینه متن‌های مورد علاقه

از سوی دیگر، شرکت فعال دانش‌آموزان و والدینشان در با هم خواندن کتاب‌ها، جوی مثبت و پویا در خانواده‌ها شکل داده است؛ به طوری که مطالعه به جزئی با نشاط و شادی‌بخش از امور روزمره آنان تبدیل شده است. بر این پایه، این زمینه‌ها در آنان شکل گرفته است:

- ♦ علاقه به خواندن مطالب چاپی با یکدیگر
- ♦ گفت‌وگوی بیشتر بین اعضای خانواده بر پایه مطالب خوانده شده
- ♦ پر کردن اوقات فراغت با کتاب‌خوانی
- ♦ گسترش فرهنگ مطالعه بین اعضای خانواده

علاوه بر نکات برجسته‌ای که از نظر گذشت، ارائه خلاصه مطالب کتاب‌های خوانده شده در کلاس درس، فایده‌های زیر را نیز برای دانش‌آموزان داشت:

- ♦ افزایش خودپنداره مثبت تحصیلی
- ♦ بالا رفتن قدرت ابراز وجود
- ♦ یاد گرفتن چگونگی گفت‌وگوی منطقی بر پایه تجربه به دست آمده

*** منابع**

۱. پنگ، الیزابت اس و همکاران (۱۳۸۳). رهنمودهایی برای تقویت خواندن. ترجمه احمد شریفان و علی اصغر میرآخوخلو. مؤسسه کتاب مهربان نشر. تهران. (سال انتشار اثر به زبان اصلی، ۲۰۰۲).
۲. وسپیل، مانفرد (۱۳۸۶). چگونه فرزندم را به مطالعه علاقمند کنم. ترجمه لیلا لفظی. انتشارات انجمن اولیا و مربیان. تهران.

تجربه‌های زیسته یک معلم

تدریس با پرتقال

باز هم زنگ را زدند و هر کس با یک پرتقال درشت در دست وارد کلاس شد. آقای گنجی‌نیا هم آمد، در حالی که خودش هم یک پرتقال در دست گرفته بود. جنب‌وجوش بچه‌ها را که دید، گفت: بچه‌های عزیز من به شما قول داده بودم یک بار دیگر درس طول و عرض جغرافیایی را برای شما تکرار کنم. حالا می‌خواهم این کار را با استفاده از همین پرتقال‌هایی که در دست دارید انجام دهم. در این وقت، یکی دو تا از بچه درس‌خوان‌ها گفتند: «آهان! دیگه فهمیدیم!»

آقای گنجی‌نیا گفت: خب بچه‌ها، فقط یک خودکار آبی و یک خودکار قرمز داشته باشید تا شروع کنیم. و پس از چند ثانیه ادامه داد: شما می‌دانید اگر این پرتقالی را که در دست دارید کره زمین فرض کنیم، دو نقطه بالا و پایین آن را قطب شمال و قطب جنوب می‌گویند. این دو نقطه را روی پرتقالتان با علامت آبی نشان بگذارید. حالا فرض کنید می‌خواهید پرتقال را از وسط طوری نصف کنید که قطب شمال یک طرف و قطب جنوب در طرف دیگر قرار گیرد. شما محل برش فرضی را با خودکارتان خط آبی بکشید. حالا بگویید این دایره یا خط، که زمین را دور می‌زند، چه اسمی دارد؟!

بچه‌ها یکصدا گفتند: استوا!

مدرسه که می‌رفتیم، درس جغرافی را همیشه دوست داشتم و خاطره‌های شیرینی از آن دارم. یکی از این خاطره‌ها مربوط می‌شود به سال ششم دبستان و روزی که معلم ما، آقای گنجی‌نیا، طول و عرض جغرافیایی را برای بار دوم به ما درس داد. آقای گنجی‌نیا یک بار این موضوع را تدریس کرده بود، ولی چون کمی اطلاعات هندسه و ریاضی نیاز داشت، بیشتر بچه‌ها آن را نفهمیده بودند. همین سبب شد آقای گنجی‌نیا یک بار دیگر درس را تکرار کند، اما به شیوه‌ای دیگر. حال بشنوید چگونه!

یک روز زنگ جغرافی داشتیم و اتفاقاً آن روز تغذیه رایگان ما پرتقال بود. آقای گنجی‌نیا که از قبل خبر داشت تغذیه پرتقال است، چند دقیقه قبل از خوردن زنگ تفریح وقتی که ما هنوز در کلاس ریاضی بودیم، در کلاس را باز کرد و با اجازه آقای سپهری، معلم ریاضی، گفت: بچه‌ها! امروز تغذیه شما پرتقال است. خواهش می‌کنم استثنائاً امروز پرتقال‌هایتان را نخورید و زنگ بعد بیاورید کلاس. من با آن‌ها کار دارم. تعجب کردیم که او با پرتقال‌ها چه کار دارد. همه گفتیم چشم آقا!

زنگ را زدند و پرتقال‌های درشت و آبدار را میان بچه‌ها تقسیم کردند. همه خوردند، به جز بچه‌های کلاس ما که آن را نگه داشتند.

سپس آقای گنجی‌نیا پرسید: چه کسی می‌تواند بگوید روی این پرتقال چند مدار می‌توان رسم کرد؟

- خیلی

- خیلی یعنی چه؟

- یعنی بی‌شمار

- درست می‌گویید. بی‌شمار یا بی‌نهایت. این را هم یادتان نرفته که بالای استوای پرتقال شما، نیم‌کره شمالی است و پایین آن...؟

- نیم‌کره جنوبی.

- آفرین. حالا چون هنوز نمی‌خواهیم پرتقال‌هایمان را بخوریم، من باید یک مطلبی را روی تخته برایتان توضیح بدهم. بعد گچ زرد رنگی برداشت و یک دایره کشید و خط استوا را هم روی آن رسم کرد و گفت: معلوم است که اگر شما از نقطه‌ای روی خط استوای پرتقالتان، خطی به مرکز پرتقال وصل کنید و از آن‌جا هم خطی به قطب - مثلاً قطب شمال - بکشید، یک زاویه ۹۰ درجه خواهید داشت. بعد از آن هم از مرکز

- آفرین! استوا یا خط استوا. حالا تو محمدرضا شایان، بگو ببینم این خط چقدر طول دارد؟

- شایان که گویی از این سؤال دستپاچه شده بود، گفت: آقا فکر کنم چهل هزار کیلومتر.

- آفرین. درست است. خب ادامه می‌دهیم بچه‌ها! حالا موازی با همان دایره استوا، یک دایره بالایش بکشید.

- کشیدم.

- یک دایره دیگر هم به همین صورت بکشید.

- کشیدیم.

- دو دایره هم زیرش بکشید.

- کشیدیم.

- حالا بگویید این دایره‌ها چه نام دارند؟

- چند تا از بچه‌ها، با تأمل گفتند: مدار! آقا مدار!

- آفرین، بله. این دایره‌ها را مدار می‌گویند. خط استوا خودش یک مدار است و هر دایره دیگر هم که به موازات آن بکشیم، مدار نام دارد.

دایره خطی به نقطه‌ای از محیط دایره وصل کرد (OA) و گفت: این زاویه ۴۵ درجه را خوب ببینید. اگر از نقطه A دایره‌ای به موازات مدار استوا رسم کنیم، مثل همان دایره‌هایی که اول کشیدیم، می‌گوییم این مدار چند درجه است؟

بچه‌ها یکصدا گفتند: ۴۵ درجه.

- پس مدار ۴۵ درجه یعنی مداری که زاویه‌اش ۴۵ درجه باشد.

- آقای گنجی‌نیا در اینجا گفت: «خوب توجه کنید! هر نقطه‌ای که روی مدار ۴۵ درجه باشد، می‌گوییم عرض آن نقطه ۴۵ است. حالا تو، محسن جمشیدیان! بگو ببینم، هر چه مداری بالاتر برود، عرضش کمتر می‌شود یا بیشتر؟

- بیشتر

- کدام یک می‌توانید بگویید کدام نقطه است که عرض آن ۹۰ درجه است؟

- آقا، قطب، استوا، استوا، قطب...

- بله، قطب! عرض قطب ۹۰ درجه است. البته می‌دانید که مدارها شمالی و جنوبی دارند. در هر صورت، عرض نقاط قطبی ۹۰ درجه است.

خب بچه‌ها! کسی هست که تا اینجا درس را نفهمیده باشد؟

کسی جواب نداد و آقای گنجی‌نیا هم به شوخی به یکی از بچه‌ها گفت: رضوانی! چیزی باقی نمانده. کم‌کم پرتقال را خواهی خورد. و ادامه داد:

خب بچه‌ها، همگی مدارها را شناختید؟ طول جغرافی را هم شناختید؟

عرض جغرافیایی را هم شناختید؟

- همه گفتند بله آقا.

آقای گنجی‌نیا گفت: حالا برویم بر سر نصف‌النهارها و طول جغرافیایی. در اینجا از خودکار قرمز استفاده کنید. بعد پرتقال خودش را نشان داد و گفت: شما از قطب شمال یک خط بکشید تا به قطب جنوب برس. و آن را در طرف دیگر پرتقال به طرف بالا ادامه دهید تا به نقطه اول، یعنی قطب شمال، برس.

این کار را همه انجام دادیم.

- حالا دو تا دایره دیگر هم به همان ترتیب بکشید. - کشیدیم.

- بچه‌ها! به این دایره‌ها چه می‌گویند؟ در جلسه قبل گفتیم؟

- نصف ... نصف‌النهار آقا!

- بله، نصف‌النهار. زمین چند نصف‌النهار دارد؟

- بی‌شمار، بی‌نهایت...

- درست است، بی‌نهایت نصف‌النهار داریم.

همان‌طور که مدارهای زمین هم بی‌نهایت هستند. در اینجا یکی از دانش‌آموزان پرسید: آقا گرین‌پیچ چیست؟ آقای گنجی‌نیا خندید و گفت: گرین‌پیچ؟ نه جانم، گرینویچ. ما هم خندیدیم و آقای گنجی‌نیا گفت: اتفاقاً جای این سؤال همین‌جا بود. پس خوب گوش کنید. بچه‌ها. اول این را بدانید که گرینویچ نام شهری است در انگلستان و آن نقطه مبدأ نصف‌النهارهاست. حالا می‌گوییم یعنی چه! شما دو نقطه را روی یکی از مدارهای پرتقال‌تان پیدا کنید که با دو نصف‌النهار نقطه تقاطع داشته باشد. در اینجا آقای گنجی‌نیا، از روی پرتقال خودش دو نقطه را نشان داد. سپس گفت: یکی از این نقطه‌ها را G یعنی گرینویچ و دیگری را S یعنی اصفهان نام‌گذاری می‌کنیم. حالا اگر از دو نقطه G و S دو خط به مرکز پرتقال - یعنی کره زمین وصل کنیم، زاویه‌ای به دست می‌آید مثلاً ۴۰ درجه. این‌طور نیست؟ بعضی گفتند بله و بعضی هم جواب ندادند. آقای گنجی‌نیا دوباره پای تخته رفت و شکل این زاویه را کشید و گفت: زاویه بین دو نصف‌النهار گرینویچ و اصفهان ۴۰ درجه است. در این صورت می‌گوییم، طول جغرافیایی اصفهان نسبت به گرینویچ ۴۰ درجه شرقی است؟ چرا شرقی؟ فرهادیان تو بگو.

- آقا چون اصفهان در مشرق گرینویچ واقع است.

- آفرین، البته اگر بخواهیم دقیق بگوییم، طول جغرافیایی حقیقی اصفهان نسبت به گرینویچ روی نقشه ۵۱ درجه شرقی است.

یکی از بچه‌ها پرسید: عرض اصفهان چقدر است؟ - سؤال خوبی است. عرض اصفهان ۳۲ درجه شمالی است. چرا شمال؟ محمدزاده بگو!

- چون ایران در نیم‌کره شمالی قرار دارد.

فقط بدانید این طول و عرض که گفتیم، خیلی دقیق نیست و کمی بیشتر است که علت آن را روز دیگر می‌گوییم.

دیگر کم‌کم خسته شده بودیم. در اینجا آقای گنجی‌نیا گفت: خب! حالا پرتقال‌ها را پوست بگیرید، ولی نخورید تا آخرین جمله درس را بگوییم.

وقتی پرتقال‌ها را پوست گرفتیم، آقای گنجی‌نیا یک قاچ از پرتقال خودش را جدا کرد و ما هم همین کار را کردیم. سپس گفت: ببینید، دو طرف این قاچ دو صفحه نصف‌النهار است؛

- البته قسمتی از یک نصف‌النهار، و زاویه بین

آن‌ها هم حدود ۲۵ درجه است.

اما بچه‌ها دیگر حوصله گوش دادن نداشتند و آقای گنجی‌نیا رو به رضوانی گفت: رضوانی آزاد! و خودش قاچ پرتقال را در دهان گذاشت.

اشاره

وجود گروه های آموزشی در مدارس، فرصتی برای معلمان فراهم می کند تا بتوانند اندیشه ها و تجربه های معلمی شان را با یکدیگر تبادل کنند و درباره آن ها به بحث بنشینند. این مقاله برگرفته از تأمل در این باره است و راهی را پیشنهاد می کند که به برقراری تعامل سازنده بین معلمان و مشارکت بیشتر آنان در فرایند تعلیم و تربیت کمک می کند.

تشکیل گروه های آموزشی با تعامل

کلیدواژه ها: تجربه آموزشی، تعامل آموزشی، گروه های آموزشی، انتقال تجربه، راهبرد آموزشی

یکی از شب های سرد پاییزی در اتاق کارم در حال مطالعه ماهنامه های مجلات رشد بودم. در ضمن مطالعه چند کلیدواژه از قبیل کاربرد مجلات رشد، بازی های باقاعده، تکلیف های خلاقانه، مدیریت کلاس درس، ریاضی هراسی، تدریس معکوس، استقلال در یادگیری، کاربرد آموزشی تلفن همراه، پرورش قدرت تخیل و استفاده از فناوری ذهنم را به خود مشغول کرد. چون این کلیدواژه ها دقیقاً بیانگر موضوعاتی بودند که جای خالی بعضی از آن ها را در کلاس های درسم حس می کردم.

از آنجا که بیش از چهار سال است به عنوان کارشناس تکنولوژی و گروه های آموزشی دوره ابتدایی و نماینده مجلات رشد شهرستان تنکابن خدمت می کنم، و با توجه به اینکه گروه های آموزشی مدرسه به عنوان مجامع آموزشی، پرورشی و پژوهشی به منظور برقراری تعامل و ارتباط سازنده بین معلمان و جلب مشارکت فعال آنان در فرایند تعلیم و تربیت تلقی می شوند و زمینه استفاده از تجربه ها و اطلاعات علمی، آموزشی و حرفه ای صاحب نظران و معلمان را در این باره روش های تدریس، شیوه های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، نقد و بررسی کتب درسی، کاربرد تکنولوژی آموزشی، تقویت زمینه های تحقیق و پژوهش، بررسی مسائل و مشکلات آموزش

مدرسه و در نهایت بهبود کیفیت آموزشی و یادگیری فراهم می‌آورند، به فکر رویکرد جدیدی برای برگزاری بهتر و علمی‌تر جلسه‌های گروه‌های آموزشی مدرسه در سطح شهرستان تنکابن افتادم که هدف‌های زیر را دنبال می‌کرد:

هدف‌ها

هر طرح یا ایده‌ای که اجرا می‌شود، مسلماً هدف‌هایی را دنبال می‌کند. ایجاد زمینه تعامل و هم‌اندیشی، مشارکت در اجرای برنامه‌های درسی و آموزشی، نظارت و راهنمایی آموزشی، ارتقای دانش، مهارت و عملکرد علمی و حرفه‌ای معلمان، نقد و بررسی برنامه‌های درسی و آموزشی از جمله هدف‌ها و مأموریت‌های اصلی گروه‌های آموزشی مدرسه محسوب می‌شوند.

اجرای رویکرد تعامل و هم‌اندیشی

در این رویکرد قرار است سرگروه‌های آموزشی مدرسه‌ها عنوان‌های پیشنهادی برای هر ماه را در یک جدول پیوستی (که نمونه‌ای از آن در این مقاله ارائه شده است) بنویسند و در گروه‌های آموزشی مدرسه مطرح کنند و مورد نقد و بررسی قرار دهند. در نهایت هم آن را همراه با راهکارهایی که توسط همکاران ارائه می‌شوند، به واحد کارشناسی تکنولوژی و گروه‌های آموزشی دوره ابتدایی بفرستند. کل صورت‌جلسات ارسالی سرگروه‌های مدرسه، توسط کمیته شهرستان که متشکل از همکاران باسابقه دوره ابتدایی است، مورد بررسی و تحلیل قرار خواهند گرفت. در پایان آن دسته از راهکارهای عملیاتی که در مدرسه قابل اجرا باشند، دسته‌بندی می‌شوند و طی گزارشی نظام یافته یا بخش‌نامه، برای استفاده همکاران علاقه‌مند به تمامی مدرسه‌های دوره ابتدایی ارسال خواهند شد. در این رویکرد تلاش می‌شود، راهکارهای جدیدی به معلمان معرفی شود تا به کمک آن‌ها شیوه‌های تدریس و نظام آموزشی مدارس متحول شوند. در واقع با این رویکرد زمینه تعامل و هم‌اندیشی بین همکاران و تبادل دانش و مهارت و عملکرد علمی و حرفه‌ای معلمان به‌خوبی فراهم و تقویت می‌شود.

نتیجه

در میان گذاشتن یک مشکل یا فکر با دیگران یکی از متداول‌ترین راهکارهای یادگیری مشارکتی است. تشکیل گروه‌های آموزشی مدرسه با رویکرد تعامل و هم‌اندیشی می‌تواند به تعامل سازنده بین همکاران و ارتقای دانش، مهارت و عملکرد علمی و حرفه‌ای معلمان منجر شود. به عبارت دیگر، «بارش مغزی» که در اجرای این رویکرد اتفاق می‌افتد، باعث می‌شود همکاران به صورت مستقیم و غیر مستقیم تجربیات خود را به دیگران انتقال دهند و تجاربی را از سایر همکارانشان دریافت کنند. در واقع، این همان هدف اصلی گروه‌های آموزشی مدرسه است که شرح آن از نظر گذشت.

ردیف	زمان	عناوین پیشنهادی	موضوع محوری
۱	آبان	نظر به اینکه مجلات رشد یکی از گسترده‌ترین و اثرگذارترین رسانه‌های مکتوب وزارت آموزش و پرورش محسوب می‌شود، چه پیشنهادهایی برای توسعه سواد خواندن از مسیر مجلات رشد و استفاده از آن‌ها در کلاس‌های درس دارید؟	کاربرد مجلات رشد
۲	آذر	یکی از راه‌های ایجاد انگیزه در یادگیری دانش‌آموزان اجرای بازی‌های باقاعده (با تأکید بر بازی‌های بومی و محلی) است. چه بازی‌هایی را برای ارائه مفاهیم درس‌ها و به منظور شاد و لذت‌بخش کردن محیط آموزشی پیشنهاد می‌کنید؟	بازی‌های باقاعده
۳		یکی از راه‌های پرورش هوش‌های چندگانه ارائه تکلیف‌هایی متناسب با توانایی‌های دانش‌آموزان است. چه تکلیف‌های خلاقانه‌ای را برای پرورش هوش‌های چندگانه، ایجاد شوق و انگیزه در دانش‌آموزان، و تعمیق یادگیری آنان پیشنهاد می‌کنید؟	تکلیف‌های خلاقانه
۴	دی	شیوه مدیریت کلاس بر یادگیری دانش‌آموزان تأثیر دارد. مدیریت مؤثر کلاس درس می‌تواند فرصت‌های یادگیری را به حداکثر برساند. چه شیوه‌هایی را برای مدیریت مطلوب کلاس درس پیشنهاد می‌کنید؟	مدیریت کلاس درس
۵		از گذشته تاکنون شنیدن نام «ریاضی» برای گروه قابل توجهی از دانش‌آموزان با ترس و اضطراب همراه بوده است. چه روش‌هایی را برای کاهش ریاضی هراسی دانش‌آموزان پیشنهاد می‌کنید؟	ریاضی هراسی
۶	بهمن	نظام آموزشی باید از دانش‌آموزان انسان‌هایی توانمند در عرصه یادگیری بسازد تا خودشان بیاموزند، نیازهای یادگیری خود را برآورده سازند و اطلاعات خود را به روز کنند. چگونه می‌توان با روش تدریس معکوس به این انتظارات رسید؟	تدریس معکوس
۷		ایده‌آل‌ترین سبک تدریس و یادگیری این است که معلم در فرایند تدریس، شاگردانش را به تفکر دعوت کند. چه راهکارهایی را به منظور حفظ استقلال دانش‌آموزان در یادگیری پیشنهاد می‌کنید؟	استقلال در یادگیری
۸	اسفند	یکی از پدیده‌های مهم و نوین در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات، تلفن همراه است. چگونه می‌توان از این ابزار در آموزش و یادگیری بهره برد؟	کاربرد آموزشی تلفن همراه
۹		رشد و پرورش مهارت‌های فکری دانش‌آموزان همیشه یکی از هدف‌های اساسی هر نظام آموزشی و پرورشی است. چگونه می‌توان قدرت تحلیل دانش‌آموزان را پرورش داد؟	پرورش قدرت تحلیل
۱۰	فروردین	در قرن بیست و یکم مدرسه باید دانش‌آموزان را برای ورود به دنیایی که از اطلاعات و فناوری ریشه گرفته است، آماده سازد. چه راهکارهایی پیشنهاد می‌کنید تا با استفاده از فناوری در کلاس درس، فرایند یاددهی - یادگیری را تسهیل بخشیم؟	استفاده از فناوری

مقدمه

پخش فیلم در کلاس و مدرسه، از جمله فعالیت‌هایی است که می‌تواند بر شور و اشتیاق دانش‌آموزان برای حضور بهتر و فعال‌تر آنان در کلاس و مدرسه بیفزاید. اگر فیلم‌های مورد نظر علاوه بر جنبه سرگرمی، دارای ویژگی‌های آموزشی و تربیتی هم باشند، تأثیرگذاری آن‌ها دو چندان می‌شود و به عنوان یک وسیله کمک آموزشی، برای نیل به یادگیری پایدارتر دانش‌آموزان، یاریگر معلمان خواهد بود.

اما نکته مهم و اساسی در این راه، آگاهی از وجود چنین فیلم‌هایی و دستیابی آسان به آن‌هاست. اینکه چه فیلمی برای چه پایه و چه دوره‌ای از دوره‌های تحصیلی انتخاب و پخش شود، موضوع قابل تأملی است که فعالیت در این زمینه را کمی دشوار می‌کند. از این رو «گروه توسعه و تولید رسانه‌های شنیداری و دیداری» سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش در نظر دارد، برای عینیت بخشیدن به این مهم و برخی هدف‌های تعیین شده در «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش»، از جمله «ایجاد تنوع در فرصت‌های تربیتی در مراکز آموزشی و تربیتی برای پاسخ‌گویی به نیازهای دانش‌آموزان (راهکار ۱- ۱۶)»، در هر شماره از این مجله، گزیده فیلم‌های منتخب جشنواره بین‌المللی فیلم رشد را با تعیین گروه مخاطبان، معرفی کند و در دسترس مخاطبان محترم قرار دهد. از آنجا که علاوه بر مربیان و معلمان، اولیای گرامی نیز نقش بسیار مهمی در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان دارند، لذا تلاش خواهد شد تا نمونه فیلم‌های مناسب به اولیا نیز معرفی و ارائه شوند. فرهنگیان محترم، اولیای گرامی و متولیان ارجمند آموزش و پرورش، برای تهیه فیلم‌های معرفی شده می‌توانند به یکی از روش‌های زیر اقدام کنند.

الف) تماس با شماره تلفن: ۸۸۳۰۵۸۶۱ - ۰۲۱ (گروه تولید فیلم‌های آموزشی)

ب) ارسال درخواست کتبی از طریق نشانی الکترونیکی goroohohonari@gmail.com (با ذکر نام، شماره تلفن و نشانی دقیق)

ج) مراجعه حضوری به نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، نرسیده به پل کریمخان، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی وزارت آموزش و پرورش، طبقه دوم، گروه توسعه و تولید رسانه‌های شنیداری و دیداری

اشاره

خانواده دارای جایگاهی والا و عظیم در اسلام است. در برخی از آیات قرآن کریم و احادیث و روایات ائمه اطهار (علیهم‌السلام) نیز اشارات فراوانی به اهمیت و جایگاه این نهاد مهم شده است. به همین دلیل در مورد اهمیت خانواده سخن بسیار است. خانواده اولین نهادی است که افراد در آن به دنیا می‌آیند، رشد می‌یابند و بزرگ می‌شوند. بنابراین خانواده می‌تواند تأثیر بسزایی در افراد و به تبع آن در جامعه داشته باشد. امروزه این نهاد مهم از جهات متفاوتی در معرض خطر قرار گرفته است. یکی از خطراتی که خانواده را تهدید می‌کند، بی‌توجهی والدین به نیازهای روحی و روانی فرزندان و محبت نوزیدن به آنان است.

هر قدر خانواده‌ها از استحکام و دوام بیشتری برخوردار باشند، در پیشرفت و سرنوشت جامعه تأثیرگذارتر خواهند بود. از جمله

عنوان فیلم:

شکلات

کارگردان: مهدی حیدری

قالب: داستانی (بخش بین‌الملل)

مدت زمان: ۱۳ دقیقه

خلاصه فیلم: پسر بچه‌ای که در خانواده‌ای ناآرام زندگی می‌کند، برای چشیدن طعم محبت، به دستان مهربان پیرزنی تنها پناه می‌برد.

مخاطب: این فیلم برای پخش در جلسات انجمن اولیا و مربیان توصیه می‌شود.

اشاره

حفظ و نگهداری از محیط زیست یکی از دغدغه‌های مهم عصر حاضر است. سال‌هاست که انسان‌های آگاه و طبیعت‌دوست، با خطر نابودی محیط زیست دست و پنجه نرم می‌کنند و می‌کوشند که به هر شکل ممکن، فرهنگ احترام نهادن به محیط زیست و حفظ و صیانت از آن را در سرتاسر کره زمین تعمیم دهند. با این حال هنوز که هنوز است، تعداد زیادی از افراد ساکن روی زمین به فکر منافع شخصی خود هستند و برای رسیدن به آمال و آرزوهای امروزشان، هیچ توجهی به وضعیت آیندگان ندارند. امروزه اکوسیستم جنگل‌ها بیش از پیش مورد توجه است. زیرا یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار در هر کشوری به حساب می‌آید. در دنیای معاصر، ارزش تولیدی جنگل‌ها رقمی نزدیک به ۱۲۰ میلیارد دلار است و از نظر اشتغال حدود ۱۰ درصد کارگران صنعتی جهان در این بخش کار می‌کنند.

از جمله موضوع‌های مهم زیست محیطی که هر ساله در کنفرانس‌های جهانی مطرح می‌شود، توجه ویژه به جنگل‌ها و حفاظت از آب و خاک است. وجود منابع آبی در هر کشور و توسعه کشاورزی تا حدود زیادی به منابع جنگلی آن کشور بستگی دارد. حفاظت از آب و خاک موجب می‌شود که این منابع مهم برای نسل آینده حفظ شوند. افزایش فرهنگ در هر جامعه نقش مهمی در حفاظت از جنگل‌ها دارد. جنگل‌های هر کشور پایه اقتصاد کشاورزی آن کشور به حساب می‌آیند و برای رشد و توسعه آن‌ها باید در حفاظت از آن‌ها کوشید. بنابراین حفظ جنگل‌ها نه تنها در زمان حال اهمیت دارد بلکه رشد و توسعه کشور را نیز در آینده به دنبال دارد.

مسائلی که در دوام و استحکام خانواده‌ها نقش مهم و اساسی دارد، مهر و محبت اعضای خانواده نسبت به یکدیگر است. کمبود محبت در خانواده‌ها مخصوصاً از طرف والدین نسبت به فرزندان، از جمله خطرات بزرگی است که در دهه‌های اخیر کانون گرم خانواده‌ها را دچار بحران و تزلزل کرده است.

فیلم شکلات به نبود سایه مهر و محبت پدر و مادر در خانواده و نیاز شدید پسر بچه‌ای نوجوان به آن پرداخته و تأثیر عمیقی را در این زمینه بر فکر و ذهن مخاطب بر جای می‌گذارد. شکلات به کارگردانی محمد حیدری یکی از فیلم‌هایی است که در سال ۱۳۹۶ به بخش مسابقه جشنواره بین‌المللی فیلم رشد راه یافت و پس از پخش در جشنواره‌های استانی بازتاب خوبی بین مخاطبان داشته است. شکلات شاید تلنگری باشد بر روح خفته آدم‌هایی که زیر بار سنگین زندگی محبت ورزیدن را از یاد برده‌اند و چشم بر دنیای اطراف خود فرو بسته‌اند.

فیلم کوتاه کرم شب‌تاب که در قالب پویانمایی تولید شده است، به موجوداتی اشاره دارد که برای گرم کردن خود حاضرند جنگل را به آتش بکشند. این فیلم یکی از نمونه آثار پویانمایی پذیرفته شده در بخش مسابقه «چهل و هفتمین جشنواره بین‌المللی فیلم رشد» است که معلمان و آموزگاران می‌توانند آن را برای دانش‌آموزان در کلاس درس پخش کنند و آنان را با فرهنگ حفظ محیط زیست آشنا سازند.

عنوان فیلم: کرم شب‌تاب

کارگردان: سارا توکلی‌نیا
قالب: پویانمایی (بخش بین‌الملل)
مدت زمان: ۱۰ دقیقه

خلاصه فیلم: در یکی از شب‌های سرد جنگل، میمون‌ها درصدد آتش درست کردن هستند تا با آن خود را گرم کنند. دو شغال عاقل و باهوش به نام‌های کلیله و دمنه به فکر می‌افتند از به آتش کشیده شدن جنگل جلوگیری کنند. دمنه چاره‌ای می‌اندیشد و میمون‌ها را از آتش درست کردن منصرف می‌کند.

مخاطب: این فیلم برای پخش در کلاس دانش‌آموزان پایه‌های اول و دوم دوره ابتدایی توصیه می‌شود.

اشاره

ظهور فناوری «واقعیت افزوده»^۱ در حوزه‌هایی از جمله پزشکی، مهندسی و آموزش کاربرد فراوانی پیدا کرده و تعداد برنامه‌هایی که از این فناوری بهره‌مندند رو به افزایش است. در این مقاله می‌کوشیم ضمن معرفی فناوری واقعیت افزوده، دو برنامه کاربردی را که از این فناوری استفاده می‌کنند شرح دهیم و کاربرد آن‌ها را در آموزش بیان کنیم.

کلیدواژه‌ها: واقعیت افزوده، کاربرد فناوری، فناوری آموزشی، کاربرد تکنولوژی، تدریس، فناوری در کلاس درس

در حالی که فناوری واقعیت مجازی محیطی را برای کاربر شبیه‌سازی می‌کند که در واقعیت وجود ندارد. برای مثال، کاربر با استفاده از عینک و دستکش‌های حسگر می‌تواند احساس کند در اقیانوس یا فضا شناور است.

اگرچه فناوری واقعیت افزوده پس از دهه نود میلادی توسعه پیدا کرده است، اما تاریخچه استفاده از آن به دهه‌های ۵۰ و ۶۰ میلادی برمی‌گردد. **مورتون هیلینگ**^۲ که می‌توان او را پدر واقعیت افزوده دانست، با ثبت ایده شبیه‌سازی در سال ۱۹۶۲ میلادی مفهوم اولیه فناوری واقعیت افزوده را مطرح کرد. نخستین نمایشگر واقعیت افزوده ابزاری پوشیدنی بود که روی سر قرار می‌گرفت و فرد می‌توانست تصاویر گرافیکی را که به کمک رایانه ایجاد شده بودند، تجربه کند.

با ظهور و توسعه گوشی‌های هوشمند، برنامه‌های واقعیت افزوده نیز گسترش بیشتری پیدا کرده‌اند بسیاری از آن‌ها می‌توانند در آموزش به کار گرفته شوند و فرایند یادگیری را تسهیل کنند. برخی از برنامه‌های واقعیت افزوده جنبه تفریحی - آموزشی دارند. یکی از آن‌ها برنامه Dinosaurus 3D Augment Reality (شکل ۱) است که می‌توان آن را به رایگان از فروشگاه گوگل دریافت و روی گوشی هوشمند یا تبلت نصب کرد. در واقع، این برنامه به کاربر کمک می‌کند، نسل‌های دایناسورها را به صورت مجازی در محیط واقعی مونتاژ کند. پس از نصب، با کلیک روی این برنامه، دوربین موبایل یا تبلت فعال می‌شود و هم‌زمان دایناسورها در فضایی که قرار گرفته‌اید، نمایان می‌شوند، به طوری که کاربر می‌تواند با توجه به علاقه خود، یکی از آن‌ها را انتخاب کند. در این حالت، دوربین می‌تواند از صحنه‌ای که کاربر در آن قرار گرفته است، با دایناسور مورد نظر عکس بگیرد. این برنامه همچنین نام

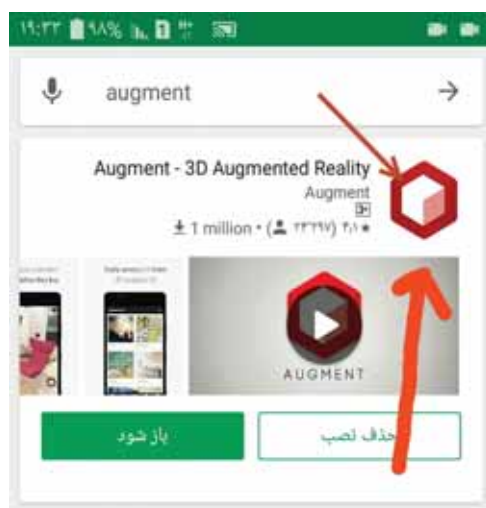
شکل ۱.

با توسعه فناوری، مفاهیم نوینی در عرصه‌های دانش متولد می‌شوند. یکی از این مفاهیم «واقعیت افزوده» است. این واژه ممکن است در ذهن کاربران مفهوم «واقعیت مجازی»^۳ را تداعی کند، اما تکنولوژی واقعیت افزوده، برخلاف نامش، با واقعیت مجازی تفاوت بسیار دارد. واقعیت افزوده به کاربر امکان می‌دهد در دنیای واقعی اطلاعات مجازی را اضافه کند. در واقع، محتوایی شبیه‌سازی شده به دنیای واقعی فرد افزوده می‌شود،

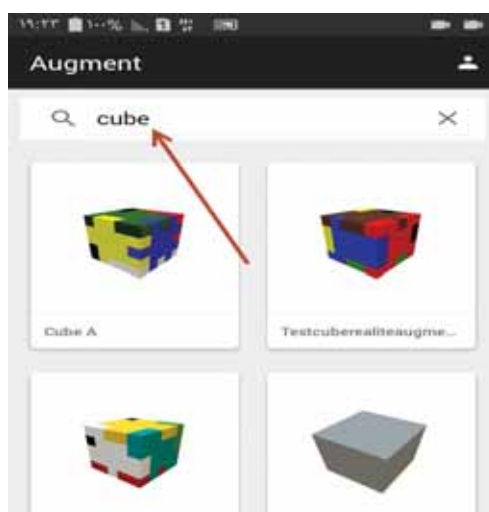
بیاد داشته باشیم
مطالبی که سال
گذشته برای
دانش آموزان هیجان
ایجاد می کرد چه بسا
برای شاگردان امسال،
کسالت آور باشد

فناوری به کاربر کمک می کنند مدل های سه بعدی را روی صفحه گوشی یا تبلت قرار دهد و آن ها را از زوایای گوناگون بررسی کند. برای مثال، برنامه Dinosaurus 3D Augment Reality علاوه بر آنکه امکان می دهد اطلاعات مجازی را در فضای واقعی قرار داد، امکان دوران اجسام فضایی به صورت مجازی را نیز به کاربر می دهد. (شکل ۵). با این برنامه، دانش آموزان می توانند اشکال هندسی

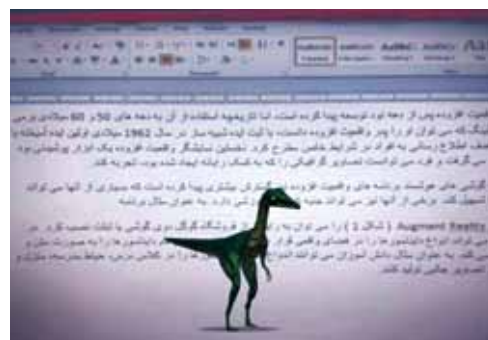
دایناسورها را از طریق متن و صوت نیز اعلام می کند و دانش آموز (کاربر) می تواند ضمن عکاسی نام دایناسورها را یاد بگیرد. دانش آموزان می توانند انواع دایناسورها را در کلاس درس، حیاط مدرسه، منزل و غیره قرار دهند و تصاویر جالب و خلاقانه تولید کنند. برنامه های واقعیت افزوده همچنین می توانند تأثیر چشمگیری بر تجسم فضایی و استدلال های هندسی دانش آموزان داشته باشند. برخی از برنامه های این

شکل ۵.

شکل ۶.

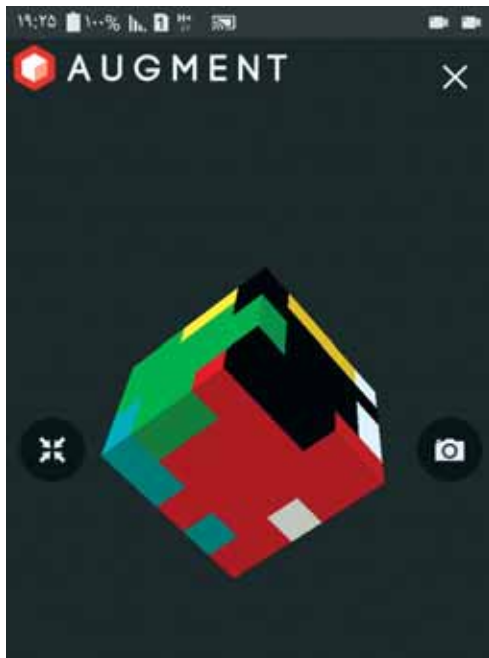
شکل ۲.

شکل ۳.

شکل ۴.

شکل ۸.

شکل ۷.

بسیار برای آن‌ها کسالت‌آور باشد. توجه به این موضوع برای معلمان، به خصوص معلمان نسل جدید، بسیار حائز اهمیت است. لذا معلمان باید بیش از گذشته دانش خود را در زمینه فناوری ارتقا دهند. برنامه‌هایی که فناوری‌های بسیار مانند گوشی هوشمند و تبلت عرضه می‌کنند، به علت رایگان بودن، سهولت اجرا و همراه بودن آن‌ها، در میان نوجوانان و حتی کودکان محبوبیت بسیاری پیدا کرده است. بنابراین، توجه به این قبیل برنامه‌ها زمینه‌ساز آشنایی با فرهنگ تفکر دانش‌آموزان نسل جدید است. یکی از فناوری‌هایی که امروزه در عرصه‌های گوناگون دانش رشد پیدا کرده، واقعیت افزوده است. با توجه به کاربردهای این فناوری در آموزش، به همکاران محترم توصیه می‌شود با این قبیل برنامه‌ها بیشتر آشنا شوند و از آن‌ها در تدریس استفاده کنند.

سه بعدی را مشاهده کنند، آن‌ها را دوران دهند و از زوایای گوناگون بررسی کنند. فرض کنید معلم قصد دارد ویژگی‌های مکعب مانند رأس‌ها، وجه‌ها و یال‌های آن را آموزش دهد. ابتدا در قسمت جست‌وجو (Search) واژه مکعب را به لاتین تایپ کنید (cube). در این حالت اشکال مکعب شکلی ظاهر می‌شوند (شکل ۶). روی یکی از این شکل‌ها کلیک کنید تا ظاهر شود (شکل ۷). دانش‌آموز می‌تواند با لمس کردن صفحه موبایل یا تبلت تصویر مکعب را در جهات گوناگون بچرخاند و شکل را از زوایای متفاوت بررسی کند. همچنین می‌توان از تصویر ایجاد شده در حالت‌های مختلف عکس گرفت (شکل‌های ۸ و ۷).

جمع‌بندی

استفاده از انواع فناوری در کلاس درس می‌تواند از خستگی ناشی از یکنواختی آهنگ تدریس در کلاس بکاهد و قوه خلاقیت دانش‌آموزان را تقویت کند. دانش‌آموزان نسل جدید هر روز با برنامه‌ها و فناوری‌های جدیدی روبه‌رو می‌شوند که بر شیوه تفکر و رفتار آن‌ها تأثیرگذار است. از این رو دانش‌آموزان نسل جدید بسیار متفاوت‌تر از نسل قبل می‌اندیشند و رفتار می‌کنند. مطالبی که سال گذشته در دانش‌آموزان شما ایجاد انگیزه می‌کرد، ممکن است امسال هیچ هیجانی در دانش‌آموزان امسال شما تولید نکند و چه

* پی‌نوشت‌ها

1. Augment Reality
2. Virtual Reality
3. Morton Heilig

* منابع

- <https://www.pinterest.com/pin/381750505891142098>
- <https://computer.howstuffworks.com/augmented-reality.htm>
- Lebeck, K., Kohno, T. & Roesner, F. (2016). How to Safely Augment Reality: Challenges and Directions, Proceedings of the 17th International Workshop on Mobile Computing Systems and Applications

درس صداقت

اشاره

در برنامه درسی ملی روی آموزش مهارت‌های کلی درس‌ها (شایستگی‌های پایه) تأکید شده است. صداقت در کار یکی از شایستگی‌های پایه است که باید در تربیت دانش‌آموزان بسیار مورد توجه قرار گیرد و معلمان و والدین همواره باید توجه دانش‌آموزان را به این موضوع جلب کنند و از راه‌های گوناگون صداقت را در دانش‌آموزان نهادینه کنند تا بتوانند سعادت فردای جامعه را با تکیه بر ارزش‌های والای اخلاقی فراهم کنند. در جامعه‌ای که صفات بالایی اخلاقی جزئی از وجود افراد آن است، کمتر شاهد بروز مشکلات و ناهنجاری‌های گوناگون خواهیم بود. در این نوشته، نمونه‌ای از آموزش صداقت در کار آمده است.

فرزندان به هم نگاه می‌کنند. فرزند بزرگ می‌داند که اگر ساندویچ را به دو نیم نامساوی تقسیم کند، مسلماً برادر او سهم بیشتر را برخواهد داشت. بنابراین تصمیم می‌گیرد ساندویچ را به دو نیمه مساوی تقسیم کند تا سهم هر کدام مساوی و برابر شود.

ما نیز در تربیت فرزندانمان باید به گونه‌ای عمل کنیم که منجر به بیداری و آگاهی آن‌ها شود تا بدانند که اگر در کارها کوتاهی کنند یا آن را به گونه‌ای نادرست انجام دهند، نتیجه آن به خودشان بازخواهد گشت. اگر همه ما یاد بگیریم که زندگی مانند آینه‌ای است که تمام رفتار و کردار ما را متوجه خودمان می‌کند، شاید با دقت و توجه بیشتری رفتار کنیم و همواره در همه مراحل و مسائل زندگی صداقت را در نظر داشته باشیم.

برادرت تقسیم کنی، به هر نسبت که خود تصور می‌کنی درست است. پسر بزرگ کمی مکث می‌کند و به پدر نگاه می‌کند. در همین حال، پدر به فرزند کوچک می‌گوید، بعد از اینکه برادرت ساندویچ را تقسیم کرد، تو اولین کسی هستی که می‌توانی سهم خود را از آن برداری؛ هر قسمت را که دوست داشتی.

فرزندان خود را برای نهار به ساندویچ فروشی می‌برد. آن‌ها، در عین ناباوری، مشاهده می‌کنند که پدر تنها یک ساندویچ برایشان می‌خرد. پسرها با تعجب به پدر نگاه می‌کنند. پدر به فرزند بزرگ خود می‌گوید، فرزندم، امروز از تو که برادر بزرگ‌تر هستی، می‌خواهم این ساندویچ را بین خود و

همه می‌دانیم که وظیفه مهم و اساسی مدرسه تربیت و انسان‌سازی کودکان است.

تربیت انسان باید انسانی باشد. هر قدر روش‌ها انسانی‌تر باشند و با فطرت و خوی انسان بیشتر مطابقت کنند، اثر آن‌ها هم بر مخاطب و تربیت شونده بیشتر خواهد بود.

امسال قصد داریم در هر شماره از مجله یکی از روش‌های عملی و راهبردی تعلیم و تربیت را برای استفاده معلمان، پدران و مادران نقل کنیم.

شما هم می‌توانید تجربه‌های زیسته خودتان یا دیگران را که شاهد اثربخشی آن‌ها بوده‌اید، برای درج در مجله و استفاده معلمان ارجمند کشورمان به دفتر مجله ارسال کنید. پیشاپیش از همکاری و همیاری شما سپاس‌گزاریم.

می‌گویید، روزی پدری

در گفت‌وگو با مسئولان دبستان جاوید منطقه ۲ تهران مطرح شد

افزایش دقت و سرعت یادگیری با استفاده از تکنولوژی آموزشی

اشاره

کتابخانه‌ای سیار با تعدادی کتاب، نشریه و مجله رشد در مسیر حرکت دانش‌آموزان و معلمان، اولین چیزی است که در بدو ورود به مدرسه به چشم می‌آید. بچه‌ها در وقت فراغت، در کنار ورزش و تفریح، این امکان را دارند که علاوه بر کتابخانه کلاسی، کتاب یا مجله‌ای را ورق بزنند و چند صفحه را بخوانند.

پدر یا مادر هر دانش‌آموز، برای رسیدگی به وضعیت تحصیلی و تربیتی فرزندش، اگر پا به مدرسه بگذارد، در کوتاه‌ترین زمان می‌تواند به طور مستند و با آماری دقیق، از روند فعالیت فرزند خود مطلع شود.

معلمان تمام پایه‌ها برای هر درس خود از این امکان برخوردارند که از فیلم‌ها، فایل‌های تصویری و صوتی، کتاب‌ها و سایر مواد مورد نیاز آموزشی، برای بهبود وضعیت تدریس خود استفاده کنند. یکایک آن‌ها امکان تولید محتوا برای هر درس را دارند.

اگر مدرسه، به هر دلیل، مانند آلودگی هوا، تعطیل باشد، به امکاناتی مجهز است که کلاس‌ها در خانه تشکیل شوند و معلم از راه دور تدریس را دنبال کند.

تکنولوژی آموزشی مسیر تعلیم و تربیت را برای معلم و دانش‌آموز تسهیل می‌کند، به شرط آنکه با انواع روش‌ها و رسانه‌های آموزشی آشنا باشیم و بدانیم چرا و چگونه باید از آن‌ها استفاده کنیم.

گاهی استفاده از تکنولوژی آموزشی بیش از آنکه به سرمایه زیاد مادی نیاز داشته باشد، به تدبیر، درایت، انگیزه و شوق یاددهی - یادگیری نیازمند است. عملکرد دبستان پسرانه غیردولتی «جاوید» در منطقه ۲ تهران، موضوع این شماره از گفت‌وگوی ماست. آرش انوشه‌پور، علی اصغر صمدپور و قاسم جمشیدی به ترتیب با عنوان مدیر، معاون آموزش از راه دور و مسئول آموزش زبان و بحث تفکر خلاق مدرسه در این مصاحبه حضور پیدا کردند و از تجربه‌های خود در زمینه استفاده از تکنولوژی آموزشی در محیط آموزشی مدرسه برایمان سخن گفتند. این تجربه‌ها پیش روی شماست.

کلیدواژه‌ها: کاربرد تکنولوژی آموزشی، افزایش سرعت یادگیری، بهبود یادگیری، تسهیل یادگیری، کتابخانه سیار، تجربه آموزشی، یادگیری ماندگار

و به موقع از تکنولوژی آموزشی، مسیر یادگیری را کوتاه‌تر می‌کند. هر سیستمی که کمک کند فراگیری بهتر و اثرگذاری بیشتر باشد، تکنولوژی آموزشی به حساب می‌آید. به دلیل اینکه تکنولوژی آموزشی می‌تواند آموزش را برای دانش‌آموز عینی و ملموس کند، ما باید در آموزش‌های خود از آن استفاده کنیم.

■ از تکنولوژی آموزشی چه برداشتی دارید و چرا باید از آن در آموزش و یادگیری استفاده کرد؟

● **انوشه‌پور:** انواع ابزارها و روش‌ها که بتوانند در فهم بهتر مطالب به دانش‌آموزان کمک کند، تکنولوژی آموزشی محسوب می‌شوند. معلمی در استفاده از تکنولوژی آموزشی موفق است که خودش مبتکر و خلاق باشد. استفاده صحیح

■ شما در مدرسه خودتان چگونه از تکنولوژی آموزشی استفاده می‌کنید؟

● **انوشه پور:** از آنجا که کار عملی، به ویژه در دوره‌های ابتدایی، به مراتب یادگیری را تسهیل می‌کند، ما سعی کردیم از آزمایشگاه، کارگاه، کتابخانه و هر فعالیتی که بتواند مسیر یادگیری دانش‌آموزان را کوتاه، تسهیل و ماندگار کند، بهره ببریم.

■ یک نمونه مثال بزنید.

● **انوشه پور:** ما در مدرسه کارگاه معرق، آزمایشگاه روباتیک و کلاس رایانه داریم. دانش‌آموزان، بنا به تعریفی که در برنامه درسی دارند، به گروه‌های کوچک‌تر تقسیم می‌شوند و در هر کارگاه یا آزمایشگاه زیر نظر معلم کلاس خود و معلم آزمایشگاه یا کارگاه، فعالیت‌هایی انجام می‌دهند.

● جمشیدی: برای مثال، در کارگاه معرق، علاوه بر

اینکه بچه‌ها کارهای عملی انجام می‌دهند و خودشان دست به تولید می‌زنند، مباحثی همچون خلاقیت، اعتمادبه‌نفس و کارآفرینی هم مطرح است. اغلب بچه‌ها تا پیش از حضور در مدرسه، در کارهای دستی ضعف دارند. به قول یکی از

همکاران، برخی از بچه‌ها پیش از این حتی سنگین‌تر از یک قاشق را جابه‌جا نکرده‌اند. حالا اینجا با رعایت موارد ایمنی، از ابزار استفاده و سازه‌های معرق تولید می‌کنند. با تقویت اعتمادبه‌نفس، آموزش هم‌یادگیری محور می‌شود. معلم فقط راهنمایی می‌کند، اما بچه‌ها در چالشی فکری قرار می‌گیرند تا خودشان خلاق باشند. ما آثار بچه‌ها را در قالب نمایشگاه عرضه می‌کنیم و از طریق شبکه‌های رسانه‌ای و اینترنتی به نمایش می‌گذاریم. نکته بعدی در این برنامه، کارآفرین تربیت کردن دانش‌آموزان است. وقتی بچه‌ها کاری را تولید می‌کنند، ما معلمان و حتی خانواده‌ها آثار دانش‌آموزان را از آن‌ها خریداری می‌کنیم.

● **صمد پور:** حمایت مدرسه از فعالیت دانش‌آموزان، نه تنها اعتمادبه‌نفس آنان را تقویت می‌کند، بلکه ارتباط آنان را با کارهای دستی ارتقا می‌بخشد. هدف ما در مدرسه تنها آموزش نیست، بلکه باید به پرورش و تربیت بچه‌ها نیز توجه کنیم. بدون آنکه مدرسه ما بخواهد به‌طور مستقیم به بحث تربیت بچه‌ها بپردازد، این کار بر اساس برنامه‌هایی که دنبال می‌کنیم، مورد

توجه قرار می‌گیرد. والدین بارها با ما تماس گرفته و اعلام کرده‌اند که فرزند آن‌ها در خانه کمک می‌کند، احترام بیشتری به بزرگ‌ترها می‌گذارد و توانایی‌هایش افزایش یافته است. وقتی به بچه‌ها ارزش می‌دهید، در نتیجه باید شاهد نتایج آن هم باشید.

■ چگونه است که شما یک کتابخانه مرکزی، یک کتابخانه سیار در فضای باز و یک کتابخانه هم در هر کلاس دارید؟

● **انوشه پور:** ما در مدرسه تعداد ۴۲۰۰ جلد کتاب داریم. همچنین، علاوه بر اتاق مدیر، در اتاق معلمان و معاون هم کتابخانه داریم. مجلات رشد و نشریات ورزشی را هم برای مدرسه تهیه می‌کنیم. کتابخانه سیار هم در فضای باز مدرسه دایر کرده‌ایم تا هر کسی دوست داشت، در وقت فراغت دو صفحه کتاب ورق بزند. تمام کتاب‌ها بارکد دارند و مسئول کتابخانه، هر هفته، طبق برنامه، به هر کلاس سر می‌زند و با لپ‌تاپ مجهز به بارکدخوان، کتاب‌ها را دریافت و کتاب جدید را تحویل می‌دهد. پیش از این کتابخانه به صورت دستی و نوشتاری کار ثبت و ضبط را انجام می‌داد. اما الان بیش از دو سال است که از تکنولوژی به روز و مناسبی برای این کار استفاده می‌شود. آمارگیری و بررسی عملکرد تک‌تک دانش‌آموزان و گزارش عملکرد کتابخانه با این روش خیلی سریع انجام می‌شود. هر دانش‌آموز یک فرم و برگه از وضعیت عملکرد کتابخوانی خود دارد.

■ در این برگه وضعیت چه معیارهایی مدنظر قرار می‌گیرند؟

● **صمد پور:** برگه‌ها بر اساس تفکر خلاق و انتقادی تنظیم می‌شوند. هر دانش‌آموز در برگه خودش شخصیت اصلی داستان و موضوع را می‌گوید و پیام کتاب را می‌نویسد یا نقاشی می‌کند. پیش از این سرعت کار کتابخانه و نحوه گزارش گرفتن کند بود، اما با روش جدید، هم سرعت بالاتر رفته و هم ارزیابی‌ها دقیق‌تر شده‌اند. در کمترین زمان می‌توان دریافت هر دانش‌آموز در طول سال به کدام کتاب‌ها بیشتر علاقه نشان می‌دهد و کدام دانش‌آموز علاقه کمتری به مطالعه دارد؟ مدرسه در این زمینه‌ها بررسی می‌کند.

● **جمشیدی:** یکی از فعالیت‌های مرتبط با تکنولوژی آموزشی بحث تحلیل داده‌هاست. یکی از مزایای

جمشیدی:
در مدرسه ما
تفکر خلاق
فرایندی است
برای گسترش
ایده‌های منحصر
به فرد

نوروز سال گذشته را (که بر محور کتاب و مطالعه بود) از طریق همین برنامه انجام دادند.

■ آیا از محتواهای الکترونیکی تولیدی معلمان خودتان هم به عنوان تکنولوژی آموزشی بهره می‌گیرید. در این باره بیشتر توضیح دهید.

● **انوشه‌پور:** یکی از فعالیت‌های ما بالا بردن سطح مهارت‌ها و توانمندی‌های معلمان و همکاران مدرسه از طریق برگزاری کلاس‌های مورد نیاز آنان است. از یکی دو سال قبل سعی کردیم از توانایی‌های خود معلمان برای این کار استفاده کنیم. برای مثال، معلم و مدرس رایانه، دوره‌های آموزش تولید محتوا را برای تمامی معلمان برگزار کرد. الان معلمان ما با استفاده از برنامه اتوپلی می‌توانند خودشان، با توجه به درس کلاسی، محتواهای لازم را بسازند و در کلاس استفاده کنند. حتی دانش‌آموزان هم در این زمینه آموزش دیده‌اند و محتواهایی را برای کلاس درس می‌سازند.

■ شما فعالیت‌های کلاس و مدرسه را به صورت غیر حضوری هم پیش می‌برید. در این رابطه بفرمایید.

● **انوشه‌پور:** ما کلاس‌های مجازی داریم. به طوری که بچه‌ها در منزل و از طریق گوشی موبایل یا لپ‌تاپ و رایانه در کلاس درس شرکت می‌کنند و معلم هم مثل کلاس حضوری، تمام شاگردان را می‌بیند، و آنان را کنترل می‌کند و حتی برای آن‌ها فیلم، پاورپوینت و مطلب عرضه می‌کند. در نهایت، کل محتوای کلاس به سه شکل فیلم، صدا و متن ضبط می‌شود و اگر کسی نیاز داشت، می‌تواند کلاس را مرور کند. البته جمعه‌ها و بعد از ساعت ۱۰ شب کلاسی برگزار نمی‌شود. بچه‌ها

انوشه‌پور:
در برنامه‌های آموزشی خود سعی کردیم به سمتی حرکت کنیم که دانش‌آموزان برای یادگیری همزمان از چند حس خود کمک بگیرند

خوب استفاده از نرم‌افزار کتابخانه، تحلیل علاقمندی بچه‌هاست. فرض کنید برای ما مشخص شود فلان دسته از کتاب‌ها کمتر به امانت رفته‌اند. بنابراین، ما به دنبال علت آن می‌گردیم تا بتوانیم برای انتخاب کتاب و گسترش علاقمندی دانش‌آموزان به آنان کمک کنیم. برای نمونه، یکی از تحلیل‌های ما نشان داد، دانش‌آموزان پایه‌های سوم و چهارم به کتاب‌هایی بیشتر علاقه دارند که به زبان خودشان و به صورت سلیس و روان نوشته شده باشند. همچنین، آن‌ها کتاب‌های دیداری و شنیداری و تصویری را بیشتر انتخاب می‌کنند.

■ گویا مطالعه کتاب روی تلفن همراه و تبلت هم از دیگر برنامه‌هایی است که شما در این مدرسه، به عنوان نوعی تکنولوژی آموزشی، به آن توجه نشان داده‌اید؟

● **جمشیدی:** ما نرم‌افزار یار مهربان را داریم که کتابخانه‌ای تعاملی است. این برنامه (که روی تلفن همراه یا تبلت نصب می‌شود) تعدادی کتاب، براساس موضوع و گروه‌های سنی دارد و بچه‌ها در منزل از آن استفاده می‌کنند. حتی تکلیف عید

صمدپور:
حمایت مدرسه
از فعالیت‌های
دانش‌آموزان
علاوه بر تقویت
اعتماد به نفس،
ارتباط آنان با
کارهای دستی را
ار تقامی بخشد

محتواسازی کند و آن را در کلاس به نمایش بگذارد. البته کلیه اجزای آموزشی اعم از فیلم، مولتی مدیا و پاورپوینت در سرور اصلی مدرسه نیز ذخیره شده است که معلمان در مواقع لزوم از آن‌ها استفاده می‌کنند. اما به نظر من، مهم‌تر از امکانات و تجهیزات، نیروی کارآمدی است که باید بتواند با علم و توان و انگیزه، و با آموزش مستمر، از این تکنولوژی آموزشی استفاده کند. معلمان آموزش دیده ما در حداقل زمان و با انگیزه فراوان توانستند سیستم آموزش از راه دور مدرسه را راه‌اندازی کنند.

■ یکی از روش‌های تدبیری در حوزه تکنولوژی آموزشی، تبادل تجربه‌های زیسته معلمان با همدیگر است. آیا در این زمینه اقدامی کرده‌اید؟

● **انوشه‌پور:** ما در یکی از شبکه‌های اجتماعی گروهی راه‌اندازی کرده‌ایم تا همکاران تجربه‌ها، فیلم‌های آموزشی، پاورپوینت و سایر فعالیت‌هایشان را در آن منتشر کنند. یکی از همکاران نیز تمامی این تجربه‌ها را گردآوری و در بانک اطلاعات مدرسه نگهداری می‌کند.

امکان طرح سؤال از معلم را دارند. معلم با زدن یک کلید می‌تواند کاری کند سایر بچه‌ها هم صدا را بشنوند و یا صداهای اضافه را ببندد. دانش‌آموزان از این تکنولوژی آموزشی به خوبی استقبال می‌کنند.

■ **آیا در مدرسه فضا و امکاناتی مثل مرکز منابع آموزشی معلمان هم دارید؟**

● **انوشه‌پور:** در ابتدا همه منابع اعم از کتاب‌های مرجع و فیلم‌های آموزشی به صورت وی‌اچ‌اس یا سی‌دی و نوار کاست در کتابخانه مرکزی مدرسه قرار داشت و معلم فیلم یا هر کتابی را که نیاز داشت، امانت می‌گرفت. بعدها این فیلم‌ها را به سی‌دی یا دی‌وی‌دی تبدیل کردیم و محتواهای مربوط به هر پایه را در اختیار معلمان همان پایه قرار دادیم تا در مواقع لزوم از آن‌ها برای تکمیل تدریس خود استفاده کنند. به تدریج کلاس‌ها را به رایانه و ویدئو پروژکتور مجهز کردیم. در حال حاضر، از نرم‌افزار کیف الکترونیک استفاده می‌کنیم که روی رایانه نصب می‌شود و قابلیت پخش فیلم، عکس و کتاب را دارد. معلم با این برنامه می‌تواند

انوشه پور:
ما در برنامه‌های آموزشی خودمان سعی کردیم به سمتی حرکت کنیم که دانش‌آموزان هم‌زمان از چند حس خود، مثل بینایی و شنوایی، برای یادگیری کمک بگیرند

■ استفاده از تکنولوژی آموزشی در فرم‌ها و قالب‌های گوناگون چه مشکلاتی را از شما برطرف کرده و چه مزایایی برایتان داشته است؟

● **انوشه پور:** سرعت و دقت کار را افزایش داده و روند گزارش گرفتن از فعالیت‌ها را بهبود بخشیده است. ثبت نمرات و پیگیری وضعیت عملکرد دانش‌آموزان هم خیلی دقیق‌تر شده و سرعت ارائه خدمات بالاتر رفته است. با استفاده از برنامه مربوط به این کار، خیلی دقیق و سریع می‌توانیم در لحظه به معلم، معاونان آموزشی مدرسه، والدین و حتی آموزش‌وپرورش گزارش‌های لازم را ارائه کنیم. اتوماسیون اداری ما هم کارها را تسهیل می‌کند. ما برای انجام کارهای اداری کاغذ و پرینت را به حداقل رسانده‌ایم. حتی سرویس‌های مدرسه را به جی‌پی‌اس مجهز کرده‌ایم تا از وضعیت بچه‌ها در مسیر خانه و مدرسه باخبر باشیم.

ما در برنامه‌های آموزشی خودمان سعی کردیم به سمتی حرکت کنیم که دانش‌آموزان هم‌زمان از چند حس خود، مثل بینایی و شنوایی، برای یادگیری کمک بگیرند. ارائه فیلم، کلیپ، فایل صوتی و انیمیشن مرتبط با محتوای درسی، به فراگیری سرعت و دقت بیشتر می‌بخشد. بچه‌ها خودشان محتوا تولید می‌کنند و در کلاس به نمایش می‌گذارند. به این ترتیب، دانش‌آموز در تدریس مشارکت می‌کند. این طوری هم خودش بهتر یاد می‌گیرد و هم اعتمادبه‌نفس او و سایر دوستانش افزایش می‌یابد. البته برای اکثر برنامه‌ها و فعالیت‌ها هم نظرسنجی می‌کنیم تا بهترین‌ها را در مدرسه در اختیار دانش‌آموزان قرار بدهیم.

■ به عنوان آخرین سؤال، بفرمایید تفکر خلاق و قدرت اظهار نظر بچه‌ها را چطور تقویت می‌کنید و مدرسه در این زمینه چه برنامه‌هایی دارد؟

● **جمشیدی:** تفکر خلاق تعریف‌های متعددی دارد. در مدرسه جاوید، آموزش تفکر خلاق بر اساس این تعریف صورت می‌گیرد «تفکر خلاق فرایندی است برای گسترش ایده‌های منحصر به فرد».

بنابراین، اولین موضوع در آموزش تفکر خلاق این است که به صورت فرایندی باشد. به این معنا که از یک طرف هدف‌گذاری‌ها مشخص و معیارهای قابل اندازه‌گیری داشته باشند و از طرف دیگر، در فرایند آموزشی، در تمام درس‌ها مورد توجه قرار گیرند. موضوع دوم گسترش ایده‌های منحصر به فرد دانش‌آموزان است. برای رسیدن به این هدف معلمان باید به روش‌های گسترش ایده مانند روش اسکمپر و همچنین سطوح حیطه شناختی بلوم تسلط داشته باشند تا بتوانند در حین تدریس و طراحی تکالیف، دانش‌آموزان را به ارائه ایده‌های منحصر به فرد راهبری کنند.

البته تفکر خلاق و تفکر انتقادی مکمل یکدیگرند و معلم و دانش‌آموز با شناخت و تمرین مهارت‌های تفکر انتقادی، ایده‌های ارائه شده را نقد و واکاوی می‌کنند تا هم ارزش ایده بیشتر مشخص شود و هم آن ایده گسترش یابد.

وقتی دانش‌آموزان در چنین فرایندی آموزش می‌بینند، یکی از برون داده‌های آن توانایی تجزیه و تحلیل داده‌ها خواهد بود و دیگری خلق آثار نو یا اصلاح آثار قبلی.

■ از شما برای حضور در این گفت‌وگو تشکر می‌کنیم.

روش‌های تدریس خلاقیت

مؤلف: استفان باکت

مترجم: دکتر مهران فرج‌الهی، سونیا موسی‌رمضانی

ناشر: آوای نور

سال نشر: ۱۳۹۲، چاپ اول

تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۶۷۳۵۵-۶

خلاقیت به معنای خلق و آفرینش اندیشه‌ها، ایده‌ها، افکار نو و بدیع، متفاوت نگرستن به امور، عبور از مرز دانسته‌های محدود به حیطه نادانسته‌های نامحدود و کشف و ابداع راه‌حل‌های جدید برای حل مسئله است. مهم‌ترین مسئله بعد از تشخیص خلاقیت در افراد، حفظ و چگونگی پرورش آن است. باید انگیزه ذاتی خلاقیت پرورش پیدا کند. بهترین روش برای حفظ خلاقیت در افراد این است که به آن‌ها کمک کنیم استعدادها، مهارت‌ها و علاقه‌هایشان به یکدیگر مرتبط شود. کتاب «روش‌های تدریس خلاقیت» از جمله راهبردهایی است که می‌تواند در این زمینه مؤثر باشد. درک و شناخت انگیزه درونی نیز مرحله بسیار مهمی برای تشویق خلاقیت در افراد است.

برای ایجاد خلاقیت، هوش، استعداد، مهارت و تلاش لازم است، اما کافی نیست و انگیزه درونی نیز باید به آن اضافه شود تا خلاقیت شکل گیرد. ساختار نظام آموزشی نباید معلم و استاد را به ارائه درس محدود کند، بلکه باید امکانات مناسبی به منظور پرورش خلاقیت‌های افراد ارائه شود و معلم و استاد اجازه مانور داشته باشند تا بتوانند از حداقل زمان حداکثر استفاده را ببرند.

برای تحقق چنین امری، نیازمند آموزش و تدریس روش‌های خلاقیت به یاددهندگان که همانا مربیان، معلمان، استادان و دستیاران استادان هستیم تا به واسطه آن‌ها یادگیرندگانی خلاق تعلیم دهیم و تربیت کنیم.

این کتاب در شش فصل تنظیم شده و حاوی ۱۲۰ ایده در زمینه روش‌های تدریس خلاق است.

امید است معلمان گرامی با مطالعه این کتاب بتوانند بهره لازم را در تدریس و آموزش خلاقیت ببرند.

بخش ۱: یک شمای کلی

بخش ۲: ساخت محیط خلاقانه

بخش ۳: جعبه ابزار فکر

بخش ۴: بازی و فعالیت‌ها: سواد بصری

بخش ۵: بازی و فعالیت‌ها: اطلاعات سازمان یافته

بخش ۶: بازی و فعالیت‌ها: زبان و تجسم

نرم افزار «هم کلاسی» یار تازه معلم در مدیریت کلاس

اشاره

گسترده شدن فضای تعاملی و ارتباطات در سطح جهانی، مدرسه‌ها و معلمان را ناچار کرده است، برای انجام فعالیت‌ها و برنامه‌های کلاسی از ابزارها و پلتفرم‌ها استفاده کنند. نتایج پژوهش‌های متعدد نیز اثر مثبت فناوری‌ها را بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأیید کرده‌اند. در این مقاله سعی کرده‌ایم، معلم را با ابزاری ساده اما دارای امکانات گوناگون برای مدیریت کلاس درس، آشنا کنیم.

کلیدواژه‌ها: معلم، مدیریت کلاس درس، ارتباطات، پلتفرم هم کلاسی

دشواری مدیریت کلاس

در قرن ۲۱ هر روزه شاهد عرضه نرم‌افزارها و پلتفرم‌های متنوعی برای ارتباطات و تعامل بیشتر میان افراد هستیم. مدرسه و کلاس درس از این قاعده مستثنا نیستند. دانش‌آموزان که امکان استفاده زیادی را از فناوری در ساعات درسی ندارند، به عنوان «بومیان دیجیتال»^۱ که با فناوری بزرگ شده‌اند، نسبت به فعالیت‌هایی که فناوری در آن‌ها نقش چندانی ندارد، تمایلی نشان نمی‌دهند. شاید به همین خاطر است که حفظ تمرکز و دعوت دانش‌آموزان به مشارکت نسبت به قبل سخت‌تر شده است.

لذا یکی از دغدغه‌های معلمان، مدیریت سازنده کلاس درس در قرن ۲۱ است. مستندسازی فعالیت‌های کلاسی، حفظ نظم کلاسی، دعوت دانش‌آموزان به مشارکت، تقویت رفتارهای مثبت، و جلب اعتماد والدین از جمله چالش‌هایی هستند که در مدیریت کلاس به چشم می‌خورند. معلم برای هر یک از این چالش‌ها ممکن است تدابیر متفاوتی را به کار بگیرد، اما یکی از راهکارهایی که امروزه برای مدیریت کلاس درس پیشنهاد می‌شود، استفاده

از فناوری مناسب است. «هم کلاسی»^۲ پلتفرمی است که با شعار «تجربه یک کلاس شیرین»، قصد دارد به معلمان در مدیریت کلاس کمک کند.

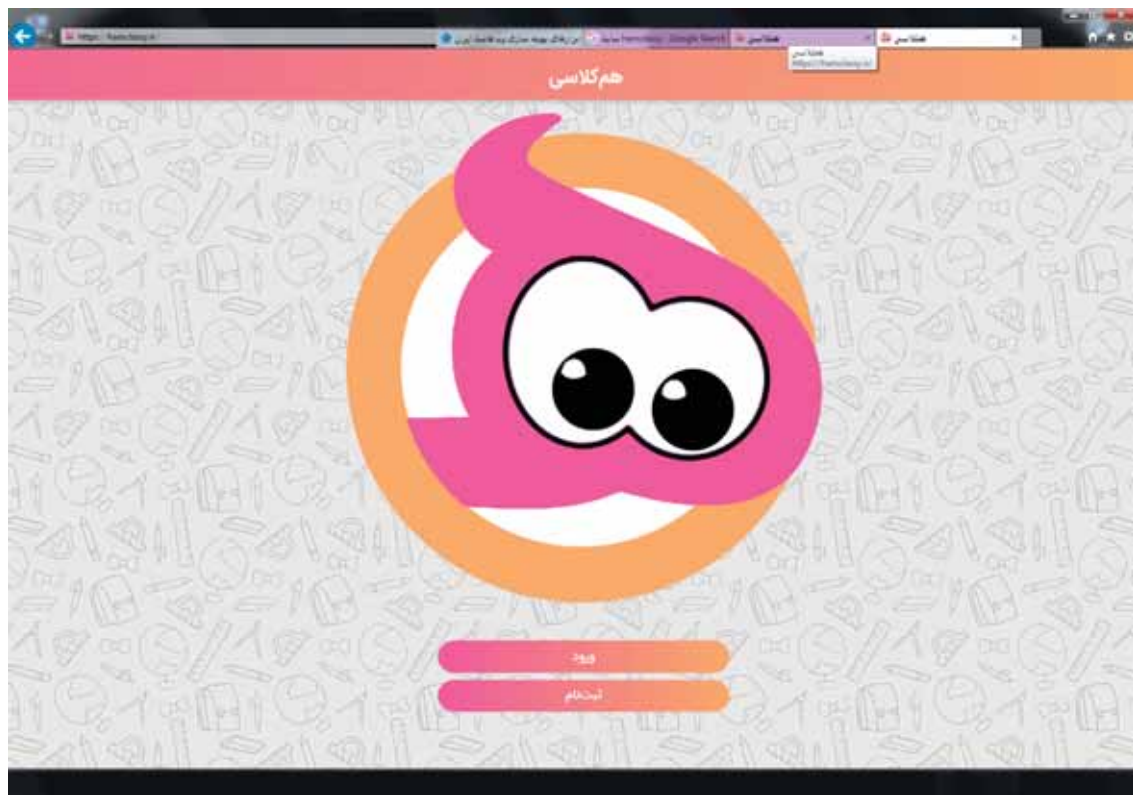
نرم افزار هم کلاسی

هم کلاسی برنامه رایگانی است که معلمان می‌توانند به راحتی آن را روی تلفن‌های همراه خود نصب کنند یا از طریق وبسایت وارد آن شوند. امکانان هم کلاسی در شش بخش اصلی به شرح زیر خلاصه می‌شود:

۱. داستان
۲. پوشه
۳. «نشان‌ها»^۳
۴. نمای کلاسی
۵. مکالمات
۶. مرکز پیام

در بخش داستان معلم می‌تواند جریان کلاسی و فعالیت‌های دانش‌آموزان را به صورت عکس یا فیلم با والدین به اشتراک بگذارد. هر چه فعالیت‌های کلاسی بیشتر به نمایش گذاشته شوند، فضای

فضای مثبت
یادگیری به
دانش آموزان
کمک می کند تا به
یادگیری خود معنا
بخشند

ابزار ارسال «نوتیفیکیشن»، گروه بندی دانش آموزان، انتخاب تصادفی دانش آموز، صداسنج و زمان سنج است.

در بخش نشان ها، معلم می تواند به ازای فعالیت های مثبت دانش آموزان به آن ها نشان تشویقی بدهد. نشان ها در جلب توجه و انگیزه دانش آموزان به انجام مجدد فعالیت های مثبت نقش مؤثری دارند و به ارتباط سازنده میان معلم و دانش آموز کمک می کنند.

جمع بندی

استفاده از ابزارهای نوین به یک ضرورت برای مدرسه ها و معلمان تبدیل شده است. معلمان به راحتی می توانند در هم کلاسی عضو بشوند و از امکانات متنوع آن استفاده کنند؛ امکاناتی که به منظور ایجاد فضای مثبت کلاسی طراحی شده اند. چرا که فضای مثبت یادگیری به دانش آموزان کمک می کند، به یادگیری خود معنا ببخشند و از آموخته های خود در محیط واقعی استفاده کنند.

اعتماد بیشتری میان معلم، دانش آموزان و والدین شکل می گیرد.

در بخش مکالمات، معلم و والدین می توانند گفت و گوهایی سازنده در جهت پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشته باشند. حرکت در جهت پیشرفت دانش آموز رضایت دو طرف را به همراه خواهد داشت. از همه مهم تر پژوهشی نشان داده است، ارتباط دانش آموز با معلم، والدین و سایر هم کلاسی ها تأثیر مثبتی بر انگیزه تحصیلی وی و درگیر شدن در فعالیت های کلاسی دارد.

در مرکز پیام، معلمان و والدین می توانند منابع آموزشی و مطالب کاربردی و به روز را دریافت کنند. آن ها می توانند این مطالب را برای استفاده دیگران نیز به اشتراک بگذارند.

در بخش پوشه، معلم محتواهای آموزشی را برای استفاده دانش آموزان و والدین ارائه می دهد. ضمن اینکه در پوشه می توان اطلاعیه های مهم کلاسی را یادآوری کرد، امکان اجرای روش کلاس معکوس و یادگیری از طریق تلفن همراه نیز وجود دارد.

در بخش نمای کلاسی جعبه ابزاری مختص مدیریت کلاس طراحی شده است. امکانات جعبه

* پی نوشت ها

1. Digital natives
2. hamclassy.ir
3. bagdes

* منابع

1. Furrer, C., and skinner, E.. "sense of relatedness as a factor in children's academic engagment and performance." journal of Educational psychology 95, 1 (2003): 148.
2. spilt, J. L., Hughes, J. N., Wu, J. Y., & Kwok, O. M. (2012). Dynamics of teacherstudent relationships: Stability and change across elementary school and the influence on children's academic success. Child Development, 83 (4), 1180-1195.
3. immordino Yang, M.H & Damasio, A. (2007). we feel, therefore we learn: The relevance of affective and social neuroscience to education. Mind, Brain, and Education, 1 (1), 3-10.

گفت‌وگوبا فرزانه شاه‌حسینی و محمدرضا گمار، مدیر و معاون دبستان پسرانه استان تهران

تولید محتوا توسط دانش‌آموزان، فرایند یاددهی و یادگیری را جذاب می‌کند

اشاره

به کمک تولید محتوا روحیه پرسشگری و کمک به دیگران را در دانش‌آموزان خود تقویت و نهادینه می‌کنند. از طریق بازی و سرگرمی در محیط کلاس، دانش‌آموزان را به سمت تحقیق هدایت می‌کنند. اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان را با ایجاد فرصت برای انتقال دانسته‌هایشان به گروه‌های سنی پایین‌تر، تقویت می‌کنند. معلمی را هنر یاد دادن تعریف کرده‌اند و اعتقاد دارند معلم به واسطه تجربه و توانایی خود در عرصه آموزش، با استفاده از کلمات کلیدی، بهتر از هر کسی می‌تواند مفاهیم را در ذهن بچه‌ها ماندگار کند. از تجربه‌های همدیگر به عنوان جلوه‌ای از تکنولوژی آموزشی استفاده می‌کنند و آموخته‌های خویش را به راحتی در اختیار یکدیگر قرار می‌دهند.

فرزانه شاه‌حسینی و محمدرضا گمار مدیر اجرایی و معاون دبستانی در منطقه ۸ تهران هستند. شاه‌حسینی از تجربه‌های متنوع و متعددی در حوزه تعلیم و تربیت برخوردار است. از تدریس فیزیک در ۱۸ سالگی تا مدیریت دبیرستانی دخترانه با ۸۰۰ دانش‌آموز را در کارنامه خود دارد. گمار نیز با لیسانس آموزش ابتدایی و ۳۲ سال تجربه دانش‌آموزان را برای رسیدن به موفقیت‌های بهتر و بالاتر هدایت می‌کند. «تشویق و تنبیه و آثار آن در یادگیری» عنوان پایان‌نامه تحصیلی و بخشی از تجربه‌های اوست. متن گفت‌وگو با این دو عزیز پیش روی شماست.

کلیدواژه‌ها: تولید محتوای آموزشی، فعالیت‌های آموزشی، تجربه‌های آموزشی، کاربرد تکنولوژی آموزشی، جذابیت یادگیری

■ تولید محتوا براساس نیاز دانش‌آموزان و ارائه آن در کلاس به صورت فیلم، کلیپ، صدا، انیمیشن و نظایر آن نوعی تکنولوژی آموزشی است که در مدرسه شما به آن توجه می‌شود. چرا به تولید محتوا اهمیت می‌دهید و چگونه این فعالیت در مدرسه اجرا می‌شود؟

● **شاه‌حسینی:** استفاده از تکنولوژی آموزشی سرعت یادگیری را در مخاطب افزایش می‌دهد. دانش‌آموزان با دیدن یک فیلم، مجموعه‌ای اسلاید یا نظایر آن‌ها، به مراتب بهتر از اینکه صرفاً شنونده کلام معلم در کلاس باشند، درس یا موضوع را فرا می‌گیرند. بردن بچه‌ها به اردوی علمی، فراگیری موضوع را سهل‌تر و ماندگاری مطلب را در ذهن آنان بیشتر می‌کند. البته مهارت و تجربه معلم و مربی در این امر بسیار تأثیرگذار است. با علم به این موضوع، در اوایل کار خودمان در این دبستان، از یک کارشناس کامپیوتر و آشنا به تولید محتوا دعوت کردیم کلاسی برای معلمان ما برگزار کند. در حال حاضر، معلمان ما توانایی تولید محتوا به صورت فیلم، انیمیشن، عکس و نظایر آن را پیدا کرده‌اند. آنان می‌توانند با استفاده از نرم‌افزار «story line» برای تمام موضوع‌هایی که در کلاس نیاز دارند، محتوا تولید و به دانش‌آموزان عرضه کنند. همکاران ما و حتی تعدادی از دانش‌آموزان محتواهایی را تولید و به جشنواره رشد نیز فرستاده‌اند.

■ یکی از نکته‌های جالب در بحث تولید محتوا در مدرسه شما، تهیه محتوا توسط دانش‌آموزان پایه‌های بالاتر و ارائه آن به دانش‌آموزان پایه‌های پایین‌تر است. در این باره برای ما بیشتر بفرمایید.

● **شاه‌حسینی:** یکی از اهداف ما از انجام این کار، تقویت اعتمادبه‌نفس بچه‌هاست. در درجه بعد، سایر دانش‌آموزان هم به انجام تحقیق تشویق می‌شوند. از سوی دیگر، مهارت یاددهی - یادگیری نیز ارتقا می‌یابد. همچنین، تجربه نشان داده است دانش‌آموزان گاهی بهتر می‌توانند مطالب و موضوعات درسی را به هم سن و سالان خود یاد بدهند.

● **گمار:** ما همیشه به بچه‌ها و حتی همکاران خود یادآوری می‌کنیم که اگر شما به مدت یک ساعت آموزش بدهید، مخاطب باید بتواند محتوای فراگرفته را در مدت یک ربع ساعت به دیگری یاد بدهد و آن را تشریح کند. در واقع، موضوع را از یک نقطه شروع و به جایی ختم کند، بی‌آنکه مرتب در لابه‌لای صحبت خود از واژگانی همچون مثلاً استفاده کند. متأسفانه بیشتر دانش‌آموزان به درصدی از یادگیری قانع

شاه‌حسینی:
ما از تبادل تجربه
میان معلمان
به عنوان منابع
مطالعاتی بهره
می‌گیریم

کسب کرد. ما در مدرسه برای فعالیت‌های خودمان از مشاور استفاده می‌کنیم تا بهترین کارایی را در حوزهٔ تعلیم و تربیت داشته باشیم. ما معتقدیم، معلم و مدیر باید در مسیر آموزش آن‌قدر اطلاعات خود را بالا ببرند که تسلط خوبی روی موضوعات مختلف مرتبط با تعلیم و تربیت داشته باشند، به طوری که برنامه‌های متنوعی را به دانش‌آموزان ارائه کنند تا شاگرد از بین آن‌ها هر کدام را که دوست دارد انتخاب کند و از آن مسیر به هدف مورد نظر برسد. باید برای بچه‌ها زمینهٔ شناخت را مهیا کرد تا بشناسند و بفهمند. وقتی فهمیدند، آنگاه می‌پذیرند.

■ **برای تقویت مهارت دست‌ورزی و کار عملی چه برنامه‌ای را در مدرسه دنبال می‌کنید؟**

■ **گمار:** یکی از برنامه‌های ما برای بچه‌ها برگزاری کارگاه‌های خراطی و نقاشی است. دستگاه‌های برش فوم، خراطی و برش چوب ایمن و مناسبی تهیه کرده‌ایم تا دانش‌آموزان در زمان‌های برنامه‌ریزی شده از آن‌ها استفاده کنند. این وسایل برای دانش‌آموزان ابتدایی طراحی شده‌اند و هیچ خطری مثل بریدن دست یا حرارت بالا و برق گرفتگی ندارند. افزایش

هستند، نه اینکه آنقدر یاد بگیرند که معلم را سؤال پیچ کنند. روالی که ما در مدرسه دنبال می‌کنیم، کمک می‌کند روحیهٔ پرسشگری و کمک به دیگران در بچه‌ها افزایش پیدا کند. حتی دانش‌آموزان پیش‌دبستانی ما به گونه‌ای آموزش می‌بینند که بتوانند در حد توان خود در کلاس کنفرانس بدهند. آن‌ها دربارهٔ یک موضوع قصه‌ای را فرا می‌گیرند و در کلاس تعریف می‌کنند. این کار با چند عکس و نقاشی همراه می‌شود که حین کنفرانس آن‌ها را به تخته می‌چسبانند.

■ **ترغیب دانش‌آموزان به تحقیق و پژوهش، گاه به‌طور غیرمستقیم، زمینهٔ توجه به استفاده از تکنولوژی آموزشی را افزایش می‌دهد. در برنامه‌های شما اجرای این نوع فعالیت‌ها چه جایگاهی دارد؟**

● **شاه‌حسینی:** گاهی اوقات معلمان ما از طریق بازی و سرگرمی در محیط کلاس، دانش‌آموزان را به کنجکاوی و آگاهی بیشتر سوق می‌دهند. یکی از همکاران من در کلاس خودش انواع بازی‌های فکری مناسب بچه‌ها را دارد. تدریس و تکالیف که تمام می‌شود، به دلخواه شاگردانش، بازی‌ها را در اختیار آنان قرار می‌دهد. در حین بازی سؤال‌اتی مطرح می‌شود. بچه‌ها کنجکاوند و معلم به‌طور غیرمستقیم مسیر رسیدن به جواب را در اختیار آنان می‌گذارد. همین کنجکاوی بچه‌ها را تشویق کرده است در طرح علمی «جابر» شرکت کنند و حاصل تحقیقات خود را به صورت متن و تصویر عرضه کنند. گاهی پروژه‌ها گروهی و گاه انفرادی هستند. حاصل هر پژوهش به صورت پوستر، لوح فشرده و دفترچه ارائه می‌شود. هر کدام از دانش‌آموزان که در کارهای تحقیقاتی شرکت کنند، مدرسه آنان را تشویق می‌کند. معلم کنجکاوی بچه‌ها را به‌طور هدفمند به سوی تحقیق هدایت می‌کند تا هم پاسخ‌ها را پیدا کنند و با نکته‌های جدید آشنا شوند و هم شوق و ذوق آنان برای کسب دانایی افزایش یابد.

■ **یک نمونه مثال بزنید.**

● **شاه‌حسینی:** در مدرسهٔ ما یکی از فعالیت‌های ورزشی با عنوان «لیوان چینی» است. بچه‌ها باید بتوانند با هر دو دست خود، با دقت و سرعت و در کمترین زمان، بر اساس مدل و قانون بازی، ۱۲ لیوان را روی میز بچینند و جمع کنند. این بازی که حتی برای خودش فدراسیون هم دارد، بچه‌ها را به استفاده از هر دو دست ترغیب می‌کند. با جست‌وجویی ساده در اینترنت می‌توان دربارهٔ این ورزش اطلاعات لازم را

مثال، بچه‌ها کتاب داستان می‌نویسند، به طوری که تصویرسازی آن را خودشان با نقاشی یا عکس انجام می‌دهند. بچه‌های پایه‌های بالاتر هم روی بوم نقاشی می‌کنند. ساخت و رنگ‌آمیزی سفال و اجرای فعالیت‌های نمایشی از دیگر برنامه‌هایی است که مدرسه دنبال می‌کند.

■ در مدرسه مرکز منابع آموزشی هم دارید؟

● **شاه‌حسینی:** علاوه بر کتابخانه، اینترنت، لوح‌های فشرده آموزشی و فیلم که معلمان برای خودسازی از آن استفاده می‌کنند، ما از تبادل تجربه میان معلمان هم به عنوان منبعی مطالعاتی بهره می‌گیریم. من در طول سال‌های خدمتم تجربه تدریس در پایه‌های متفاوت، معاونت مدرسه و مسئولیت‌های دیگر را در امر آموزش داشتم و در مدیریت این مدرسه از آن‌ها استفاده می‌کنم. یکی از فعالیت‌های من ارزیابی عملکرد معلمان در کلاس و تدریس است. گاهی به یک کلاس درس می‌روم و روند فعالیت و کار معلم را ارزیابی می‌کنم. اگر مشکلی در تدریس، آزمون یا تکالیف باشد، بعد از پایان کلاس، آن را با خود معلم در میان می‌گذارم و روش‌های بهتر کار را با هم مرور می‌کنیم. برای بچه‌ها گاهی این سؤال پیش می‌آید که مدیر آن‌ها چگونه معلمی بلد است و با تدریس درس‌ها آشناست! من غالباً صبح زود مدرسه هستم و گاهی با دانش‌آموزان درباره فعالیت‌ها و تکالیفشان گفت‌وگو می‌کنم. گاهی ممکن است معلم یک پایه بالاتر برای کسب تجربه در یک موضوع، به عنوان مهمان، در کلاس معلم پایه پایین‌تر حضور پیدا کند و روش تدریس آن نکته را مرور کند تا بتواند بهتر تدریس کند و پاسخگوی سؤالات شاگردانش باشد.

■ **شنیده‌ایم شما کلاس یا کارگاهی با محور «آموزش و پرورش مهارت‌های زندگی به کودکان» دارید. در این کلاس چه می‌گذرد؟**

● **گمار:** معلمی از نگاه من هنر یاد دادن در شرایط و فرصت مناسب^۱ است. والدین آموخته‌ها و برداشت‌های خود را به بچه‌ها یاد می‌دهند، در حالی که معلم کلمات کلیدی آن مباحث را به آن‌ها می‌آموزد و با تمرین و تکرار بینش شاگرد را ارتقا می‌دهد. آموزش یک زمان طلایی دارد. خوب گوش دادن، ارتباط برقرار کردن، خوب حرف زدن و داشتن صبر و تحمل از جمله نکاتی هستند که معلم ما در حوزه روان‌شناسی به آن‌ها می‌پردازد. یکی از تجربه‌های ارزشمند این همکار ما، استفاده از رویدادهای داخل کلاس برای آموزش به خود بچه‌هاست. او کلاس را طوری هدایت می‌کند که به مهارت مورد نظرش،

دقت و تمرکز، ساخت کاردستی و تقویت قوه خلاقیت از جمله اهداف این کارگاه‌ها هستند.

■ **برخی مدارس آموزش‌هایی در قالب فوق برنامه نیز دارند. در این باره چه کارهایی انجام می‌دهید؟**

● **گمار:** ما کلاس یا کارگاهی با عنوان جانورشناسی داریم. یکی از متخصصان محیط زیست، به طور مستمر به مدرسه می‌آید و درباره چگونگی حفظ محیط زیست و آشنایی و حفاظت از جانوران برای بچه‌ها صحبت می‌کند. او هر بار جانورانی را با خود به مدرسه می‌آورد و به فراخور سن و سال بچه‌ها، آنان را با روش‌های حفظ و نگهداری حیوانات آشنا می‌کند. این فعالیت به درس علوم بچه‌ها هم خیلی کمک می‌کند. سال گذشته، در این زمینه مسابقه عکاسی گذاشتیم؛ با موضوع «جانوران». بچه‌ها تصویرهای مرتبط را ثبت کردند و به نمایشگاه آوردند.

معلم هنر مدرسه هم بنا به فراخور سن و توان بچه‌ها، فعالیت‌هایی را دنبال می‌کند. برای

گمار:
معلمی از نظر من
هنر یاد دادن در
شرایط و فرصت
مناسب است

بنا به تشخیص خود، دانش‌آموزان پرتلاش را تشویق می‌کنند. اما یکی از نکته‌های مهم در بحث اهدای جایزه، توجه به علاقه‌های دانش‌آموزان است. دانش‌آموزی که اهل ورزش است و به این سو گرایش دارد، جایزه‌ای متناسب با علاقه‌اش (مثل لباس ورزشی) دریافت می‌کند و کسی که شوق و ذوق فعالیت علمی دارد، هدیه‌اش متناسب با رغبتش است. ما به کیفیت جوایز هم دقت داریم و محصولاتی را در اختیار بچه‌ها قرار می‌دهیم که دوام و کیفیت بهتر و بیشتری دارند. اهدای جوایز تنها در حوزه موارد درسی نیست و بچه‌ها برای اخلاق، رفتار و انضباط هم تشویق می‌شوند.

■ کلام آخر؟

- **گمار:** تکنولوژی آموزشی به ابزار و وسایل محدود نیست. هر چیزی که بتواند یادگیری را تسهیل کند، به آن عمق بدهد و آن را در ذهن دانش‌آموز نهادینه کند، تکنولوژی آموزشی محسوب می‌شود؛ حتی اگر یک برخورد صحیح و مناسب معلم در کلاس باشد.
- **با سپاس از شما.**

مثلاً درست نشستن، همکاری با گروه و یا انتخاب دوست منتهی شود.

■ شما طرحی با عنوان «کیف در مدرسه» اجرا می‌کنید. نگرش تکنولوژیکی شما در این برنامه چیست؟

- **شاه‌حسینی:** باید ببینیم از تکلیف چه انتظاری داریم؟ برای مثال، ریاضی فقط محاسبه جمع و تفریق نیست، بلکه یادگیری و تمرین مهارت نوشتن هم هست. هدف از نوشتن دیکته تنها یادگیری لغات نیست، بلکه خوش‌خطی دانش‌آموزان هم مورد نظر است. اگر این فعالیت‌ها زیر نظر معلم و کارشناس این کار انجام شوند، ما به نتایج خوب و مؤثرتری می‌رسیم. معلم تک‌تک شاگردانش را می‌شناسد. گاهی در کلاس به یک دانش‌آموز فقط پنج خط و آن هم کلمات خاصی را که می‌داند او نیازمند تمرین آن‌هاست تکلیف می‌دهد و به دیگری مثلاً خواندن یک کتاب داستان را توصیه می‌کند. حال آن که والدین چنین شناختی را به طور عمیق ندارند. نگاه تکنولوژیکی در این‌جا، گزینش ابزار و روش مناسب برای یاددهی و یادگیری مؤثر است.

گمار: اجازه دهید مثالی بزنم. مادر به فرزندش دیکته می‌گوید و در انتها می‌گوید که از روی غلط‌های این صفحه پنج بار بنویس. در حالی که باید گفت از روی شکل صحیح این کلمه‌ها چند بار بنویس. از سوی دیگر، گاهی به شیوه سنتی، نوشتن تکراری یک لغت شاید نتیجه بخش نباشد. حال آنکه معلم به شاگردش می‌گوید با شکل صحیح هر کلمه یک جمله بساز. به این ترتیب، دیکته صحیح کلمه در ذهن شاگرد ثبت می‌شود. معلم بعد از تدریس چند ساعت هم با شاگردانش کار می‌کند تا موضوع او در ذهن آن‌ها ثبت شود. لذا دانش‌آموزان ما تکلیف چندانی برای منزل ندارند و همه کار در مدرسه و زیر نظر معلم در مدرسه انجام می‌شود.

■ جایزه و تشویق برای بچه‌ها مهم و قابل توجه است و بر شوق یادگیری می‌افزاید؛ گرچه باید حساب شده و هدفمند باشد. روال شما در این باره چیست؟

- **شاه‌حسینی:** ما به تلاش دانش‌آموز جایزه می‌دهیم و او را تشویق می‌کنیم. عموم دانش‌آموزان به خاطر تلاش کلی، معمولاً به شکل مستمر تشویق می‌شوند، اما کسانی که زحمت بیشتر کشیده و در مقایسه با گذشته خودشان به نتایج بهتر دست پیدا می‌کنند جوایز خاصی دریافت می‌کنند. در کنار این، معلمان هر کلاس هم برای خودشان کمد جوایز دارند که

✱ پی‌نوشت‌ها

۱. این شرایط در همه دانش‌آموزان یکسان نیست. هنر معلم ایجاد هماهنگی در کلاس است، به طوری که همه دانش‌آموزان با توانمندی‌ها و آگاهی‌های ناهمسان، به طور هماهنگ و جمعی به درک موضوع درسی نائل شوند. به عبارت دیگر، هنر معلم درک تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از لحاظ درک و فهم است

چرا یک معلم فیلم ساز بشود؟

اهمیت و ضرورت ساخت فیلم آموزشی توسط معلمان

اشاره

فرصت‌های جدید ورود معلمان به عرصه فیلم‌سازی آموزشی، شرایط تازه‌ای پدید آورده است که در هشت شماره پیوسته، به این مهم و گسترش فرهنگ استفاده از فیلم آموزشی در فرایند آموزش، خواهیم پرداخت و اینکه معلم چگونه می‌تواند به عرصه تولید فیلم‌های آموزشی قدم بگذارد. در این شماره در پی یافتن پاسخ این پرسش هستیم که: «چرا معلم فیلم‌ساز بشود؟» و در شماره‌های آتی نیز به سایر موضوع‌های مرتبط می‌پردازیم؛ از جمله: رابطه تجربه زیسته معلمان و نسبت آن با کارگردانی فیلم، طراحی آموزشی فیلم، زبان فیلم، شیوه یافتن و تولید ایده‌های جذاب، مباحثی تکنیکی در خصوص تصویربرداری و تدوین، و نهایتاً استانداردهای فیلم آموزشی.

کلیدواژه‌ها: فیلم آموزشی، طراحی فیلم آموزشی، تولید فیلم آموزشی، جذابیت آموزشی

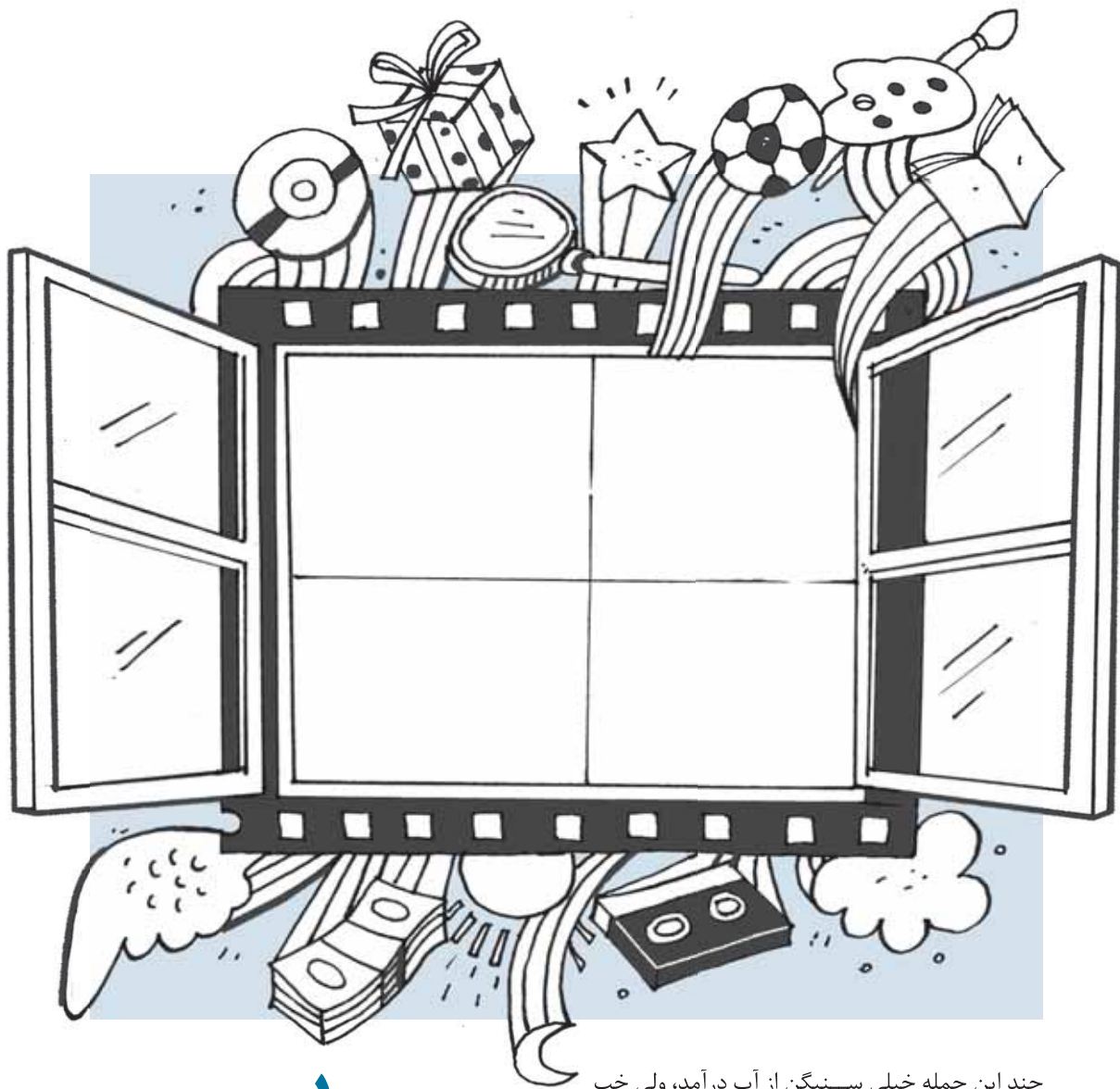
در اوج بی‌حوصلگی و خستگی دانش‌آموزانتان بگویید، امروز به جای این‌بخش از تدریس، فیلم آورده‌ام برایتان ... گویی که بازرگان سوغات هند برای طوطی آورده باشد، دست از پا نمی‌شناسند که این روح آزاد شده را به کجا ببرند...

فیلم به دلیل جذابیت ذاتی و لذت ارتباطی معمولاً می‌تواند بافت دریافت و گفتمان کلاس را تغییر دهد و سطح انگیزش دانش‌آموز را به شکل معناداری بالا ببرد.

خب، فرض می‌کنیم شما هم مثل من فیلم آموزشی را قبول دارید و علاوه بر پخش آن در کلاس برای بچه‌ها، سفارش می‌کنید در منزل هم ببینند تا اینقدر پدر و مادرها را اذیت نکنند. از کتابخانه مدرسه گرفته تا وسط حیاط و حتی جعبه کمک‌های اولیه مدرسه را هم پر کرده‌اید از نسخه‌های «دی‌وی‌دی» فیلم‌های آموزشی و اساساً برای هر دردی، فیلمی تجویز کرده‌اید. البته حتی اگر هم این‌گونه باشد، هنوز جواب این سؤال را که: «چرا معلم باید فیلم بسازد؟» را نداده‌ایم. اصلاً معلم، معلم است و فیلم‌ساز فیلم‌ساز. هر

نمی‌دانم برای شما هم پیش آمده است که دلتان بخواهد، یک پنجره بزرگ به کلاستان اضافه شود که با خودش روشنایی و هوای تازه بیاورد؟ یا مثلاً دلتان خواسته است که چیزی بیشتر از تخته سیاه یا سفیدتان در کلاس وجود داشته باشد؟ چیزی مثل یک تونل که شما را راحت و بی‌مزاحمت به آزمایشگاه یا نمازخانه مدرسه برساند؟ به حیاط و حتی کوچه ... شما و بچه‌هایتان را ببرد سفر، بی‌آنکه در جاده چپ کند و وزیر و وکیل را به لرزه درآورد. ببرد به سفرهای دور، خیلی دور...

نگاه خیره بچه‌ها بعد از یک توضیح مفصل درباره موضوع انتزاعی درستان را به خاطر دارید؟ آشکارا نفهمیده‌اند و وقتی شما پرسیده‌اید: بچه‌ها یاد گرفتید؟ با نگاه مأخوذ به حیا همه می‌گویند یاد گرفته‌اند! در کلاس‌های اول صبح که چون اول صبح است، بچه‌ها خواب‌آلود و بی‌رمق‌اند. در کلاس‌های بعدی هم که قبل از ظهرند و همه خسته شده‌اند. اگر شما جزو معدود معلمان کلاس‌های شیف‌ت عصر هستید هم که بگذریم، در کتان می‌کنیم! بیایید یکبار امتحان کنید،

فیلم‌سازی به مثابه مهارتی عمومی

در دورهٔ پسا دیجیتال، سادگی و در دسترس بودن برخی ابزارها باعث شده است که مهارت‌های پیچیده، ابزارمند و گران، همچون عکاسی و تصویربرداری، جنبهٔ عمومی به خود بگیرند. من مطمئنم که همهٔ شما بارها دست کم با گوشی همراهتان عکاسی کرده‌اید و اگر هم سودای عکاس شدن را هیچ‌گاه در سر نپرورانده‌اید، اما لحظهٔ عکاسی سعی کرده‌اید، رنگ پوستتان روشن‌تر دیده شود و در قاب بهتری جای بگیرید.

در واقع گسترش ابزار باعث گسترش مهارت‌ها هم می‌شود. شاید تا همین چند دههٔ پیش افراد کمی گواهی‌نامهٔ رانندگی داشتند، اما اکنون دانستن رانندگی و داشتن گواهی‌نامهٔ مرتبط برای همگان بسیار بدیهی به نظر می‌رسد. لذا پیش‌بینی می‌شود، همچون عکاسی که همه گیر شده است، تصویربرداری ساده و سهل با دوربین‌های دستی و همراه نیز شرایط تازه‌ای را بیابد. البته نکتهٔ جالب اینجاست که نیاز

چند این جمله خیلی سنیگن از آب درآمد، ولی خب واقعاً این دو تخصص پیچیده و متفاوت‌اند و چرا باید در یک فرد بگنجد؟

من قصد ندارم به شیوهٔ عالمان و فیلسوفان پاسخ بدهم، بلکه می‌خواهم به شیوهٔ حکمرانان پاسخ بدهم! لذا اول صورت سؤال را کمی به میل خودم عوض می‌کنم که منظور از فیلم نه همهٔ فیلم‌هاست، بلکه منظورم فیلم آموزشی است و این‌گونه نیمی از راه پاسخ را رفته‌ام.

فیلم آموزشی، به عنوان یکی از اجزای بستهٔ آموزشی و رسانه‌ای قدرتمند در جلب ارتباط و ارسال پیام، از جنبه‌های کاربردی بسیاری در آموزش برخوردار است و نقش مؤثری دارد.

همین ویژگی‌ها هستند که باعث می‌شوند، فیلم آموزشی به معلمی نزدیک شود و چه بهتر که معلمان هم فیلم بسازند!

اگر هنوز قانع نشدید، مرا مجبور می‌کنید که به کمک ده گزارهٔ زیر شما را قانع کنم که مخصوصاً دهمی بسیار جالب است:

به عکاسان و فیلم‌سازان حرفه‌ای در شرایط جدید هرگز کمتر نشده و نمی‌شود و اگر همهٔ معلمان هم برای کلاس‌هایشان فیلم بسازند، نوعی ظرف گستره و افزایش ظرفیت روی داده است، نه مداخله در کار فیلم‌سازان حرفه‌ای و نه رقیب آن‌ها شدن. همان‌گونه که امروز همه‌مان رانندگی می‌کنیم و شغل حرفه‌ای رانندگی هم هنوز سر جای خودش است.

۲

قابلیت‌های جدید در ارائه محتوا با فیلم

زبان فیلم و تصویر اساساً با زبان کتاب و سخنرانی متفاوت است و ویژگی‌های آن باعث می‌شود که در راستای تسهیل و تعمیق محتوا و برای ایجاد فرصت‌های یادگیری جدید، علاوه بر کتاب و سخنرانی معلم و سایر شیوه‌ها، به این امکان منحصر به فرد هم نزدیک‌تر شویم. زبان فیلم به زبان شعر و هنر نزدیک است و زبان کتاب به زبان علم. این تفاوت ماهوی باعث می‌شود، آن‌گاه که کتاب را برای آموزش کافی نیست، فیلم با توان زبانی و بیانی جدید و شکل ارتباطی متفاوتی خود را بنمایاند.

۳

یادگیری شوق‌انگیز با فیلم

فیلم از جنس سرگرمی و بازی است و تا دلتان بخواهد همه از این رسانه خاطره خوش دارند. دانش‌آموزان به خصوص در سنین ابتدایی، به ارتباط با این رسانه عادت دارند و به مراتب خواندن فیلم برایشان شوق‌انگیزتر است تا خواندن هر رسانه دیگری. لذا جذابیت ذاتی را که فیلم با خود به کلاس می‌آورد، هیچ معلم آگاهی نمی‌خواهد نادیده بگیرد.

۴

تغییر در روش تدریس با فیلم

نه فقط دانش‌آموزان شما بافت دریافت متفاوتی با ورود فیلم به کلاس خواهند داشت، بلکه شما هم از ارائه متفاوت‌تری برخوردار خواهید شد. فیلم‌سازی شما کنجکاوی تازه‌ای برای دانش‌آموزانتان به ارمغان می‌آورد، سبب تعامل با موضوع مد نظرتان می‌شود و با تغییر در طراحی آموزشی کلاستان، نسبت شما را با روش تدریستان دستخوش تغییرات دل‌نشینی می‌کند. یادمان باشد که فیلم علاوه بر فیزیک، شیمی خاص

خود را دارد. فیزیک فیلم معمولاً نزدیک به محتوای علمی است که در کتاب و تدریس شما مشابه آن پیش‌تر هم بوده است. اما دربارهٔ شیمی ارتباط فیلم و تأثیرش قبلاً ردی از آن در کلاستان نبوده است. شیمی ارتباط فیلم را محکم بچسبید.

۵

تجربه تولید محتوای تیمی

اگر در حین تولید فیلم از دانش‌آموزانتان کمک بگیرید و به آن‌ها نقش بدهید، یا حتی کلاً تولید فیلم را به آن‌ها بسپارید، فرصت شگفت‌انگیز تجربه تیم شدن برای تولید محتوا را به آن‌ها هدیه داده‌اید. اکنون دانش‌آموزانتان یاد دهنده واقعی‌اند و مانند یک مبارز به عرصه چالش فهم و درک عمیق قدم می‌گذارند. اجازه دهید این تیم کنجکاو جدید مرز محتوای امپراتوری کلاستان را بگسترانند.

۶ و ۷

فیلم‌سازی برای معلمان هم آخرت دارد هم دنیا

این از آن پدیده‌هایی است که هم‌زمان برای شما هم این را دارد هم آن! ریشهٔ این اتفاق مهم برمی‌گردد به ویژگی «Mass Media» یا «رسانهٔ جمعی» بودن فیلم. شما تاکنون فقط معلم کلاستان بوده‌اید و تجربهٔ ارتباط رودرو با چند نفر محدود را داشته‌اید. اما با فیلمتان می‌توانید به جای خیر رساندن به چند نفر، آن هم در یک زمان و مکان محدود، آن را بین تعداد زیادی انتشار دهید و در زمان‌ها و مکان‌های متفاوت خیرتان را بپراکنید. می‌دانم که دوست داشته‌اید خدمتی به دانش‌آموزان مناطق محروم یا شهرهای دور بکنید الان زمانش رسیده است. لطفاً خودتان را و ارزش‌های آموزشی‌تان را به این دانش‌آموزان منتظر هدیه دهید. ویژگی «رسانهٔ جمعی» بودن بعد اقتصادی هم دارد. بالاخره شما هرچه به افراد بیشتری خدمات می‌دهید، مستوجب پاداش اقتصادی بیشتری نیز می‌شوید. اکنون باتوجه به کم شدن هزینه‌های تولید فیلم آموزشی در دورهٔ پسادیجیتالی، می‌توان به بازگشت سرمایه و بازار فیلم آموزشی هم فکر کرد. نکتهٔ مهم این است که شما بیشتر از آن‌هایی که بیرون کلاس هستند، می‌دانید نیاز واقعی سایر دانش‌آموزان و همکارانتان چیست. پس اگر نبض نیازشان دستتان است، نیازشان را برآورده کنید.

۸

اگر فیلم‌ساز نیستید، متخصص آموزش که هستید

در یک تصور ساده از فیلم آموزشی، این رسانه دو بال بزرگ دارد: یک بال طراحی آموزشی و مباحث پداگوژی است و یک بال هم طراحی فنی و هنری آن. اگر شما به عنوان معلم از بال دوم بهره کافی ندارید، اما در بخش اول که صاحب تجربه و دانش هستید. برای رسیدن به فیلم آموزشی خوب، هر دو بال باید به یک قوت رشد کنند و شما اکنون بخشی از راه رسیدن به تألیف فیلم آموزشی را، بدون آنکه تصمیم بگیرید، پیموده‌اید. لطفاً بقیه را هم آگاهانه و با شوق پی بگیرید.

۹

چند تألیفی

چندتألیفی یک راز است و فقط زیر شکنجه درباره‌اش اطلاعات زیادی خواهیم داد! اما این را بدانید که اسناد بالادستی در پی چند تألیفی هستند و این چند تألیفی در بسته آموزشی به حوزه فیلم آموزشی هم خواهد رسید. لطفاً خود را در زمان و مکان مناسب قرار دهید تا شانس شما را به خوبی سر راهش ببیند. ضمناً آموزش غیررسمی خیلی بیشتر از آنچه که شما فکر می‌کنید، به شما نزدیک است. فیلم آموزشی در عصر داده‌های بزرگ از نمونه‌های مهم و پرکاربرد رسانه در آموزش است؛ چه آموزش رسمی و چه آموزش غیررسمی.

۱۰

رشد و تحول فردی

اگر موارد گفته شده را بدبینانه «مهم» نپنداریم و یا با نگاهی تلخ، پیش فرضمان این باشد که شما فیلم می‌سازید، اما به هیچ دردی نمی‌خورد، نه در کلاس درس توفیق می‌یابد نه در جشنواره‌ها و مجامع مرتبط، به شما عرض می‌کنم که مهم‌تر شما هستید نه محصولتان. در مسیر و فرایند تولید فیلم شما خودتان را در معرض پیشرفت قرار داده‌اید. اعتماد به نفستان افزایش یافته است و بر برخی ترس‌هایتان فائق شده‌اید. تجربه‌های نو کسب کرده‌اید، ارتباط‌های جدیدی برایتان ایجاد شده است، مفاهیم را عمیق‌تر درک کرده‌اید، و در یک کلمه خودتان را رشد داده‌اید. شما آدم مهم‌تری شده‌اید، چون برای مصور کردن روایاتان گام برداشته‌اید. در سفر به جهان موضوعتان - که ما را هم خواهید برد- بسیار متفاوت شنیده و دیده‌اید و بی‌شک این از فیلمی که ساخته‌اید مهم‌تر است. نتیجه نهایی حتی اگر هم توأم با تولید یک فیلم خوب نباشد، اما همراه با رشد و تحول فردی شماست. مهم‌تر از رسانه، خود شما هستید. پس لذت این تجربه ارزشمند و تجسم رویایی‌تان را به خودتان هدیه دهید و خودتان را در معرض رشدی خودانگیخته قرار دهید. پس فیلم‌سازی برای معلمان با این دید، نه یک مهارت که یک قابلیت جدید است. شما مرزهای فرایند یاددهی - یادگیری شوق‌انگیز را واقعاً می‌گسترانید و پنجره‌ای جدید را به کلاستان اضافه می‌کنید؛ پنجره‌ای نورانی برای فهم دانش توأم با لذت. اگر آماده‌اید اکنون باید در پی یافتن پاسخ این سؤال باشیم که: چگونه یک فیلم آموزشی بسازیم؟ چگونه کارگردانی کنیم؟ چگونه موضوع‌های اطرافمان را به ایده‌های جذاب فیلمی تبدیل کنیم؟ و سؤالاتی از این دست که در شماره‌های آینده به آن خواهیم پرداخت.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش‌های آموزشی
مرکز تحقیقات آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهانه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد کودک

برای دانش‌آموزان پیش‌دبستانی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی

رشد نوجوان

برای دانش‌آموزان پایه دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی

رشد دانش‌آموز

برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم، ششم، هفتم و هشتم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماهانه و نه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد نوجوان

برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسط اول

رشد جوان

برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسط اول

برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسط دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت ماهانه و هشت شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

رشد ابتدایی • رشد تکنولوژی آموزشی

رشد مدرسه فرد • رشد معلم

مجله‌های بزرگسال تخصصی:

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می‌شوند:

- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی • رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر • رشد آموزش مشاوره مدرسه • رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی • رشد آموزش تاریخ • رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان‌های خارجی • رشد آموزش ریاضی • رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی • رشد آموزش زیست‌شناسی • رشد مدیریت مدرسه
- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش • رشد آموزش پیش دبستانی
- رشد آموزش متوسط دوم

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی، برای معلمان مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان ادارات، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و... تهیه و منتشر می‌شوند.

نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۸۰

وبگاه: www.roshdmag.ir

تجربه آموزشی

نمایش جریان همرفتی و تأثیر آن در زندگی

دیگر این فعالیت را تکرار کردند تا صحت گفته‌های مهرداد تأیید شود. بعد از آن خواستم به صورت گروهی ارتباط بین این دو فعالیت (احساس سردی و گرمی در حرکت دست در طول در و جهت حرکت متفاوت دود در بالا و پایین در) را بررسی و پیدا کنند. گروه‌ها بعد از مراجعه به کتاب و بحث بین خودشان و من نتایج را اعلام کردند و با هم آن‌ها را کامل کردیم؛ بدین صورت چون مولکول‌ها در هوای سرد به هم نزدیک شده‌اند، پس سرما نسبت به هوای گرم سنگین‌تر است و چگالی بیشتری دارد. بنابراین، هوای سرد در پایین و هوای گرم در بالا قرار می‌گیرد. حال چون بخاری کلاس روشن و جریان همرفتی برقرار است، وقتی در را باز می‌کنیم، هوای گرم از بالای در خارج می‌شود و هوای سرد بیرون از پایین در به سمت داخل جریان می‌یابد.

در ادامه و تعمیم و تکمیل مباحث، سؤال دیگری از آنان پرسیدم: چرا در کتاب‌ها و تلویزیون تأکید می‌شود در اتاقی که شومینه یا بخاری روشن است، به ویژه در فصل‌های سرد، هوا باید از لای در و پنجره جریان داشته باشد؟ این بار هم بعد از صحبت با هم گروهی‌هایشان، یکی از آنان نتیجه را چنین اعلام کرد: اگر بخاری روشن باشد و هوا جریان نداشته باشد، در واقع جریان همرفتی وجود ندارد. از طرف دیگر، بخاری روشن اکسیژن داخل اتاق را تمام می‌کند. در این صورت، در نبود اکسیژن، نفت یا گاز ناقص می‌سوزد و گازی سمی تولید می‌شود که برای انسان خطرناک است.

در یکی از مدارس روستایی که امکانات آزمایشگاهی مناسبی برای انجام آزمایش‌ها نداشت، در آذر ماه که هوا سرد بود، یکی از دانش‌آموزانم هنگام ورود به کلاس گفت: «آخیش! چقدر کلاس گرمه! گرما می‌زنه تو صورت آدم. اتفاقاً آن روز موضوع درس علوم تجربی جریان همرفتی بود. بعد از فعالیت‌های مقدماتی، با اشاره به حرف آن دانش‌آموز، برای نشان دادن وجود جریان همرفتی در مولکول‌های هوا، ابتدا سؤالی توجه‌برانگیز از بچه‌ها پرسیدم. به این صورت که: در فصل‌های سرد سال، وقتی در اتاق یا کلاس را باز می‌کنیم، پاهای ما، به‌ویژه اگر جوراب و کفش نداشته باشیم، نسبت به قسمت‌های بالایی بدنمان بیشتر احساس سرما می‌کند. چرا این اتفاق می‌افتد؟ هر کسی پاسخی داد. مثلاً یکی از دانش‌آموزان گفت: «چون پاهای ما جلوتر از قسمت‌های دیگر بدنمان قرار دارد.» جواب هوشمندانه‌ای بود، ولی مورد نظر بحث ما نبود.

از مهرداد خواستم دستش را ابتدا از بالای در کم به پایین حرکت دهد و احساسش را بگوید. او گفت در بالا دستش احساس گرمی و در پایین احساس سردی می‌کند. سپس قرار شد این کار را با عود روشن انجام دهد. وقتی عود را بالای در و در چارچوب در نگه داشته بود، دانش‌آموزان مشاهده کردند که دود آن به طرف بیرون کلاس حرکت می‌کند. در وسط مسیر، دود به بیرون و داخل حرکت نداشت. در پایین دود به داخل کلاس حرکت می‌کرد. یکی دو نفر

وزارت آموزش عالی
جمهوری اسلامی ایران

حمایت از کالای ایرانی

لنز کالای ایرانی

نحوه اشتراک مجلات رشد به دو روش زیر:

الف. مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.

ب. واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سمراه آرمایش کد ۳۲۵ در وجه شرکت افست و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۸۴۹۰۲۳۲۰۸۸۴۹.

♦ عنوان مجلات درخواستی:

نام و نام خانوادگی:

♦ تاریخ تولد:

♦ میزان تحصیلات:

♦ تلفن:

♦ نشانی کامل پستی:

♦ استان:

♦ شهرستان:

♦ شماره پستی:

♦ پلاک:

♦ شماره فیش بانکی:

♦ مبلغ پرداختی:

♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

♦ نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۳۳۳۱-۱۵۸۷۵

♦ تلفن بازگویی: ۰۲۱-۸۸۸۶۲۳۰۸

♦ Email: Eshterak@roshdmag.ir

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۴۵۰/۰۰۰ ریال
♦ هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۲۳۰/۰۰۰ ریال

پایسغ‌های

تصویر و تفهیر

دوره سی و سوم
دی ۱۳۹۶
شماره پی در پی ۲۶۷

دوره سی و سوم
آذر ۱۳۹۶
شماره پی در پی ۲۶۶

تصویر مورد نظر، به خانواده، به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در سلامت اجتماعی می‌پردازد که می‌تواند در رفع بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی مؤثر باشد. خانواده به دلیل تماس مستقیم و چهره‌به‌چهره و روابط غیررسمی، از پیوند عاطفی پایدار و محبت عمیق درونی برخوردار است و از این منظر سلامت اجتماعی افراد را تأمین می‌کند. تصویر مذکور در واقع به ما نشان می‌دهد با وجود وضعیت مطلوب فرد در برقراری ارتباط با جامعه بزرگ‌تر مجازی، ارتباط با دنیای واقعی خانواده به عنوان پایه و اساس کسب مهارت‌های اجتماعی، به طور کامل قطع شده است و مانند وضعیت درختی است که با وجود شاخسار فراوان، ریشه‌ای ضعیف دارد. از مواد معدنی مناسب بهره نمی‌برد. ادامه این روند سبب فردگرایی افراطی می‌شود که در آن خواسته‌های فردی در مقابل حیات اجتماعی قرار می‌گیرند و این با معیار هنجار سلامت در جامعه ایرانی که مبتنی بر ملاک‌های اخلاقی مذهبی و عرفی است، منافات دارد.

این تصویر، در نگاه اول یادآور این ضرب‌المثل است که «می‌خواستم قاتق نونم باشه قاتل جونم شد» که گله از فرزند دردرس آفرین دارد. تلفن همراه، به عنوان یکی از مظاهر پیشرفت و تکنولوژی، سبب تسریع و تسهیل امور زندگی شده است، اما همین وسیله، با وجود امتیازات فراوان، در صورت رعایت نکردن ضوابط درست و بهینه، ضررهایی در پی دارد. این امر بسیار نرم و به صورت تدریجی اتفاق می‌افتد و در صورتی که برنامه‌ریزی شده و هدفمند از آن استفاده نشود، مانند باتلاقی به تدریج و آرام فرد استفاده کننده را در خود فرو می‌برد و کاربر زمانی متوجه می‌شود که کار از کار گذشته است و تمام جنبه‌های زندگی‌اش تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. پس بهتر است پیش از آنکه گرفتار این آسیب‌ها شویم، ابتدا فرهنگ استفاده از این وسیله را بیاموزیم و در بهره‌گیری از این تکنولوژی حد و مرز قائل شویم.

۷

روز آتش نشانی و ایمنی

۲۳

روز عصای سفید

۲۶

روز تربیت بدنی و ورزش

۱

بازگشایی مدارس

نیمکت‌ها دستش را می‌خواندند و کلاس، نفس گرمش را حس می‌کرد. درد فهمیدن و فهماندن و مفهوم شدن همگی مال او بود. زندگی پشت نگاهش جریان داشت و کلمات تحت فرمانش.

زنگ تفریح، انتهای کلاس می‌نشست و مدادهای ما را برای بهتر نوشتن تراش می‌داد. از نگاه ما دلهره امروز و آرزوی فردا را می‌خواند.

... و عبارت پشت عبارت ردیف کرد تا کنار آن سرو خوش قامت ایستاد.

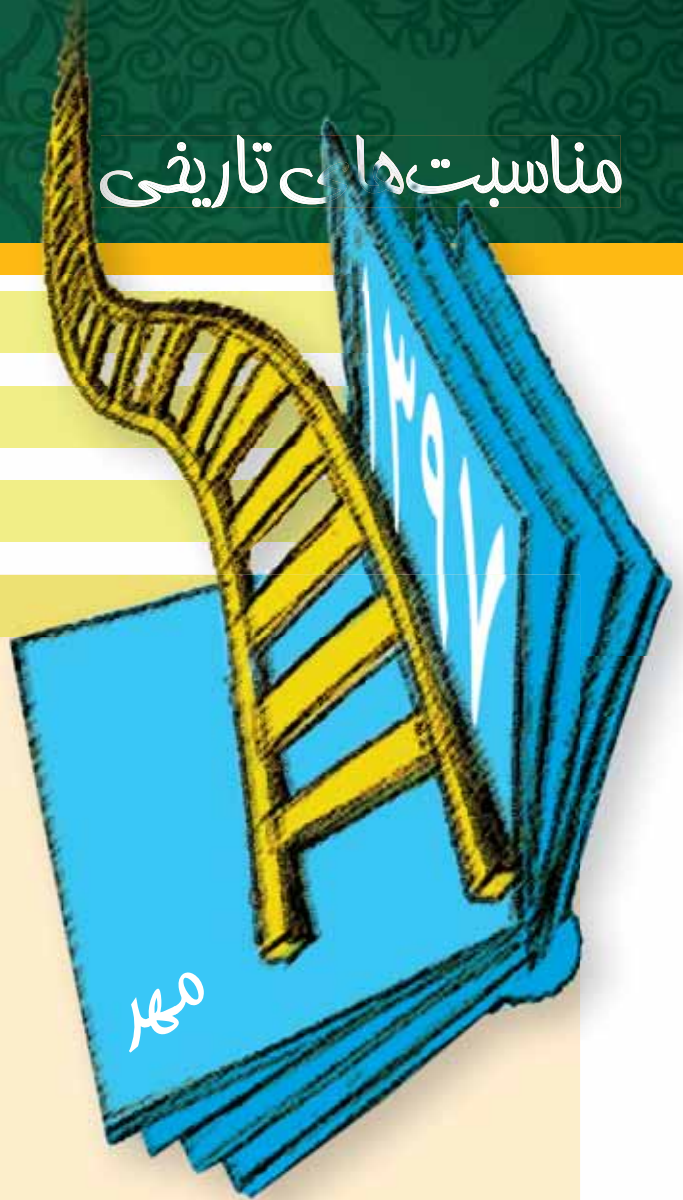
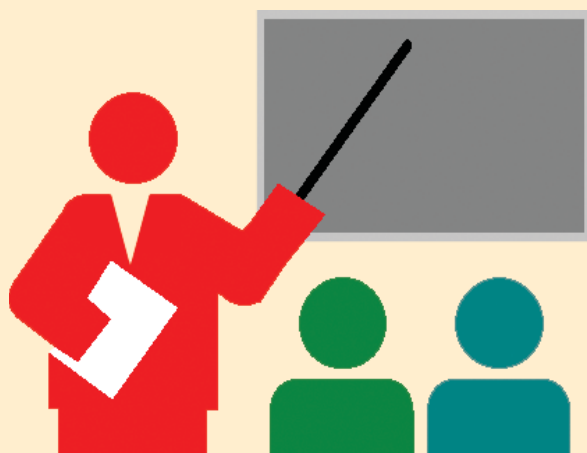
اسکناسی از کیف پولم بیرون آوردم تا به خیال خود کرایه‌اش را بپردازم.

دو دستی دستم را گرفت و پیش از آن که بتوانم حدس بزنم، گونه‌هایش را روی دستم گذاشت و بوسه‌ای بر آن زد.

گفتم: جمله‌های بوی آشنایی داشت.

گفت: تا همیشه شاگردتان هستم. دانایی را از کلام‌تان آموختم و توانایی را از کردارتان فرا گرفتم.

آری من هنوز بعد از یک عمر مهرورزیدن در اول مهر باز یک معلم هستم.

گفتم: مستقیم، تا قبل از میدان. بعد چهارراه، نبش آن خیابان.

ایستاد و گفت: تا هر کجا که باشد. تا انتهای کوچه، کنار آن درخت بلند.

در بین راه آرام و شمرده زمزمه می‌کرد.

آخرین دغدغه‌اش پیش از ترک کلاس همواره این بود که نکند، حرفی، عبارتی یا موضوعی همچنان مجهول باقی مانده باشد و انتقال از تخته سیاه کلاس به لوح سپید ذهن من و ما، ناقص بماند.

هر شب از آینه‌ها می‌پرسید به کدام شیوه وسعت یاد خدا را به کلاس بکشاند و بچه‌ها را لب دریاچه عشق، غرق دریای تفکر کند. با یکی بودنبود شروع می‌کرد و با کلاغی که به خانه نرسید به پایان می‌رساند. همه را زیر طاق کبود گرد هم می‌آورد و قصه می‌گفت تا من و ما، درس بهتر زیستن را خوب‌تر یاد بگیریم. گاهی تبسم و گاه اخم. ساعتی در جمع و لحظه‌هایی تک‌به‌تک.

آب در منطقه جیره‌بندی شده بود؛ آن هم از تانکری که یک صبح تا شب زیر تیغ آفتاب مانده بود؛ مگر می توانستی از این آب بخوری! به من آب نرسید. لیوانش را به من داد و گفت: «من زیاد تشنه نیستم، من خوردم، بقیه‌اش را تو بخور.» همان نصف لیوان آب را از او گرفتم و خوردم. فردای آن روز بچه‌ها گفتند که جیره هرکس نصف لیوان آب بود!

زیبایی رمز ماندگاری ست و سادگی رمز زیبایی! شهدا چه ساده و زیبا بودند!

... این عملیات برای کشور ایران از نظر سیاسی بسیار مهم بود. اگر کنفرانس سران کشورهای غیرمتعهد در بغداد برگزار می شد، صدام به مدت ۸ سال ریاست آن را به عهده می گرفت. تنها راهی که می شد از برگزاری کنفرانس جلوگیری کرد، ناامن نشان دادن بغداد بود. شهری که صدام به امنیت آن خیلی افتخار می کرد. صبحگاه ۳۱ تیر ۱۳۶۱، داوطلب عملیات شد. بر فراز بغداد به

پرواز درآمد و پالایشگاه دوره عراق را بمباران کرد. این آخرین پرواز عباس دوران بود. او از همان جا به آسمان رفت اما آرزوی ریاست اجلاس را به دل صدام گذاشت. اجلاس به علت فقدان امنیت در بغداد برگزار نشد.

... معلم پرید وسط حرف علی و گفت: ببین علی جان موضوع انشا این بود که در آینده می خواهید چه شغل و حرفه‌ای داشته باشید. شما باید در مورد یک شغل یا کار توضیح می دادی!! مثلاً پدر خودت چه کاره است؟ ... آقا اجازه ... شهید

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: شهادت برترین مرگ‌هاست.

(بحار الانوار، ج ۶۷، ص ۸، حدیث ۴)

تصویر و تفسیر

خواننده ارجمند

لطفاً پس از نقد و بررسی تصویر، نظرتان
را برای درج در مجله به نشانی الکترونیکی
رشد تکنولوژی ارسال نمایید.

